

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

JONAS BABRAVIČIUS

**LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS POKYČIAI
NARYSTĖS EUROPOS SAJUNGOJE METU**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas
Doc. dr. R. Dužinskas**

VILNIUS, 2012

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

**LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS POKYČIAI
NARYSTĖS EUROPOS SAJUNGOJE METU**

**Viešojo sektoriaus ekonomikos programos
magistro baigiamasis darbas**

Studijų programa 621L10010

Recenzentas

2012 12

Vadovas

Doc. dr. R. Dužinskas

2012 12

Atliko

VSEmns1-01 gr. stud.

J.Babravičius

2012 12

VILNIUS, 2012

TURINYS

PAVEIKSLAI	4
LENTELĖS	5
ĮVADAS	6
1. TARPTAUTINĖS PREKYBOS TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1. Tarptautinės prekybos samprata	9
1.2. Tarptautinės prekybos raida	12
1.3. Tarptautinės prekybos institucionalizacija	19
2. EUROPOS SĄJUNGOS BENDROJI PREKYBOS POLITIKA	23
2.1. ES Bendrosios prekybos politikos genezė	24
2.2. ES Bendrosios prekybos politikos dimensijos	30
2.3. ES Bendrosios prekybos politikos instrumentai	34
3. LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS ANALIZĖ	37
3.1. Lietuvos užsienio prekybos politika ir tendencijos iki įstojimo į ES	37
3.2. Lietuvos užsienio prekybos tendencijos narystės ES metu	43
3.2.1. Eksporto ir importo dinamika 2004-2011 metais	44
3.2.2. Prekyba pagal šalių grupes: ES, NVS, ELPA, Kitos šalys	51
3.2.3. Prekyba su pagrindiniais partneriais: Rusija, Vokietija, Latvija, Lenkija	55
3.2.4. Prekyba pagal prekių grupes	63
3.3. Ekspertinio tyrimo rezultatų analizė	65
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	74
LITERATŪRA	77
ANOTACIJA	81
ANOTATION	82
SANTRAUKA	83
SUMMARY	84
PRIEDAI	85

PAVEIKSLAI

1 pav. Tarptautinės prekybos sudedamosios dalys.....	10
2 pav. Pagrindiniai GATT principai.....	14
3 pav. Pasaulio prekybos ir BVP augimas 1960-2002 metais PPO derybų raundų kontekste.....	16
4 pav. Pagrindiniai PPO principai.....	21
5 pav. ES Bendrosios prekybos politikos dimensijos.....	31
6 pav. ES Bendrosios prekybos politikos instrumentai.....	35
7 pav. Eksporto, importo ir užsienio prekybos balanso dinamika 1995-2003 metais.....	40
8 pav. Eksportas pagal pagrindines šalių grupes 1996-2003 metais.....	40
9 pav. Eksporto, importo ir užsienio prekybos apyvartos santykis su BVP to meto kainomis 1995-2003 metais.....	42
10 pav. Eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas 2004-2011 metais.....	49
11 pav. Eksporto, importo ir užsienio prekybos apyvartos santykis su BVP to meto kainomis 2004-2011 metais.....	50
12 pav. Lietuvos eksportas pagal šalių grupes 2004-2011 metais.....	52
13 pav. Lietuvos importas pagal šalių grupes 2004-2011 metais.....	54
14 pav. Lietuvos eksportas pagal prekių grupes 2005-2011 metais, proc.....	63
15 pav. Importas į Lietuvą pagal prekių grupes 2005-2011 metais.....	64
17 pav. Ekspertų vertinimų standartinio nuokrypio priklausomybė nuo ekspertų skaičiaus.....	67

LENTELĖS

1 lentelė. PPO derybų raundai	22
2 lentelė. Eksporto dinamikos analizė 2004-2011 metais	45
3 lentelė. Importo dinamikos analizė 2004-2011 metais	47
4 lentelė. Prekyba su Rusija 2004-2011 metais, mln. Litų	55
5 lentelė. Prekyba su Vokietija 2004-2011 metais, mln. Litų	58
6 lentelė. Prekyba su Latvija 2004-2011 metais, mln. Litų	60
7 lentelė. Prekyba su Lenkija 2004-2011 metais, mln. Litų	61
8 lentelė. Apibendrinta informacija apie ekspertus	67

ĮVADAS

Darbo aktualumas. Tarptautinė prekyba yra vienas iš svarbiausių ir dinamiškiausių pasaulinio ūkio globalizacijos veiksnių. Dabartinėmis sąlygomis nė viena šalis negali pasiekti ekonominio augimo, aktyviai nedalyvaudama tarptautinėje prekyboje (D. Bernatonytė, 2011). Valstybės, įsitraukdamos į tarptautinį darbo pasidalijimo procesą, nuolatos prekiauja: eksportuoja tas prekes ir paslaugas, kurias sugeba pagaminti mažesnėmis sąnaudomis nei kitos valstybės, bei importuoja tai, ko joms trūksta arba negali pasigaminti konkurencingomis kainomis.

Lietuva, kaip mažos ir atviros ekonomikos šalis, neturėdama pakankamai gamtinių ir energetinių išteklių bei negalėdama pasigaminti visų jai reikalingų prekių ir paslaugų mažiausiomis sąnaudomis, yra priversta aktyviai prekiauti. Po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuva nuolatos ėjo prekybos liberalizavimo keliu, įstojo į Pasaulio prekybos organizaciją (PPO), integravosi į Europos Sąjungą (ES).

Lietuvai įstojus į ES, jos užsienio prekybos reikšmė ir apimtys nuolatos didėjo, išskyrus krizinius 2009 m. Geriausiai užsienio prekybos svarbą Lietuvos ekonomikai iliustruoja ekonomikos atvirumo laipsnis. 2011 m. užsienio prekybos apyvartos santykis su bendruoju vidaus produktu (BVP) sudarė 139,5 procentinius punktus, o eksporto ir importo apimtys buvo didžiausios per visą Lietuvos istoriją ne tik nuo įstojimo į ES, bet ir nuo Nepriklausomybės atkūrimo.

Lietuvos užsienio prekybos politiką ir tendencijas iki įstojant į ES analizavo R. Vilpišauskas, R. Rudzakis ir V. Kvedaras (2003); P. Gylys (2004), O. G. Rakauskienė ir kt. (2005); E. Meilienė ir V. Snieška (2005); kt. Įstojus į ES daugiausia Lietuvos eksporto tendencijas įvairiais aspektais nagrinėjo R. Garuckas ir kt. (2007); J. G. Rickevičius (2009); L. Gudelienė ir I. Kleinauskytė (2009); Vijeikis ir G. Mačys (2010); M. Kazakevičius (2010) ir kt.

Nors nemažai autorių analizavo Lietuvos užsienio prekybą narystės ES metu, tačiau tai tik įrodo temos svarbumą ir aktualumą, o ypač turint omenyje tai, jog į eksportą orientuotas augimas pakėlė Lietuvos ekonomiką po dviženklio BVP kritimo 2009 m. Tai savo ruožtu reikalauja nuolat atnaujinti ir plėtoti tyrimus ne tik eksporto, bet ir visos užsienio prekybos atžvilgiu, tirti jos pokyčius atitinkamu laikotarpiu.

Nors Lietuva negali paveikti pasaulinių kainų, ypač pirminių žaliavų, tačiau svarbu atrasti naujus kelius ir sprendimus, siekiant racionaliau skatinti Lietuvos eksportą bei sumažinti ar eliminuoti nuolatinį užsienio prekybos deficitą.

Darbo problema. Kokie pokyčiai Lietuvos Respublikos užsienio prekyboje įvyko narystės ES metu?

Darbo objektas – Lietuvos Respublikos užsienio prekyba.

Darbo tikslas – išanalizuoti Lietuvos užsienio prekybos tendencijas ir pokyčius narystės ES metu.

Darbo uždaviniai:

1. Apžvelgti tarptautinę prekybą teoriniu aspektu.
2. Panagrinėti pagrindinius ES bendrosios prekybos politikos (BPP) aspektus.
3. Išanalizuoti Lietuvos užsienio prekybos tendencijas narystės ES metu.
4. Atlikti ekspertų apklausą, siekiant išsiaiškinti ES BPP ypatumus pastaraisiais metais ir Lietuvos eksporto plėtros svarbiausius veiksnius narystės ES metu.
5. Suformuluoti pasiūlymus dėl racionalesnės valstybės politikos, skatinant eksportą ir mažinant nuolatinį prekybos deficitą.

Darbo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Apibendrinimas.
3. Lyginamoji analizė.
4. Teisinių aktų analizė.
5. Statistinių duomenų analizė.
6. Ekspertų apklausa.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys skyriai. Pirmajame skyriuje analizuojama ir sisteminama mokslinė literatūra, atskleidžiama tarptautinės prekybos svarba ir raida, teorijos bei institucinė struktūra, kur daugiausia dėmesio skiriama Pasaulio prekybos organizacijai. Antrajame skyriuje nagrinėjama ES bendrosios prekybos politikos raida, dimensijos ir pagrindinės priemonės. BPP yra išimtinė ES kompetencija, o Lietuva, įstodama į ES, neteko savarankiškos užsienio prekybos politikos. Trečiajame skyriuje pristatomi pagrindiniai Lietuvos užsienio prekybos politikos akcentai ir tendencijos iki įstojant į ES, kas leidžia geriau suprasti prekybos raidą ES narystės metu. Toliau įvairiais pjūviais analizuojama Lietuvos užsienio prekyba ES narystės metu – 2004–2011 m., taip pateikiami ekspertinės apklausos apibendrinti rezultatai.

MOKSLINĖS PUBLIKACIJOS 2012 METAIS

Jonas Babravičius, Ignas Dzemyda. Naujosios viešosios vadybos elementai ir „studijų krepšelio“ modelio diegimas Lietuvoje = The Elements of the New Public Management and Implementation of “Voucher in Higher Education” model in Lithuania // Viešoji politika ir administravimas. Mykolo Romerio universitetas, Lietuvos mokslų akademija, Vroclavo universitetas. ISSN 1648–2603. Vilnius : Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2012, Nr. 11 (2). [EBSCO Publishing; IndexCopernicus; 0,500].

Dzemyda, Ignas; Babravičius, Jonas. Naujosios viešosios vadybos elementai : teorinis požiūris = New Public Management Elements: a Theoretical Approach // Ekonomika ir vadyba : aktualijos ir perspektyvos : mokslo darbai / Šiaulių universitetas. Socialinių mokslų fakultetas. Šiauliai : Šiaulių universiteto leidykla. ISSN 1648-9098. 2012, Nr. 1(25), p. 52-62. [IndexCopernicus; 0,500].

1. TARPTAUTINĖS PREKYBOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Tarptautinės prekybos samprata

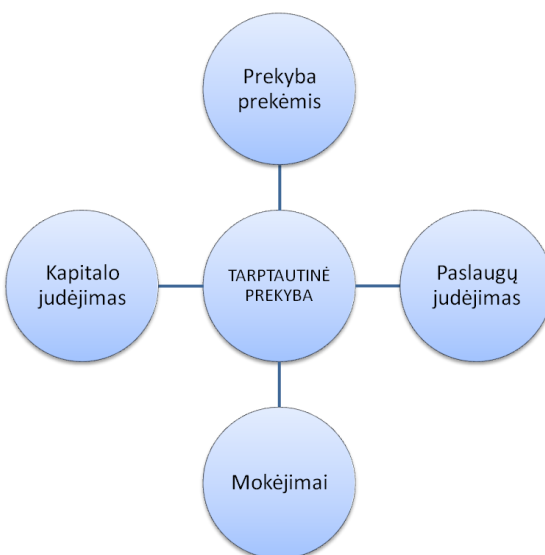
Prekyba – pati seniausia ir svarbiausia ekonominių santykių tarp valstybių forma. Prekyba, kaip ir karai, buvo pagrindiniai tarptautinių santykių plėtros veiksniai. Šiuolaikinis tarpusavio priklausomų pasaulio valstybių rinkos ūkis tarptautinę prekybą daro dar svarbesnę (R. Gilpin, 1998).

Tarptautinės prekybos sąvoka suprantama plačiai (A. Burinskienė, 2009). Pasaulio prekybos organizacija tarptautinę prekybą apibrėžia kaip „prekių srautus, prekes gabenant per teritorines valstybių sienas“. Jungtinių Tautų Organizacija – kaip „tarptautinį prekių pirkimą ir pardavimą“. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD) tarptautinę prekybą įvardija kaip „importo ir eksporto veiklą“. Anot D. Bernatonytė (2011) tarptautinė prekyba yra pardavimo ir pirkimo procesas, vykstantis tarp įvairių šalių pardavėjų, pirkėjų ir tarpininkų, pačiam prekybos procesui būdingi keli bruožai:

- 1) Jis vyksta tarp dviejų ar daugiau valstybių. Todėl, kai prekiaujama už valstybės sienų prekyba tampa šalies socialinės ir ekonominės politikos objektu.
- 2) Naudojama įvairi valiuta, kuriai būdingi kursų svyravimai.

Akivaizdu, jog tarptautinė prekyba yra sudėtingas ekonominės raidos reiškinys, pasižymintis dinamiškumu, besireiškiančiais daugialypiais pokyčiais. Anot A. Burinskienės (2009) tarptautinę prekybą veikia tokie procesai kaip globalizacija, žinių taikymas ekonomikoje, Europos Sąjungos raida ir plėtra: vis labiau intensyvėjantys globalizacijos procesai sudaro prielaidas globalioms rinkoms atsirasti, technologijoms išplisti; išaugęs žinių taikymo mastas skatina kurti produktus, turinčius didesnę intelektinę vertę, taikyti technologijas įvairiose veiklos srityse; Europos Sąjungos raidos ir plėtros procesai padeda įsitvirtinti laisviems prekių, paslaugų, kapitalo ir darbo jėgos judėjimo principams.

Pastarąjį teiginį patvirtina G. Startienė (2002) teigdama, jog tarptautinė prekyba apima keturias pagrindines sritis (žr. 1 pav.). Prekyba prekėmis – prekių srautas apima materialinių gėrybių importą ir eksportą, taip pat prekių tranzitą ir tranzitinę prekybą; paslaugų judėjimas – paslaugų srautas sujungia žmonių ir prekių transportavimą, draudimą, konsultacijas, patentus, licencijas ir kt.; kapitalo judėjimas – kapitalo srautas apima skolinimų ir įsipareigojimų užsienio atžvilgiu pasikeitimus (tiesioginės užsienio investicijos, nekilnojamojo turto sandoriai, kreditai ir kt.); mokėjimai – į mokėjimų srautą įeina visų minėtųjų operacijų atlikimas per bankus, gaunant mokėjimus iš užsienio arba vykdant mokėjimus užsieniui.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal G. Startienę (2002)

1 pav. Tarptautinės prekybos sudedamosios dalys

Kaip pagrindinės prekybos sudedamosios dalys išskiriamos importas ir eksportas. Importas yra užsienio prekių ir paslaugų įvežimas iš vienos valstybės į kitą valstybę, o eksportas priešingai – tai prekių ir paslaugų išvežimas iš vienos valstybės į kitą. Remiantis G. Startiene (2002), galima išskirti tam tikrus eksporto motyvus: didinant gamybą eksporto sąskaita, gali būti pasiektas kaštų mažėjimas, eksportuojant prekes įmonė gali padidinti apyvartą ir gaunamą pelną, eksportas padidina užimtumą, eksportuojant vykdomas gamybos diversifikavimas; ir importo: gamybos veiksmų trūkumas, prekių ir paslaugų įvairovės trūkumas, kaštų ir kainų skirtumai tarp valstybių.

Iš aukščiau pateiktų motyvų akivaizdu, jog importas daugiausia susijęs su tam tikrų prekių ir paslaugų trūkumu, o eksportas susijęs su gamybos kaštų mažinimu, pelno didinimu bei darbo vietų išlaikymu ir naujų kūrimu.

Prekyba tarp valstybių leidžia plėstis ir augti pasaulio ekonomikai, kur kainos, arba pasiūla ir paklausa, įtakoja arba yra įtakoja daugybės globalių įvykių pasaulyje. Sakykime, įvairūs politiniai ir ekonominiai pokyčiai vykstantys Azijoje gali padidinti darbo jėgos, gamybos, transportavimo kaštus, todėl atitinkamų prekių ir paslaugų, pagamintų būtent Azijoje ir parduodamų Europoje, kainos gali atitinkamai išaugti ir atvirkščiai – iškeliant prekių gamybą ir paslaugų teikimą į mažesnių kaštų valstybes, prekių ir paslaugų kainos Europoje gali mažėti.

Kodėl valstybės prekiauja tarpusavyje ir kokie ekonominiai motyvai tai lemia? Remiantis D. Salvatore (2011), D. Bernatonyte (2011), G. Davuliu (2009), J. Sherlock, J. Reuvid (2008) galima išskirti toliau sekančius motyvus.

Visu pirma prekybą lemia skirtingos gamybos sąlygos t.y. kiekvienoje valstybėje skiriasi gamtinės, klimato sąlygos bei apsirūpinimas įvairiaisiais gamybai reikalingais ištekliais.

Visu antra skiriasi gamybos našumo lygis, todėl kiekviena valstybė, naudodama pažangesnę technologiją, specializuojasi gaminti, tai kas jai sekasi geriau. Reikia pastebėti, jog gamybos kaštai skirtingo išsivystymo šalyse skiriasi (skiriasi darbo jėgos, transporto, technologinės bei gamybos išlaidos).

Visu trečia pasaulyje egzistuoja skirtingi prioritetai, skoniai bei polinkiai, todėl net jei visose pasaulio valstybėse gamybos sąlygos būtų panašios ar vienodos, šalys vis tiek siektų prekiauti.

Pabaigai, kalbant apie tarptautinę prekybą būtina paminėti ir apžvelgti mokėjimų balanso svarbą. Anot G. Davulio (2009) kiekviena šalis apskaito savo prekybinius ir finansinius sandorius su kitomis valstybėmis sudarydama mokėjimų balansą, kuris atspindi tarptautinių ekonominių santykių būklę.

Mokėjimų balansas yra statistinė ataskaita, kurioje iš esmės yra užfiksuoti ir atsispindi visos šalies rezidentų transakcijos su visų kitų šalių rezidentais per tam tikrą laikotarpį, paprastai kalendorinius metus (D. Salvatore, 2011). Mokėjimų balansas susideda iš trijų elementų¹:

- Einamoji sąskaita, kuri apima tarptautinius prekių, paslaugų, įplaukų sandorius ir einamuosius pervedimus
- Finansinė sąskaita apima sandorius susijusius su finansiniais reikalavimais ar įsipareigojimais likusiam pasauliui, įskaitant ir vertybinių popierių, tokių kaip akcijos ir obligacijos, įsigijimus
- Kapitalo sąskaita apima tarptautinius kapitalo pervedimus (pvz., atleidimas nuo skolos) ir nesukurto nefinansinio turto (pvz., patentai) įsigijimą ar pardavimą.

Pagrindinis mokėjimų balanso tikslas yra informuoti vyriausybę apie tarptautinę šalies padėtį ir padėti jai formuluoti monetarinę, fiskalinę bei prekybos politikas. Vyriausybė taip pat nuolatos stebi pagrindinių ir svarbiausių jos prekybos partnerių mokėjimų balansus, siekiant priimti kuo geresnius politinius sprendimus. Informacija, kuri atsispindi šalies mokėjimų balanse yra ne mažiau svarbi bankams, įmonėms ir paviniams subjektams, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvauja tarptautinėje prekyboje ir finansuose. Kaip teigia D. Salvatore (2011) einamosios sąskaitos perviršis skatina vietinę gamybą ir didina pajamas, tuo tarpu kai einamosios sąskaitos deficitas slopina vietinę gamybą ir

¹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Current_account

mažina pajamas. Jei šių mokėjimų balansą sudarančių balansų suma yra neigiama, reiškia šalis turi mokėjimo balanso deficitą, kuris turi būti padengtas tokiu pačiu šalies tarptautinių atsargų kiekiu ir atvirkščiai, jei mokėjimų balansas yra teigiamas, t.y. turi perviršį, tai reiškia padidėjusias šalies tarptautines atsargas.

Apibendrinant galima teigti, jog prekyba yra viena iš svarbiausių kiekvienos valstybės ekonominių santykių formų su kitomis valstybėmis. Tarptautinė prekyba apima prekybą prekėmis, paslaugomis, taip pat apima kapitalo judėjimą bei mokėjimus. Kiekviena valstybė neišvengiamai tiek eksportuoja, tiek importuoja tam tikras prekes ir paslaugas, kurių ji pati dėl įvairių priežasčių negali pasigaminti arba kitos valstybės pagamina tas prekes ar teikia paslaugas labiau konkurencingomis rinkos kainomis.

1.2. Tarptautinės prekybos raida

Per pastarąjį ketvirtį amžiaus vyko sparti pasaulinės prekybos plėtra. Šiais laikais tarptautinė prekyba apima kiekviena pasaulio kraštą. Prekybos plėtra - kartu su didėjančiais kapitalo srautais, kelionėmis, migracija ir kitais kontaktais tarp valstybių – yra vienas iš ryškiausių ir reikšmingiausių globalizacijos fenomeno ypatybių (D. A. Irwin, 2005).

Globalizacijos kontekste pasaulio ekonomikos tampa kur kas atviresnės vienos kitoms ir kaip niekada integruotos. Tai apima tarifinių barjerų ir reglamentų, kurie slopina prekybą ir apsunkina kapitalo bei darbo jėgos judėjimą iš vienos valstybės į kitą, mažinimą ir panaikinimą. Idealiu atveju globaliame pasaulyje žmonės gali judėti ir dirbti ten kur jie nori, investuoti užsienio valstybėse taip pat laisvai kaip ir savo gimtojoje šalyje. Tuo tarpu įmonės gali parduoti savo produkciją ir paslaugas tarptautiniu mastu, o jų gamybai gali pasitelkti išteklius, esančius bet kuriame pasaulio kampelyje.

Pastarasis judėjimas link globalizacijos prasidėjo Antrojo Pasaulinio karo pabaigoje, po tarptautinės prekybos žlugimo ketvirtajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, kai pasaulio ekonomiką ištiko Didžioji depresija ir kaip atsaką į tai valstybės ženkliai pakėlė importo tarifus ir įvedė naujus apribojimus įvežamai importinei produkcijai, tam, kad apsaugotų vietinę darbo rinką nuo dar didesnio nedarbo (R. E. Backhouse, 2010). Po šio nuosmukio Antrojo Pasaulinio karo pabaigoje, buvo bandoma įvesti naują tarptautinės ekonomikos tvarką: Bretton Woods sistemą, kuri buvo pavadinta, miestelio esančioje Naujajame Hampšyre garbei, kur 1944 m. buvo pasirašytas susitarimas. Bretton Woodse buvo kuriama taisyklių sistema, institucijos ir procedūros, tarptautinės monetarinės sistemos reguliavimui. Be viso to buvo pasisakoma už laisvesnę prekybą tarp valstybių bei tarifinių barjerų mažinimą. Tokiu tikslu buvo sukurtos naujos institucijos: Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros

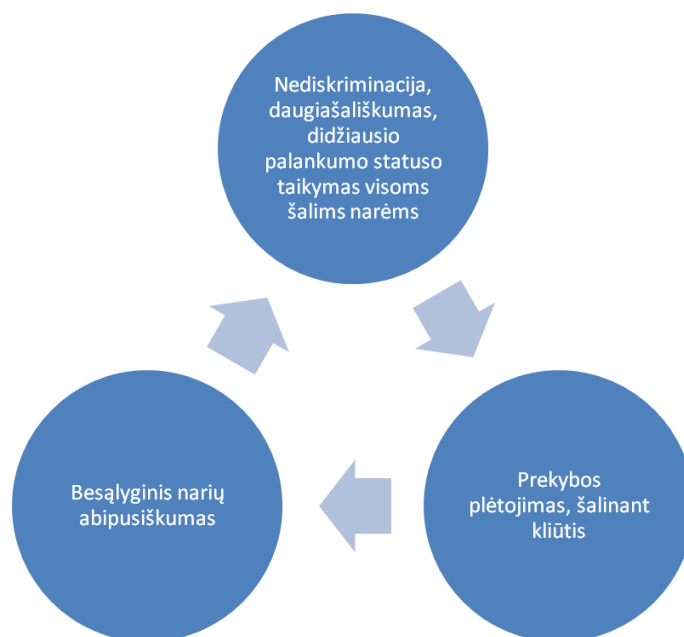
bankas, dabar žinomas kaip Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas ir Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT), kuris vėliau tapo Pasaulio Prekybos Organizacija (PPO). Apie Pasaulio Prekybos Organizaciją bei jos vaidmenį tarptautinėje prekyboje plačiau bus kalbama poskyryje 1.3 „Tarptautinės prekybos institucionalizacija“.

Bene svarbiausias veiksnys, lėmęs sparčią tarptautinės prekybos plėtrą buvo valstybių nuosekliai mažinami įvairūs importo barjerai. Tarifai, importo kvotos, valiutų kontrolė bei kiti barjerai, vyravę tarpukario laikotarpiu, po Antrojo Pasaulinio karo buvo mažinami. Remiantis R. E. Backhouse (2010) importo tarifai, pagamintoms prekėms, vidutiniškai sumažėjo nuo 40 proc. iki 5 proc. daugelyje besivystančių šalių pokario laikotarpiu. Be to, nepriklausomai nuo geografinės zonos, tiek Vakarų Europoje, tiek Šiaurės Amerikoje valstybės panaikino muitus ir tapo laisvosios prekybos zonomis. Tačiau pažymėtina, jog nors ir liko tam tikri suvaržymai, siekiant apsaugoti vietinių gamintojų produkciją nuo konkurencijos iš užsienio, pastaraisiais dešimtmečiais visos prekybos kliūtys sumažėjo iš esmės. Būtent tarptautiniai susitarimai tarp valstybių labiausiai ir prisidėjo prie esminių prekybos barjerų ir kliūčių sumažėjimo.

Europos Sąjunga aiškiai tai iliustruoja. Ji prasidėjo kaip regioninė asociacija, grindžiama šešių valstybių įsipareigojimu (Belgijos, Prancūzijos, Vokietijos, Italijos, Liuksemburgo ir Olandijos) integruoti ribota skaičių rinkų, pradedant anglies ir plieno rinka, ir išsivystė į Muitų sąjungą, kurioje prekės gali laisvai judėti tarp valstybių narių (R. E. Backhouse, 2010).

Po Antrojo Pasaulinio karo, JAV, Europos Bendrijos bei kitos pirmaujančios to meto valstybės pasirašė Bendrąjį susitarimą dėl muitų ir prekybos (GATT), kuris nustatė prekybos elgesio taisykles pasirašiusiems šalims. Pagrindinis GATT tikslas buvo nustatyti pasaulinį prekybos režimą bei visuotines prekybos politikos taisykles. Remiantis J. Sherlock ir J. Reuvid (2008), pagrindiniai GATT principai pateikti 2 paveiksle.

GATT rėmė daugybę pastangų sumažinti tarifus ir kitus prekybos apribojimus, o sėkmingai vykusios GATT šalių derybos dėl prekybos sudarė sąlygas panaikinti daugybę tarifinių apribojimų ir nulėmė prekybos plėtrą visame pasaulyje. GATT šalių derybos vyko taip vadinamais derybų raundais. Nuo organizacijos įkūrimo jau įvyko aštuoni derybų raundai, o paskutinisys devintasis – Dohos derybų raundas - šiuo metu yra sustabdytas nepavykus suderinti skirtingų valstybių interesus. Iš anksčiau įvykusių raundų, remiantis D. A. Irwin (2005), J. Sherlock ir J. Reuvid (2008) ir R. E. Backhouse (2010) galima išskirti Dillono (1960-1961), Kennedy (1964-1967), Tokijo (1973-1979), Urugvajaus (1986-1994) bei aukščiau minėtą paskutinįjį Dohos raundą, kuris prasidėjo 2001 metais, tačiau PPO narėms nepavykus pasiekti bendro susitarimo, derybos nutrūko.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal J. Sherlock ir J. Reuvid (2008)

2 pav. Pagrindiniai GATT principai

Nuo pat susikūrimo, Europos Sąjunga aktyviai dalyvavo ir dėjo nemažai pastangų, jog būtų pasiekti daugiašaliai prekybos liberalizavimo susitarimai. Nepriklausomai nuo to ar Europos Sąjungos plėtra spartėjo ar lėtėjo, pastangų, kurias ES dėjo siekiant liberalizuoti prekybą, sunku apsaityti. Daugelis apžvalgininkų teigia, jog Europos Ekonominės Bendrijos (EEB) sukūrimas tiesiogiai vedė prie Dillono ir Kennedy raundų, kadangi kitos valstybės išreiškė susirūpinimą dėl prekybos srautų perorientavimo pasekmių. Kita vertus Bendrija dešimtmečiais sėkmingai priešinosi žemės ūkio produkcijos prekybos liberalizavimo susitarimams. Taip pat kitos valstybės kai kuriais atvejais priešinosi prekybos liberalizavimui ir gilesnei Europos ekonominei integracijai, o tai parodo, jog didžioji regioninės integracijos schema nebūtinai pažeidžia daugiašalę prekybos sistemą (OECD, 2000). Aukščiau pateiktus argumentus patvirtina ir S. Hix (2006), kuris teigia, jog ES buvo viena aktyviausių dalyvių derantis ir priimant daugiašalį pasaulinės prekybos režimą, kuris pamažu privedė prie pasaulinės prekybos liberalizavimo, o nuo Dilonono raundo Komisijai atliekant ES derybininkės funkcijas, ES laikėsi vieningos pozicijos.

Grįžtant prie derybų raundų, anot J. Sherlock ir J. Reuvid (2008), bene svarbiausias derybų raundas buvo Kennedy raundas, kurio pasekmė buvo ta, jog laikotarpyje nuo 1950 iki 1975 m. pramoninių valstybių prekybos apimtis kasmet vidutiniškai padidėdavo 8 proc., du kartus lenkdama BNP augimą.

Tačiau, remiantis D. A. Irwin (2005), ne mažiau svarbūs derybų raundai, siekė mažinti prekybos kliūtis, buvo 1979 m. įvykęs Tokijo raundas ir 1994 m. įvykęs Urugvajaus raundas. Remiantis Tokijo raundo susitarimais, tarifai gaminei produkcijai pramoninėse šalyse buvo sumažinti trečdaliu. Pagal Urugvajaus raundo susitarimus, išsivysčiusios šalys sumažino vidutinius tarifus pramoninei produkcijai (išskyrus naftą) nuo 6,3 iki 3,8 proc.

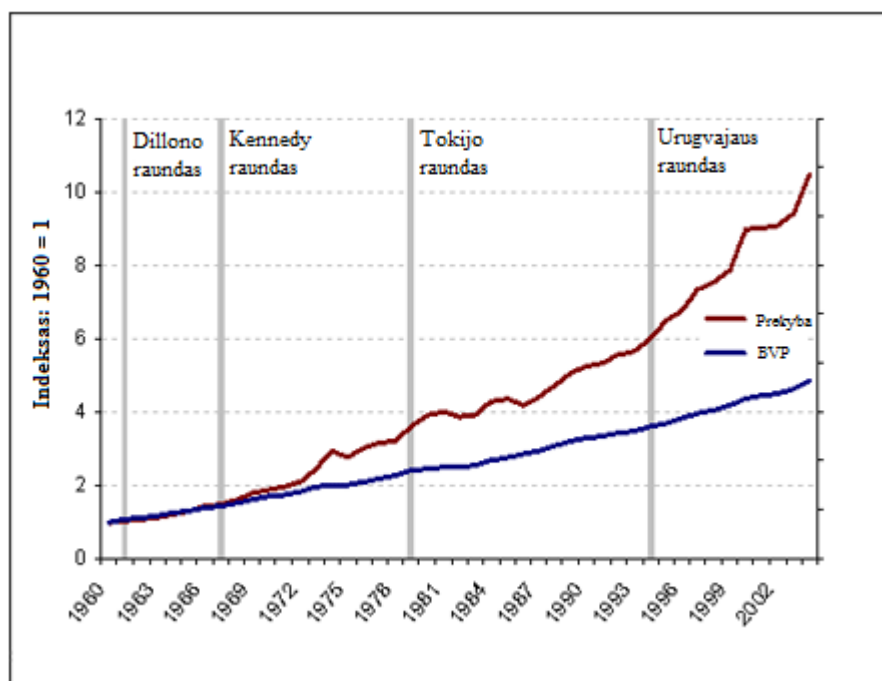
Urugvajaus raundas taip pat apėmė susitarimus, kuriais buvo siekiama liberalizuoti prekybą žemės ūkio produkcija, eliminuoti daugiašalius susitarimus, kurie riboja tekstilės ir aprangos prekybą bei atverti kelias prekybai paslaugomis ir liberalizuoti taisykles, susijusias su tiesioginėmis užsienio investicijomis prekyboje. Tad, anot S. Hix (2006), Urugvajaus raunde buvo deramasi dėl daugybės ES jautrių sričių. Taip pat būtina paminėti, jog Urugvajaus raundo metu Marakešo sutarties pagrindu buvo numatyta įkurti Pasaulio Prekybos Organizaciją, kuri perėmė iki tol veikusio GATT funkcijas bei patirtį.

Paskutinis, devintasis derybų raundas, dar vadinamas Dohos raundu, kaip jau minėta anksčiau prasidėjo 2001 metais. Dohos raundas šiuo metu yra sustabdytas, o jo ateitis yra neaiški. Tačiau, anot J. Meltzer (2011) tokiu būdu, siekiant surasti išeitį iš susidariusios derybų aklavietės, nemažai valstybių pasirašė būtent dvišalius laisvos prekybos susitarimus aukščiau paminėtais klausimais.

Tarptautinės prekybos augimą bei santykį su PPO derybų raundais galime matyti žemiau pateiktame pagal Pasaulio banką adaptuotame paveiksle (žr. 3 pav.). Reikia pastebėti, jog pastaruosius 50 metų tarptautinė prekyba nuolatos augo ir augimas yra neatsiejamas nuo PPO derybų raundų, kuriais nuosekliai buvo siekiama kuo labiau liberalizuoti tarptautinę prekybą ir mažinti įvairias kliūtis bei barjerus. Iš pateikto paveikslo akivaizdu, jog prekybos apimtys pastaraisiais dešimtmečiais augo netgi sparčiau nei pasaulio bendrasis vidaus produktas.

Reikia pastebėti, jog prieš tai minėtos daugiašalės PPO iniciatyvos buvo papildytos įvairiais regioniniais ir dvišaliais susitarimais, kurie mažino prekybos kliūtis ir barjerus. 1995 m. Šiaurės Amerikos Laisvosios Prekybos Sutartis (NAFTA) palapsniui mažino prekybos tarifus tarp JAV, Kanados ir Meksikos. Remiantis D. Bernatonyte (2011) ši sutartis numatė, jog per 15 metų turi būti panaikinti visi prekybiniai ir investiciniai apribojimai bei muitai.

Kitas akivaizdus regioninių susitarimų pavyzdys yra Europos Sąjunga, kuri iš pradžių buvo suformuota, kaip šešių valstybių muitų sąjunga, o šiuo metu vienija 27 valstybes nares, kurios sudaro vieną bendrą rinką ir netaiko jokių prekybinių apribojimų viena kitos produkcijai bei turi Bendrąją prekybos politiką trečiųjų valstybių atžvilgiu.

Šaltinis: adaptuota autoriaus pagal Pasaulio banką (2008)

3 pav. Pasaulio prekybos ir BVP augimas 1960-2002 metais PPO derybų raundų kontekste

Kalbant apie Europą, būtina paminėti ir Europos laisvosios prekybos asociaciją (ELPA), kuri buvo įkurta 1960 m. Austrijai, Danijai, Šveicarijai, D. Britanijai, Norvegijai, Portugalijai bei Švedijai pasirašius Stokholmo konvenciją. Tačiau laikui bėgant, dauguma Stokholmo konvenciją pasirašiusių valstybių įstojo į Europos Sąjungą. Anot D. Bernatonytės (2011) nuo to laiko ELPA neteko 57 proc. ekonominio potencialo, 65 proc. gyventojų ir apie 75 proc. teritorijos.

Be aukščiau paminėtų regioninių susitarimų Šiaurės Amerikoje ir Europoje, panašūs susitarimai buvo pasiekti Lotynų Amerikoje, Azijoje bei Afrikoje. Iš tokių susitarimų galima paminėti Pietryčių Azijos valstybių asociaciją (ASEAN), kuri buvo įkurta 1967 m. Taip pat Karibų baseino bendrosios rinkos (CARICOM) įkūrimas 1973 m., kurio tikslai buvo panašūs kaip ir kitų regioninių susitarimų.

Galiausiai vienašaliai muitų tarifų sumažinimai buvo kritiškai svarbūs skatinant ir plečiant tarptautinės prekybos apimtį. Kaip teigia, D. A. Irwin (2005) kai kurios valstybės, įskaitant Naująją Zelandiją, Meksiką, Pietų Korėją ir Indiją, įsipareigojo vykdyti nepriklausomas prekybos reformas, o geriausias to pavyzdys yra Kinija. 1978 metais Kinija panaikino savo valstybės monopoliją eksportui ir importui, ir pradėjo liberalizuoti savo užsienio valiutos kontrolę. Muitų tarifai importui buvo sumažinti nuo 60 proc., kurie buvo devintojo dešimtmečio pradžioje, iki mažiau nei 20 proc., dešimtojo dešimtmečio pradžioje. Tokiu būdu Kinijos eksporto ir BVP santykis išaugo nuo mažiau nei 10 proc., buvusių aštuntojo dešimtmečio pabaigoje iki daugiau nei 40 proc. pastaraisiais metais. Kinijos

ekonomikos atsivėrimas pasauliui turėjo milžinišką poveikį pasaulinėms rinkoms. Remiantis Pasaulio Prekybos Organizacija (PPO), 2010 m. pagal eksporto apimtys Kinija pirmavo pasaulyje, o jos eksporto apimtys sudarė 10,4 proc. viso pasaulio eksporto (S. Husted, S. Nishioka, 2011).

Tačiau be jau minėtų daugiašalių ir regioninių valstybių susitarimų mažinant tarptautinės prekybos kliūtis ir barjerus būtina išskirti ir kitus veiksnius lėmusius sparčią tarptautinės prekybos tiek prekėmis, tiek paslaugomis plėtrą. Vienas svarbiausių jų yra technologiniai pokyčiai ir pažanga, kurie leido fragmentuoti gamybą.

Kaip teigia D. A. Irwin (2005) šioje vietoje būtina paminėti dvi sudedamąsias: vertikali integracija (angl. vertical integration) ir užsakomosios paslaugos (angl. outsourcing). Vertikali integracija reiškia, jog įmonės, vietoje to, kad pačios pasigamintų jų galutinei produkcijai reikalingus komponentus ir sudedamąsias dalis, jas įsigyja tarptautinėje rinkoje. Geriausiai tai iliustruoja automobilių pramonė. Anot D. A. Irwin (2005) šiuo metu automobilių gamyklos pačios gamina tik maža dalį komponentų reikalingų galutiniam produktui surinkti, kadangi dauguma detalių ir kitų komponentų yra užsakoma kitose įmonėse, kurios specializuojasi būtent tų detalių gamyboje. Tad akivaizdu, jog šių komponentų tiekimas tapo kur kas labiau internacionalizuotas nei kada nors anksčiau. Pavyzdžiui, automobilio, pagaminto Vokietijos gamintojo, 30 proc. vertės bus pagaminta Pietų Korėjoje, 20 proc. Japonijoje, 10 proc. pačioje Vokietijoje, 5 proc. Taivane ir Singapūre, o 5 proc. D. Britanijoje. Galiausiai tik 30 proc. visos automobilio vertės bus sukurta pačioje Vokietijoje. Visa kita – tarptautinė prekyba.

Užsakomųjų paslaugų fenomenas atsiranda tuomet, kai dalis gamybos proceso iš vietinės rinkos yra perkeliama į kitą valstybę. Užsakomosios paslaugos, kaip būdas perkelti dalį gamybos į kitą šalį, geriausiai pastebimas elektronikos bei tekstinės ir drabužių pramonėse. Šiose pramoninėse šakose paprastai dizainas bei pagrindiniai komponentai sukuriami, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose, naudojant kvalifikuotą darbo jėgą. Vėliau visa tai keliauja į mažų kaštų valstybes, dažniausiai Azijoje, kur pigi darbo jėga surenka komponentus ir imasi masinės gamybos.

Galiamai surinkta produkcija grįžta atgal į JAV galutinėms korekcijoms, o dažnai ir galutinio produkto pavidalu. Vertikali integracija ir užsakomosios paslaugos atskleidžia kelis svarbius dalykus. Tai atspindi didesnę specializaciją gamybos procese, o tai savo ruožtu leidžia pasiekti didesnę gamybos efektyvumą. Tačiau kita vertus tai galimai paaiškina kodėl pasaulio prekyba pastaraisiais dešimtmečiais augo kur kas sparčiau nei pasaulio gamyba.

Taigi visgi kas būtent lėmė vertikalios specializacijos ir užsakomųjų paslaugų augimą? Remiantis D. Hummels ir Y. Uchida (2010), kurie tyrinėjo įvairius vertikalios specializacijos procesus,

vykusius Rytų Azijoje nuo 1975 iki 2000 m. priėjo prie išvados, jog pagrindiniai veiksniai buvo technologiniai pokyčiai ir pažanga, sumažėję transporto ir komunikacijų kaštai, taip pat tarptautinių kompanijų vaidmens ryškus šuolis pasaulinėje prekyboje, kadangi tarptautinės kompanijos geba koordinuoti gamybą ir paskirstymą tarp daugelio šalių, taip pat ir perkelti savo veiklą, priklausomai nuo išlaidų ar paklausos sąlygų pasikeitimų.

Ne mažiau svarbūs veiksniai plečiant ir vystant tarptautinę prekybą buvo sparti interneto plėtra bei globalūs pokyčiai telekomunikacijų sektoriuje. Šiuo metu įmonėms atsivėrė neribotos galimybės gauti informaciją apie dominančią rinką, o informacijos paieškos kaštai yra kaip niekuomet maži. Iki atsirandant masinės žiniasklaidos priemonėms, gauti informaciją apie tolimesnes rinkas buvo kur kas sunkiau nei tai yra dabar. Tad gamintojai kaip niekada anksčiau turi išsamią informaciją apie vietinių vartotojų skonius ir poreikius, kas leidžia patenkinti prekių ir paslaugų paklausą kaip niekada efektyviai. Be jokios abejonės šioje vietoje išlošia ir vartotojai. Jei anksčiau buvo prieinama informacija tik apie vietinių gamintojų produkciją ir paslaugas, tai šiuo metu vartotojai, pasitelkiant internetą ir kitas komunikacines galimybes, yra lygiaverčiai informuoti taip pat apie užsienio įmonių produkciją ir jos kokybę.

Būtina paminėti, kad interneto ir kitų šiuolaikinių komunikacinių galimybių atsiradimas atvėrė naujas galimybes ir prekybai paslaugomis. Kaip teigia C. Freund ir D. Weinhold (2002) šiuo metu paslaugos sudaro 60 proc. visos pasaulio produkcijos, o labiausiai paslaugų plėtrą lėmė naujų technologijų, ypač interneto, atsiradimas, kuris leido panaikinti fizinius barjerus ir kliūtis, teikiant įvairias paslaugas. Tad šiuo metu paslaugos gali būti teikiamos iš bet kurios pasaulio šalies, bet kurios pasaulio šalies gyventojams.

Todėl, kaip teigia D. A. Irwin (2005) paslaugų sektorius vis dažniau susiduria su tarptautine konkurencija, kurią lemia tiesioginių užsienio investicijų srautai ir technologiniai pokyčiai bei pažanga. Tiesioginės užsienio investicijos atvėrė paslaugų sektorių tarptautinei konkurencijai net jei konkrečiomis paslaugomis tiesiogiai negalima prekiauti.

Geriausias tiesioginių užsienio investicijų ir paslaugų sąsajas pastaraisiais metais galima stebėti Lietuvoje. Pastaraisiais metais Lietuvoje dėka, kryptingų Vyriausybės bei tokių viešųjų įstaigų kaip „Versli Lietuva“ bei kt. pastangų, Lietuvoje įsikūrė D. Britanijos banko „Barclays“ pasaulinis technologijų centras, taip pat tarptautinės grynujų pinigų perlaidų bendrovės „Western Union“ klientų aptarnavimo centras, skrydžių bendrovės „Ryanair“ orlaivių priežiūros ir remonto padalinys bei kt. Artimiausiu metu Lietuvoje įsikurs „Danske“ banko finansinių operacijų centras, Vokietijos bendrovės „Bio-chem Cleantec“ biologinių valymo produktų gamykla, norvegų elektroninės įrangos gamintoja

„Kitron" bei nauja „Intersurgical" medicinos įrangos gamykla Alytuje. Remiantis LR Ūkio ministerijos duomenis, per pastaruosius keturis metus įgyvendintų užsienio investicijų projektų bendra vertė siekia 8,6 mlrd. litų, o sukurtų naujų darbo vietų skaičius siekia 14 tūkstančių. Vien artimiausiu metu aukščiau minėtos užsienio kompanijos į šalį planuoja investuoti ne mažiau 113 mln. litų.

Apibendrinant galima teigti, jog pastaraisiais dešimtmečiais tarptautinės prekybos reikšmė pasaulio ir atskirų valstybių ekonomikose nuolat augo. Pagrindiniai veiksniai lėmę spartų tarptautinės prekybos augimą ir plėtrą - nuolatinis prekybos liberalizavimas bei smarkūs technologiniai pokyčiai. Prekybos liberalizavimas, kurį skatino GATT (o vėliau PPO) ir kitos tarptautinės bei regioninės organizacijos, buvo nuoseklūs, tačiau sudėtingi. Juo daugiau narių priklausė PPO, juo sunkiau buvo suderinti skirtingų valstybių interesus ir preferencijas prekyboje. Tą įrodo ir šiuo metu ne pirmą kartą sustabdytas PPO Dohos derybų raundas. Kalbant apie technologinius pokyčius būtina pasakyti, jog jie leido fragmentuoti gamybą, sumažinti transportavimo ir komunikacinius kaštus, taip pat leido perkelti gamybą ar paslaugų teikimą į mažesnių kaštų valstybes, kur pigi darbo jėga ir/arba siaura gamyklų specializacija, leidžia pagaminti atitinkamą produkciją ar teikti atitinkamas paslaugas mažesnėmis sąnaudomis. Šiuo metu yra tikima, jog gamyba gali būti vykdoma bet kuriame pasaulio krašte, ypatingai tai galioja augančiam paslaugų sektoriui, kuomet interneto pagalba išnyksta fizinės prekybos kliūtis, o įvairius paslaugų centrus galima steigti bet kurioje pasaulio valstybėje.

1.3. Tarptautinės prekybos institucionalizacija

Šiuo metu pasaulyje dauguma ekonomikos sferų yra institucionalizuotos t.y. įkurtos tam tikros tarptautinės institucijos, kurios palaiko tam tikrą politikos kryptį konkrečioje ekonominėje sferoje, gina ir atstovauja šalių narių interesams bei kt. Šioje vietoje tarptautinė prekyba nėra išimtis. Kaip jau buvo minėta ankstesniame šio darbo skyriuje „Tarptautinės prekybos raida“, siekiant įvesti naują tvarką pasaulio ekonomikoje bei paskatinti laisvesnę prekybą tarp valstybių, 1947 m. Bretton Woods susitarimu buvo įkurtos trys tarptautinės organizacijos: Bendrasis susitarimas dėl muitų ir prekybos (GATT, o dabar Pasaulio prekybos organizacija (PPO)), Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas (dabar žinomas kaip Pasaulio Bankas), Tarptautinis Valiutos fondas. Kaip teigia J. Sherlock ir J. Reuvid (2008) šios institucijos nuo pat jų įkūrimo vaidino svarbiausią vaidmenį tarptautinės prekybos vystyme ir liberalizavime. Toliau bus plačiau kalbama apie svarbiausią organizaciją prekyboje – Pasaulio prekybos organizaciją.

Pasaulio Prekybos Organizacija yra įkurta kaip Bendrojo susitarimo dėl muitų ir prekybos (GATT) veiklos rezultatas (D. Bernatonytė, 2011). Todėl šios organizacijos veikla pagrįsta GATT

esminiais principais bei nuostatomis. GATT ėmė veikti 1947 m. po Bretton Woodse įvykusios konferencijos, šios organizacijos pagrindinis tikslas – siekti pasaulinės prekybos liberalizavimo, suderinant skirtingų valstybių interesus, siekiant muitų ir kitų apribojimų prekyboje panaikinimo, bet kokios diskriminacijos valstybių narių atžvilgių panaikinimo, taip pat siekti palankiausio prekybos režimo įvedimo.

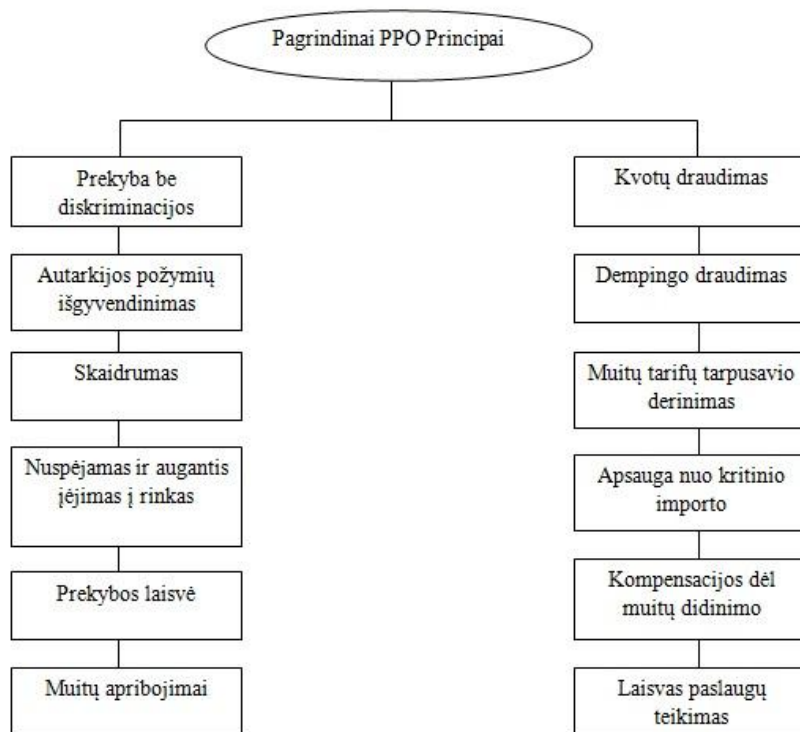
PPO yra stambiausia prekybos organizacija, kuri apima bene 95 proc. tarptautinės prekybos. Šiuo metu organizacija vienija 157 valstybes nares. Visos Europos Sąjungos valstybės narės priklauso PPO, o Lietuva šios organizacijos nare tapo 2001 metais.

PPO vaidina svarbiausią vaidmenį pasaulyje reguliuojant tarptautinę prekybą, o jos pagrindinis tikslas - pasaulinės prekybos liberalizavimas. PPO savo veikloje svarbiausia yra suderinti skirtingų valstybių interesus, siekti įvairių prekybos apribojimų panaikinimo, taisyklių, draudžiančių diskriminaciją atsikyrų valstybių atžvilgiu, parengimą, palankiausio prekybos režimo įvedinimas.

Pasaulio prekybos organizacijai vadovauja Ministrų konferencija, susirenkanti ne rečiau kaip kartą per dvejus metus (D. Bernatonytė, 2011). Šių susitikimų metu yra aptariama PPO veikla reglamentuojant ir liberalizuojant pasaulinę prekybą. Ministrų konferenciją sudaro visų šalių atstovai, o šios konferencijos pagrindinė veikla yra organizacijos funkcijų vykdymas ir klausimų, liečiančių pasaulinę prekybą, analizė ir sprendimų priėmimas. PPO vykdomosios valdžios funkcijas atlieka Generalinė taryba. Išsami PPO organizacinė struktūra pateikta darbo pabaigoje priede.

Toliau sekančiame paveiksle (žr. 4 pav.) yra pateikti pagrindiniai PPO principai, kuriais vadovaujasi organizacijos narės, tad būtina šiuos principus trumpai aptarti. Prekyba be diskriminacijos yra vienas pagrindinių PPO principų, reiškiančių, jog organizacijai priklausančios valstybės negali taikyti viena kitos atžvilgiu diskriminacinių prekybos priemonių.

Autarkijos požymių išgvendinimas yra vienas svarbiausių organizacijos narių įsipareigojimų, pagal kurį importuotos prekės turi turėti tokias pačias teises kaip ir toje šalyje pagaminta vietinė produkcija. Skaidrumo principas reiškia, jog šalys negali taikyti paslėptų protekcionistinių priemonių, o šalių veiksmai tarptautinės prekybos kontekste turi būti nuspėjami bei prognozuojami. Nuspėjamas augimas ir augantis įėjimas į rinkas susijęs su didesnės konkurencijos skatinimu, prekybos liberalizavimu. Prekybos laisvės principas kalba apie tai, jog muitai turėtų būti vienintelė priemonė, siekiant apsaugoti vietinius gamintojus nuo išorės konkurencijos.

Šaltinis: D. Bernatonytė (2011)

4 pav. Pagrindiniai PPO principai

Muitų apribojimų principas išreiškia pagrindinę PPO poziciją pasaulio prekyboje – nuolatos mažinti įvairius prekybinius apribojimus, o visu pirma susijusius su muitais ir aukštais jų tarifais. Kvotų draudimas, su tam tikromis išimtimis, draudžia taikyti importo kvotas produkcijai atvežai iš kitų šalių. Dempingo draudimo principas yra visuotinai pripažįstamas kaip netoleruotina veikla, siekiant užimti kuo didesnę rinkos dalį. Kalbant apie muitų tarifų tarpusavio derinimą – šiuo metu PPO pozicija yra ta, jog, muitai turėtų išlikti kaip vienintelė apsaugos priemonė, kai bus panaikinti kiti nemutiniai apribojimai. Apsaugos nuo kritinio importo principas teigia, jog toks apsaugos mechanizmas gali būti taikomas tik tokiomis apimtims, kurios kelią aiškia ir konkrečią grėmę vidaus gamintojams. Kompensacijos dėl muitų didinimo principas reiškia, jog valstybė padidinusi sutartus ribinius muitus, turi kompensuoti patirtus nuostolius kitoms valstybėms, o laisvas paslaugų teikimas reiškia, jog paslaugų teikimo sferos plėtimas turi remtis skaidrumo ir liberalizavimo principais.

Kalbant apie organizacijos veiklą ir susitarimų pasiekimą, PPO pasaulinės prekybos tvarkos įvedimas yra grįstas derybų raundais. Nuo organizacijos įkūrimo jau įvyko aštuoni derybų raundai, o paskutinisys devintasis – Dohos derybų raundas - šiuo metu yra sustabdytas nepavykus suderinti skirtingų valstybių interesus. Iš anksčiau įvykusių raundų galima išskirti Dillono (1960-1961),

Kennedy (1964-1967), Tokijo (1973-1979), Urugvajaus (1986-1994) bei aukščiau minėtą paskutinįjį Dohos raundą, kuris prasidėjo 2001 metais. Visų derybų raundų suvestinė pateikiama toliau sekančioje lentelėje.

1 lentelė. PPO derybų raundai

Metai	Raundas	Valstybių skaičius	Derybų objektas
1947	Ženevos	23	Muitų tarifai
1949	Anesio	13	Muitų tarifai
1951	Turquay	38	Muitų tarifai
1956	Ženevos	26	Muitų tarifai
1960 - 1961	Dillono	26	Muitų tarifai
1964 - 1967	Kennedy	62	Muitų tarifai ir antidempingo priemonės
1973 - 1979	Tokijo	102	Muitų tarifai, netarifinės reguliavimo priemonės
1986 - 1994	Urugvajaus	123	Muitų tarifai, netarifinės reguliavimo priemonės, intelektinė nuosavybė, paslaugos, žemės ūkis
2001 - dabar	Dohos	150	Muitų tarifai, prekybos paslaugomis liberalizavimas, intelektinė nuosavybė, žemės ūkis, ginčų sprendimas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis WTO.org informacija (2012)

Iš anksčiau pateiktos lentelės (žr. 1 lentelė) yra akivaizdu, jog pirmuosiuose derybų raunduose pagrindinis derybų objektas buvo muitų tarifai ir jų mažinimas. Tačiau valstybių skaičiui didėjant, derybų objektų spektras plėtėsi ir apėmė ne tik muitų tarifus, bet ir antidempingo, netarifines reguliavimo priemones, intelektines nuosavybės klausimus, prekybą ne tik prekėmis, bet ir paslaugomis, taip pat ginčų sprendimą.

Apie aukščiau paminėtus raundus, jų reikšmę tarptautiniai prekybai ir esminius sprendimus priimtus jų metu jau buvo aptarta skyriuje 1.2 „Tarptautinės prekybos raida“, tad šiame skyriuje apie juos plačiau nebus kalbama, išskyrus vertėtų paminėti paskutinįjį Dohos raundą, kuris prasidėjo 2001 metais. Pagrindinis dėmesys derybų metu buvo sutelktas į šiuos aspektus (EK, 2012): subsidijų žemės ūkiui reformavimas, didinti prieigą prie pasaulinių rinkų ir užtikrinti, jog tolesnis prekybos liberalizavimas globalios ekonomikos kontekste nepažeistų tvaraus ekonomikos augimo besivystančiose šalyse

Dohos raundas šiuo metu yra sustabdytas, o jo ateitis yra neaiški (WTO, 2006). Pagrindinis nesutarimas yra tarp išsivysčiusių ir besivystančių valstybių. Išsivysčiusios valstybės kurios siekia laisvesnės prekybos pramoninėmis prekėmis ir paslaugomis, tačiau nori išlaikyti protekcionistines subsidijas vietiniam žemės ūkio sektoriui. Tuo tarpu besivystančios valstybės siekia sąžiningo pasaulinės prekybos liberalizavimo būtent žemės ūkio produktų sektoriuje (J. Meltzer, 2011). Tą patvirtina ir F. Erixon, A. Freytag, G. Pehnelt (2007), teigdami, jog nors žemės ūkis sudaro nedidelę

dalį Europos ekonomikos, tačiau ES protekcionizmas šioje sferoje yra vienas iš svarbiausių Dohos raundo tolesnio prekybos liberalizavo trukdžių. Tad tokia priešprieša išlieka pagrindine kliūtimi sėkmingai užbaigti Dohos derybų raundą, o didžiausi skirtumai išryškėja tarp tokių valstybių bloko kaip ES, JAV, Japonija ir Kinija, Brazilija, Indija, Pietų Afrika. Tokiu būdu, siekiant surasti išeitį iš susidariusios derybų aklavietės, nemažai valstybių pasirašė būtent dvišalius laisvos prekybos susitarimus aukščiau paminėtais klausimais.

Apibendrinant galima teigti, jog Dohos derybų raundas yra vienas iš kompleksiausių bei sudėtingiausių derybų raundų PPO derybų raundų istorijoje. Tą įrodo faktas, jog Dohos raundas buvo ne kartą sustabdytas. Akivaizdu, jog dalyvaujant dideliame skirtingo išsivystymo valstybių skaičiui, esant daugybei derybų objektų bei atskirų valstybių interesų, yra sudėtinga pasiekti visiems priimtinus sprendimus. Kaip matyti aukščiau ES turi gana ambicingų ir įvairių tikslų, bet tas pats pasakytina ir apie kitas valstybes, o tai tik apsunkina derybas ir galutinio susitarimo pasiekimą.

2. EUROPOS SAJUNGOS BENDROJI PREKYBOS POLITIKA

Europos Sąjunga – didžiausia pasaulio prekybininkė, jos importas ir eksportas sudaro bemaž penktadalį pasaulio importo ir eksporto. Didžiausia ES prekybos partnerė – JAV, po jos – Kinija ir Rusija. Transatlantinių prekybos srautų vertė – kone 400 mlrd. EUR per metus. Pastaruosius 50 metų ES Bendrosios prekybos politikos (BPP) kertinis akmuo buvo prekybos liberalizavimo skatinimas (C. Altomonte, M. Nava, 2005). Viena vertus ES Bendroji prekybos politika yra suvaržyta daugiašalių įsipareigojimų Pasaulio prekybos organizacijoje (C. Altomonte, M. Nava, 2005), tačiau kita vertus ES yra pats svarbiausias ir didžiausias prekybinis vienetas šioje organizacijoje.

BPP kartu su bendra valiuta ir konkurencijos politika yra išimtinai centralizuotos Sąjungos politikos sritys. Kaip tokia, ji taip pat yra viena iš efektyviausių. BPP nuostatų veiksmingumas iš tiesų suteikia ES galimybę kalbėti vienu valstybių narių balsu pasaulinėje ekonomikos arenoje. Išnaudojant bendrą derybinę galią, kurią taip pat suteikia ir tų narių ekonomikų svoris pasaulio ekonomikoje ES vaidina lemiamą vaidmenį PPO derybų, tokių kaip Dohos, raunduose.

2004 m. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir tapus ES Bendrosios rinkos žaidėju, išnyko barjerai ir suvaržymai prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimui ES viduje. Viena vertus Lietuva neteko galimybės savarankiškai formuoti bei vykdyti užsienio prekybos politikos bei imantis tam tikrų tarifinių ar netarifinių priemonių riboti užsienio prekybą ir taip saugoti savo rinką nuo konkurencijos iš užsienio valstybių. Tačiau kita vertus būtina pasinaudoti atsiradusiomis naujomis galimybėmis,

atsivėrusiomis prekybos rinkomis ir ieškoti naujų galimybių efektyvinti vietinės produkcijos gamybą bei ją eksportuoti tiek į ES, tiek už jos ribų.

Akivaizdu, jog didėjanti pasaulinės ekonomikos globalizacija ir nuoseklus tarptautinės prekybos liberalizavimas nepalieka jokio kito kelio kaip tik priklausyti svarbiausioms tarptautinėms organizacijoms ir per jas siekti savo prekybinių bei kitų interesų sėkmingo atstovavimo.

Bendroji Prekybos Politika – išimtinė ES institucijų kompetencija. Lietuvai būnant pilnaverte ES valstybe nare, tačiau netekus nepriklausomos užsienio prekybos politikos formavimo ir vykdymo, būtina suvokti ES prekybos politikos raidą, formavimo ir veikimo ypatumus, struktūrą bei sprendimo priėmimo mechanizmą. Būtent apie tai bus kalbama tolesniuose šio skyriaus poskyriuose.

2.1. ES Bendrosios prekybos politikos genezė

Vieningos Europos idėja yra kelių šimtmečių senumo, tačiau tik po Antrojo Pasaulinio karo ši idėja įgijo kur kas didesnę aktualumą (S. S. Nello, 2005). Pirmojoje XX a. pusėje Europa buvo nuniokota dviejų pasaulinių karų (J. D. Hansen, P. J. Schroder, 2002). Antrasis Pasaulinis karas buvo būtent tas katalizatorius, kuris paskatino vėl prisiminti suvienytos Europos idėją. Buvo suprata, jog Europos vienijimą reikia pradėti remiantis ne politiniais, bet pirmiausiai ekonominiais motyvais. Kaip teigia R. Dužinskas (2010), ekonominiu aspektu pagrindiniai Europos vienijimosi motyvai buvo Vakarų Europos konkurencingumo pasaulyje gerinimas, trukdžių prekių, kapitalo ir darbo jėgos mainams mažinimas, ekonominių politikų koordinavimo gerinimas bei bendros politikos trečiųjų šalių atžvilgiu suformavimas.

Pasiūlytas sprendimas buvo Šumano planas. 1950 m. gegužės 9 d. Prancūzijos užsienio reikalų ministras Robertas Šumanas Prancūzijos vyriausybės vardu paskelbė vadinamąją Šumano deklaraciją. Šią deklaraciją inicijavo ir parengė Ž. Monė ir joje siūlyta visą Vokietijos ir Prancūzijos anglių ir plieno gamybą pavesti valdyti vienai Vyriausiajai valdybai. Deklaracija buvo pagrįsta idėja, kad jeigu šių išteklių gamybą dalytųsi dvi galingiausios žemyno šalys, tai padėtų ateityje išvengti karų (EK, 2011)

Šio plano filosofija rėmėsi idėja, jog ilgalaikę taiką tarp Europos šalių geriausia yra pasiekti per ekonominės gerovės sukūrimą. Norėdami pasiekti šį tikslą, ES įkūrėjai turėjo apjungti Europos šalis į tam tikrą ekonominę tarpusavio priklausomybę; ši priklausomybė eliminuotų įvairius kylančius konfliktus, pasiekiant abipusę naudą per specializaciją ir ekonomikos augimo skatinimą, sukuriant dinamišką Europos ekonomikų struktūrą (J. D. Hansen, P. J. Schroder, 2002). Pagrindinis tikslas buvo

padaryti dar vieną karą Europoje materialiai neįmanomą ir koordinuoti pokario Europos rekonstrukcijos procesus (S. S. Nello, 2005).

Jau netrukus 1951 metų balandžio 18 d. šešios valstybės 3 Beniliukso šalys – Belgija, Nyderlandai ir Liuksemburgas bei Vokietijos Federacinė Respublika, Italija ir Prancūzija pasirašė Paryžiaus sutartį (įsigaliojo 1952 m. liepos 25 d.), pagal kurią įkuriama Europos anglių ir plieno bendrija (EAPB). Reikia pastebėti, jog nors D. Britanija taip pat buvo pakviesta steigti bendriją, tačiau atsisakė motyvuodama siekiu išlaikyti nacionalinį suverenitetą. Pastebėtina, jog EAPB tapo svarbiu pokario Europos įvykiu dar ir todėl, kad pirmą kartą suverenios nacionalinės valstybės įkūrė viršnacionalinę instituciją Vyriausiąją valdybą. Pagrindiniai šios bendrijos tikslai buvo strateginės svarbos produktų – anglių ir plieno – bendros rinkos sukūrimas, šių produktų kainų stabilizavimas, paklausos ir pasiūlos koordinavimas bei ekonomikos augimo paspartinimas. Naujoji sąjunga susilaukė sėkmės – per pirmuosius penkerius metus anglių ir plieno prekybos apimtys tarp valstybių narių išaugo daugiau negu dvigubai, taip pat buvo kuriamos naujos darbo vietos, didėjo investicijos į gamybos modernizavimą.

EAPB sėkmė paskatino tolesnę integraciją. Konkretus postūmis tolesnei integracijai buvo duotas Paryžiaus sutarties šalių signatarių užsienio reikalų ministrų susitikimo Italijos Sicilijos saloje Mesinoje metu (1955 m. birželio mėn.) (R. Dužinskas, 2010). Buvo susitarta dėl dviejų dalykų – praplėsti muitų sąjungos – ir bendrąją rinką nuo anglių ir plieno į kitus ekonominius sektorius bei steigti Atominės energijos bendriją. Tokiu būdu 1957 m. kovo 25 d. buvo pasirašytos dvi Romos sutartys (įsigaliojo 1958 m. sausio 1 d.), pagal kurias buvo įkurtos Europos ekonominė bendrija (EEB) ir Europos atominės energijos bendrija. Plačiau bus kalbama apie Romos sutartį, pagal kurią buvo įkurta EEB.

Romos sutartis yra išsamus dokumentas, apimantis daug politikos ir bendradarbiavimo sričių. Šia Romos sutartimi šešios valstybės, remdamosi Anglių ir plieno sutarties sėkme, išplėtė bendradarbiavimą ir į kitus ekonomikos sektorius (EK, 2007). Galima būtų pabrėžti, kad pagrindinis Romos sutarties tikslas – kurti bendrąją rinką ir siekti valstybių narių ekonominių politikų suartėjimo (D. Dumčiuvienė, 2010), o siekis sukurti ir įgyvendinti bendrąją prekybos politiką išreikštas 3 sutarties straipsnyje, pagal kurį svarbiausiomis veiklos sritimis galime laikyti muitų sąjungos bei bendros rinkos sukūrimą.

Muitų sąjungos sukūrimas apima muitų ir prekių importo bei eksporto kiekybinių apribojimų bei visų kitų lygiaverčio poveikio priemonių tarp valstybių narių panaikinimą, bendro muitų tarifo ir bendros prekybos politikos nustatymą trečiosioms šalims, o bendros rinkos sukūrimas apima laisvą

prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimą tarp valstybių narių, efektyvią konkurenciją bendros rinkos viduje, valstybių narių ekonominės politikos ir įstatymų derinimą. Tuo tarpu bendrosios prekybos principai ir taisyklės buvo išdėstytos Romos sutarties 3 skyriaus 110-116 straipsniuose.

Pirmas ir aktualiausias uždavinys pradėjus veikti EEB buvo muitų sąjungos įsteigimas. Šiam darbui įgyvendinti buvo numatytas 12 metų terminas. Šešios Romos sutarties signatarės pradėjo bendros išorės prekybos politikos formavimą bei nuoseklų muitų mažinimą EEB viduje. Muitų sąjunga pilnai pradėjo funkcionuoti 1968 m. liepos 1 d. (18 mėnesių anksčiau nei buvo numatyta), kuomet buvo nustatytas bendras išorinis tarifas valstybėms narėms prekiaujant su trečiosiomis valstybėmis ir panaikinti visi prekių judėjimo apribojimai Bendrijos viduje.

Pastebėtina, jog pirmieji metai EEB šalims narėms buvo itin sėkmingi, o jų BVP per ketverius metus išaugo daugiau nei 20 proc. (F. Erixon, A. Freytag, G. Pehnelt, 2007). Išorinių muitų tarifai nuo buvusių 15 proc. šeštojo dešimtmečio pabaigoje nukrito iki maždaug 6,6 proc. septintojo dešimtmečio pabaigoje. Kitais žodžiais tariant, per 15 metų nuo Romos sutarties pasirašymo Europoje taikomi muitų tarifai sumažėjo daugiau nei per pusę. Būtina paminėti, jog EEB muitų sąjungos kūrimas sutapo su GATT prekybos liberalizavimo Dillono ir Kennedy derybų raundais. Tad ne tik EEB viduje, tačiau ir likusiame pasaulyje ėmė vyrauti prekybos liberalizavimo ir muitų mažinimo tendencijos, o EEB šias tendencijas tik sustiprino.

Ne mažiau akivaizdu ir tai, jog tiesioginis vidinių muitų panaikinimas paveikė Europos vidaus prekybą. Europos Bendrijos prekybos dalis nuo bendros prekybos politikos įvedimo padidėjo nuo 40 proc. buvusių 1958 metais iki beveik 50 proc. septintojo dešimtmečio viduryje ir šios augimo tendencijos tęsėsi iki aštuntojo dešimtmečio pradžios.

Kitas ryškus prekybos liberalizavimo tarp šešių valstybių narių padarinys buvo išaugusi vidaus pramonės prekyba (F. Erixon, A. Freytag, G. Pehnelt, 2007). Prekybos liberalizavimas lėmė aukštesnį produktų diferenciacijos lygį ir paskatino vidaus pramonės specializaciją. Be to Europos integracija ir bendros prekybos politikos suformavimas davė impulsą kitoms prekybos liberalizavimo rūšims – daugiašaliam ir regioniniam prekybos liberalizavimui. Konkurencinio liberalizavimo idėja yra ta, jog vienašalės ar regioninės pastangos liberalizuoti prekybą, remiantis preferencinėmis sąlygomis, paskatins kitas tokio pobūdžio pastangas.

Šiuos teiginius patvirtina R. Dužinskas (2010). Jo teigimu neužilgo po to, kai įsigaliojo Romos sutartis, D. Britanija pradėjo ieškoti kitų, „seklesnių“, integracijos formų. Šiame procese D. Britanijos bendramintės buvo Skandinavijos šalys. 1960 m. įkuriama Europos laisvosios prekybos asociacija (ELPA). Anot F. Erixon, A. Freytag, G. Pehnelt (2007) ELPA sukūrimas gali būti interpretuojamas

būtent kaip atsakas į Europos Bendrijos muitų sąjungos sukūrimą. Prie sutarties signatarių – Austrijos, Danijos, Norvegijos, Švedijos, Šveicarijos ir D. Britanijos vėliau prisijungė Islandija (1970 m.), Suomija (1985 m.) bei Lichtenšteinas (1991 m.). Tokių dviejų konkuruojančių prekybos blokų Europoje buvimas paskatino tolesnį tarptautinės prekybos liberalizavimą, nors ir ne visuomet pavykdavo išvengti problemų siekiant daugiašalių prekybos susitarimų. Dar svarbiau, Europos integracija ir vidaus prekybos liberalizavimas paskatino daugiašalius prekybos liberalizavimo procesus. Nors pripažįstama, jog GATT/PPO prekybos barjerų ir muitų tarifų mažinimo darbotvarkė ir toliau būtų judėjusi pirmyn ir be Europos regioninių prekybos liberalizavimo pastangų, tačiau akivaizdu, kad šie procesai būtų vykę mažesniu ne tik mastu, bet ir tempu.

Apskritai kalbant, kaip teigia R. Dužinskas (2010) šeštasis ir septintasis praėjusio amžiaus dešimtmečiai buvo bene sėkmingiausias laikotarpis Europos ekonomikos istorijoje. Tačiau aštuntajame ir devintajame dešimtmetyje Europa išgyveno prieštarigus laikotarpius. Daugelis Europos ekonomikų patyrė recesiją ir susidūrė su naujais iššūkiais. 1973 m. įvykęs naftos kainų šuolis sukretė Europos ekonomiką – išaugo nedarbas, atsirado infliacija. Tačiau nepaisant to, Europos Bendrijos viduje prekybos tempai ir toliau sparčiai plėtojosi, didėjo investicijos iš tokių valstybių kaip JAV ir Japonija. Iš dalies tai lėmė Europos Bendrijos plėtros procesai. 1973 m. metais įvyko pirmasis Bendrijos plėtros etapas. Jo metu Didžioji Britanija, Danija ir Airija tapo Europos Bendrijų narėmis, tuo tarpu Norvegija po referendumo nusprendė nestoti į Europos Bendriją. 1981 m. ir 1986 m. įvyko taip vadinamas „plėtros į Pietus“ etapas, kuomet prie EB prisijungė Graikija, Ispanija bei Portugalija. Tad muitų sąjungos sukūrimo per kelis dešimtmečius EB narių skaičius padvigubėja, o tai atveria naujas vidaus prekybos rinkas tiek senosioms, tiek naujosioms EB narėms.

Tačiau aštuntojo dešimtmečio pirmoje pusėje Europos prekyboje vis dar vyravo nemažai netarifinių prekybos barjerų (M. Artis, F. Nixson, 2007), o kaip teigia S. Spurga (2009) tarp Bendrijos narių pradėjo ryškėti nepasitenkinimas dėl išlikusių laisvosios prekybos suvaržymų. Kvotos ir muitai buvo panaikinti dar 1968 m., tačiau prekybai išliko daug kliūčių dėl skirtingų įvairiose valstybėse galiojusių įstatymų, normų, reikalavimų, standartų, kitų mokesčių. Tad, kaip matyti, daugiausiai šios kliūtys buvo susijusios su nacionalinių taisyklių skirtumais.

Iš karto po antrojo plėtros etapo 1986 m. įvyko pirmasis rimtas Romos sutarčių peržiūrėjimas. Tais metais per du kartus – vasario 17 d. ir vasario 28 d. buvo pasirašytas, o 1987 m. įsigaliojo Suvestinis Europos aktas (R. Dužinskas, 2010). Suvestiniu Europos aktu pradama plataus masto šešerių metų programa. Svarbiausias dėmesys Suvestiniame Europos akte buvo skirtas užbaigti formuoti bendrąją rinką – numatyta apie 300 veiksmų, kuriuos įgyvendinus iki 1992 m. gruodžio 31 d.

būtų užtikrintas laisvas prekių, paslaugų, kapitalo ir žmonių judėjimas. Bendrijos kompetencijai priskirtos šešios naujos sritys, įskaitant bendrąją rinką bei ekonominę ir pinigų politiką. Buvo numatytos sekančios priemonės turėjusios liberalizuoti prekybą ir kapitalą (D. Dumčiuvienė, 2010): sienos kontrolės formalumų panaikinimas, pridėtinės vertės mokesčių suderinimas, viešųjų pirkimų liberalizavimas, prekių techninių standartų suderinimas, kapitalo kontrolės panaikinimas, įėjimo į rinką liberalizavimas ir kt.

Pastebėtina, jog kuriant bendrąją rinką, didelį vaidmenį suvaidino 1985 m. parengta Bendrosios rinkos programa, kuri buvo išdėstyta Baltojoje knygoje. Anot J. Radžiukyno (2011) joje numatytos priemonės apėmė fizinių kliūčių kontroliuojančių prekių ir asmenų judėjimą prie valstybių narių vidaus sienų panaikinimą ir visus kitus techninių kliūčių kategorijos apribojimus, tokius kaip kapitalo judėjimo vidaus rinkoje liberalizavimą, finansinių paslaugų teikimo kliūčių panaikinimą, kliūčių laisvai judėti darbo jėgai pašalinimą bei kt.

Akivaizdi narystės EB nauda skatino ir kitas valstybes, visų pirma ELPA nares, galvoti apie glaudesnę integraciją su EEB šalimis (R. Dužinskas, 2010). Devintojo dešimtmečio viduryje Europos Komisija išdėsto sumanymą suformuoti laisvos prekybos zoną, juosiančią Bendriją. 1992 m. Portugalijoje pasirašius susitarimą prie esančių 12 EB valstybių narių, prekybos erdvė praplečiama į 6 ELPA nares (į visas išskyrus Šveicariją). Tokiu būdu suformuojamas naujas valstybių darinys – Europos ekonominė erdvė.

1992 m. vasario 7 d. Bendrijos narės pasirašo Maastrichto, dar kitaip vadinama Europos Sąjungos, sutartį (įsigaliojo 1993 m. lapkričio 1 d.). Maastrichto sutartis buvo lūžio taškas visoje Europos integracijos istorijoje. Modifikuodama ankstesnias Paryžiaus, Romos sutartis ir Suvestinį Europos aktą, kurie nustatė ekonominę Europos integracijos pobūdį, Maastrichto sutartis pirmą kartą nubrėžė politinės sąjungos tikslą. Su Maastrichto sutartimi ir gimė pats Europos Sąjungos terminas, kuris pakeitė Europos Bendrijų pavadinimą. Remiantis Maastrichto sutartimi ES rėmėsi trimis taip vadinamaisiais ramsčiais: Europos Bendrijų, Bendrosios užsienio ir saugumo politikos ir Bendradarbiavimo teisingumo ir vidaus reikalų srityse

Naujos sutarties poreikį lėmė ir vidinės, ir išorinės priežastys. Viena vertus, ir tarp Bendrijos institucijų, ir tarp valstybių narių vadovų augo įsitikinimas, kad 1986 m. pasirašyto Suvestinio Europos akto nuostatos yra nepakankamos ir nesudaro sąlygų dar labiau gilinti Europos integraciją. Ypač pasigesta prielaidų sprendimams stiprinant Ekonominę ir pinigų sąjungą, įvedant bendrą valiutą. Kita vertus, Europoje pasikeitė tarptautinė padėtis žlugus komunizmui ir 1990 m. įvykęs Vokietijos susivienijimas. Aiškėjo, kad Vidurio ir Rytų Europos valstybės anksčiau ar vėliau pasiprašys

priimamos į Bendriją. Šioje padėtyje Bendrija siekė sustiprinti savo pozicijas (S. Spurga, 2009). Žvelgiant ekonominiu požiūriu bene svarbiausias Maastrichto sutarties aspektas buvo Ekonominės ir pinigų sąjungos plano sukūrimas. Bendros valiutos sukūrimas buvo pakankamai svarbus veiksnys vystant prekybą tarp ES valstybių narių, nes tai gerokai palengvino atsiskaitymą tarp valstybių.

Atsižvelgiant į naujas politines ir ekonomines realijas, žlugus komunizmo blokui, pasirengimas kitam ES plėtros etapui prasidėjo 1993 metais Kopenhagoje, kurios metu buvo suformuoti politiniai, teisiniai ir ekonominiai suderinamumo, dar vadinami Kopenhagos, kriterijai, valstybėms norinčioms įstoti į ES. Reikia pastebėti, jog dešimtojo dešimtmečio eigoje visos Vidurio ir Rytų Europos valstybės, kurios dar visai neseniai priklausė komunizmo blokui, pateikė paraiškas stojimui į ES.

1995 m. įvyko dar vienas plėtros etapas – į ES įstojo ELPA narės Austrija, Suomija ir Švedija, o 1997 m. birželio 16-17 d. Amsterdame baigėsi tarpvyriausybinių konferencija, kurios metu Europos viršūnių taryba pritarė modifikuotai Europos Sąjungos sutarčiai ir tą pačių metų spalio 2 d. 15 ES valstybių narių pasirašė Amsterdamo sutartį, kuri įsigaliojo 1999 m. gegužės 1 d. 2001 m. vasario 26 d. 15 ES valstybių narių pasirašė Nicos sutartį, kurioje buvo numatoma daugiausia institucijų reformos, siekiant priimti naujas ES nares. 2004 m. prie ES prisijungus 10 Vidurio ir Rytų Europos valstybėms, tame tarpe ir Lietuvai, ES išsiplėtė iki 25 narių, o 2007 m. prisijungus Bulgarijai ir Rumunijai – iki 27 narių.

Pabaigai būtina paminėti 2009 m. gruodžio 8 d. įsigaliojusią Lisabonos sutartį, kuri turi reikšmingą įtaką ES Bendrajai prekybos politikai (BPP). Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 207 straipsnio 1 dalį BPP turinys išsiplėtė ir šiuo metu apima ne tik prekybą prekėmis, paslaugomis bei intelektinės nuosavybės teises bei komercinius aspektus, tačiau ir tiesiogines užsienio investicijas (TUI). Tačiau, anot J. Radžiukyno (2011), TUI įtraukimas į BPP nereiškia, kad ES gali imtis veiksmų visais su užsienio investicijų reguliavimu susijusiais klausimais - remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 206 straipsnio nuostatomis BPP turinio išplėtimas apsiriboja tik tiesioginėmis užsienio investicijomis.

Remiantis S. Woolcock (2008) galima išskirti ir daugiau pokyčių ES BPP srityje. Bene didžiausia pokyčiai palietė ES Parlamentą. Po Lisabonos sutarties įsigaliojimo, Parlamento vaidmuo prekybos derybose išaugo, ta prasme, kad Komisija yra oficialiai įpareigota konsultuotis su EP vedant derybas dėl prekybos. Taip pat Parlamentas turės duoti pritarimą Komisijos pasiekiamiems derybų rezultatams. Taip pat paminėtina, jog Lisabonos sutartis supaprastins ir racionalizuos ES išorinės prekybos politiką, kuomet atsisakoma mišrių susitarimų, išorės prekybos politikos srityje, tarp Bendrijos ir valstybių narių. Tad įsigaliojus Lisabonos sutarčiai visi prekybos klausimai sprendžiami, o

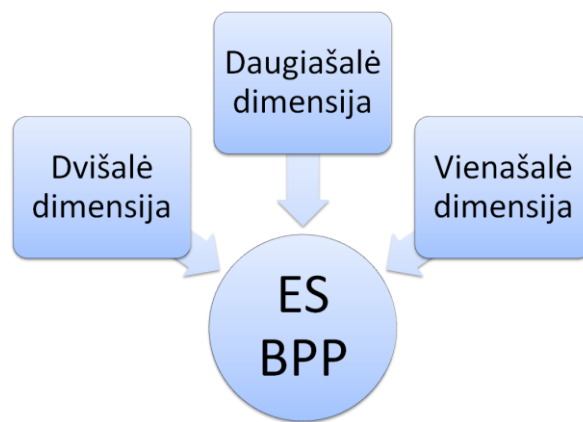
susitarimai ratifikuojami, tik Europos Sąjungos t.y. nebelieka reikalavimo susitarimus ratifikuoti nacionaliniams parlamentams, o po daug metų debatų ES kompetencija liečia visą prekybą paslaugomis, intelektine nuosavybe, inovacijas bei kaip minėta anksčiau tiesiogines užsienio investicijas.

Apibendrinant galima teigti, jog Europos Sąjungos valstybių sąsajos ir priklausomybė, paremta laisvu prekių, paslaugų, kapitalo ir žmonių laisvu judėjimu, kaip niekada stiprios, o prekyba tiek ES viduje, tiek už jos ribų yra kaip niekada svarbi. Bendroji prekybos politika buvo pagrindinis instrumentas, leidęs Europos ekonomikos ir gerovės augimą pokario laikotarpiu. Nuo šešių valstybių anglių ir plieno rinkų integravimo, sekė tolesnė integracija. ES nuolatos plėtėsi tiek kalbant apie narių skaičių, tiek kalbant apie integracijos tarp valstybių narių lygmenį. 1968 m. buvo sukurta Muitų sąjunga, o 1993 m. ir Bendroji rinka. Šie prekybos liberalizavimo ir integracijos procesai paskatino ir kitus regioninius prekybos liberalizavimo procesus ir davė nemažą postūmį daugiašaliams GATT/PPO susitarimams pasaulyje mažinant muitų tarifus ir kitus prekybos barjerus. Nuo pat Romos sutarties pasirašymo ES Bendroji arba išorinė prekybos politika buvo visuomet išimtinė ES kompetencija. Šiuo metu Europos Sąjunga yra didžiausias prekybinis vienetas, ES rinka sudaro daugiau nei pusė milijardo vartotojų, o Pasaulio prekybos organizacijoje ES vaidina svarbiausią vaidmenį.

2.2. ES Bendrosios prekybos politikos dimensijos

ES BPP yra viena iš pagrindinių ES prekybos santykių su trečiosiomis valstybėmis reguliavimo sričių, kurios tikslas skatinti visų šalių integraciją į pasaulio ekonomiką, laipsniškai šalinant tarptautinės prekybos apribojimus ir mažinant muitus bei kitas netarifines prekybos kliūtis (J. Radžiukynas, 2011). Pagrindiniai ES BPP prioritetai yra: (1) laisvas, taisyklėmis pagrįstas ES prekybos su trečiosiomis šalimis režimas ir taikus ginčų sprendimas; (2) eksporto sąlygų gerinimas, remiantis PPO daugiašaliais susitarimais, preferenciniais susitarimais, kitomis dvišalėmis iniciatyvomis. ES vykdydama ir plėtodama Bendrąją prekybos politiką sudaro trijų rūšių susitarimus: daugiašalius, dvišalius ir vienašalius (žr. 5 pav.).

Daugiašaliai ES susitarimai su trečiosiomis šalimis remiasi Pasaulio prekybos organizacijos daugiašaliais susitarimais, o ES institucijos dalyvaudamos PPO derybų raunduose, kuriuose siekiama tolesnio tarptautinės prekybos liberalizavimo, atstovauja ES valstybių narių interesams. Šiuose derybų raunduose priimti sprendimai apima ne tik prekybos prekėmis liberalizavimą (pvz.: muitų sumažinimą, techninių kliūčių reglamentavimą), bet ir kitus susitarimus, kurie reglamentuoja prekybą paslaugomis, intelektinės nuosavybės teisės bei komercinius klausimus.

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis J. Radžiukynu (2011)

5 pav. ES Bendrosios prekybos politikos dimensijos

PPO šalys narės ar šalių grupės daugiašalėse derybose vadovaujasi keturiais pagrindiniais principais. Pirmasis - didžiausio palankumo prekyboje principas, kuris reiškia, kad bet kurios muitų ar kitų prekybos suvaržymų panaikinimas ar pakeitimai besąlygiškai taikomi ir kitoms PPO susitariančios šalims. Antrasis - nacionalinio statuso režimo principas reiškia, kad importuojamos prekės yra traktuojamos ir turi tokį patį statusą kaip ir vietos gamintojų produkcija t.y. draudžiama diskriminuoti importuojamas prekes. Trečiasis – kiekybinių apribojimų ar panašių priemonių prekyboje panaikinimo principas, reiškia, jog tarpusavyje prekiaujančioms šalims turi būti panaikinti kiekybiniai apribojimai – kvotos. Ketvirtas – tarifinių įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašų principas reiškia, jog jeigu šalys susitaria dėl muitų tarifų nuolaidų, jų taikymo įsipareigojimai yra užfiksuojami kiekvienos valstybės Tarifinių įsipareigojimų ir nuolaidų sąraše.

Į tarptautinės prekybos problemų sprendimą ES siekia aktyviai įsitraukti ne tik dėl savo interesų gynimo, bet ir, kaip pastebi J. Radžiukynas (2011), tam tikrų vertybių puoselėjimo: aplinkos apsaugos, maisto produktų saugos, kultūros įvairovės, pagrindinių darbo standartų įgyvendinimo. Europos Sąjunga būdama stambiausias prekybinis vienetas, PPO derybų raunduose vaidina svarbiausią vaidmenį. Remiantis Europos Komisijos duomenimis ir J. Radžiukynu (2011) paskutiniame PPO Dohos derybų raunde prasidėjusiame 2001 metais, o šiuo metu sustabdytame dėl valstybių narių nesutarimų ES orientuojasi į penkis esminius prioritetus: (1) siekdama atverti pramonės sektorių prekių rinkai, ES stengiasi susikurti reikšmingus naujus prekių sratus mažindama muitų tarifus ne tik išsivysčiusioms šalims, bet ir tokioms sparčiai augančioms ekonomikoms kaip Kinija, Brazilija ir Indija. Tikslas – plėtoti prekybą ne tik tarp išsivysčiusių šalių bet ir tarp besivystančių šalių; (2) žemės ūkio sektoriuje ES, turinti įsipareigojimų dėl Žemės ūkio susitarimo, seikia, kad ūkininkų subsidijų

reformos programa visame turtingame pasaulyje būtų suderinama su ES plačios apimties 2003 m. bendros žemės ūkio politikos reforma. Dohos derybų raunde ES siūlo sumažinti ūkininkavimo paramos tarifus 60 proc., prekybą iškreipiančias ūkių subsidijas – 80 proc. ir kartu pašalinti žemės ūkių produktų eksporto subsidijas. ES taip pat nori matyti naujas rinkos atvėrimo žemės ūkio produktų eksportui galimybes; (3) Dohos derybų dėl prekybos paslaugomis rinkos atvėrimo raundas turėtų suteikti dideles ir realias galimybes verslui, taip pat plačias galimybes vartotojams. Tačiau ES nesiekia panaikinti reguliavimo ar privatizuoti sektoriaus, kuris visuomenės interesų pagrindamas keltų pavojų. ES taip pat įsipareigojo ginti PPO narių teisę skatinti kultūrinę įvairovę; (4) ES siekia, kad Dohos raundas sutartų dėl priemonių paketo, apimančio ir specialų susitarimą panaikinti prekybos iškraipymą, kurio priežastis yra išsivysčiusių šalių ūkininkų subsidijavimas, išplėsti neribotą rinkos atvėrimą visoms mažiausiai išsivysčiusiems šalims tiek, kiek įmanoma daugeliui šalių; naujas „pagalbos prekybai“ paketas skirtas padėti skurdžiausioms šalims kurti prekybos gebėjimus; specialios priemonės padėtų skurdžiausioms šalims be ilgalaikės žalos jų ekonomikoms įgyvendinti bet kurš Dohos susitarimą; (5) ES siekia Dohos raunde susitarti dėl naujų taisyklių komplekso valdyti prekybos apsaugos instrumentų naudojimą, kad jais nebūtų piknaudžiaujama, ir užbaigti atnaujinti PPO taisykles dėl prekybos palengvinimo, mutinės ir kitų su siena susijusių procedūrų praktikos standartų taikymo, kaip vieno iš svarbiausių prekybininkų, ypač besivystančių šalių, sąnaudų taupymo šaltinio. ES taip pat stengiasi panaudoti Dohos raundą sustiprinti geografinių ženklų apsaugą – specialus teisinis identitetas būtų suteiktas tokiems produktams kaip Parmos kumpis, rokforo sūris, kurie glauždiai susiję su ypatinga gamybos vieta ir tradicija.

Kaip matyt iš anksčiau pateikto 5 paveikslo, Europos Sąjunga formuodama ir vykdydama Bendrąją prekybos politiką vysto ekonominius ir politinius santykius su trečiosiomis šalimis dvišaliu pagrindu, pasirašant dvišalius susitarimus bei kuriant laisvos prekybos zonas. Toks ES preferencinis prekybos režimas sudaro 25 proc. visos ES užsienio prekybos apimties (Europos Komisija, 2010).

ES yra sudarysi daug skirtingų rūšių preferencinių prekybos susitarimų su įvairiomis pasaulio valstybėmis ir regionais. Pagal šiais susitarimais suteikto prieinamumo prie vieningos rinkos laipsnį, juos galima suskirstyti taip (pradedant nuo aukščiausių prieinamumo laipsnį suteikiančių susitarimų) (S. Hix, 2006):

- Europos ekonominė erdvė (EEE) – su Norvegija, Islandija ir Lichtenšteinu
- Europos sutartys su Vidurio ir Rytų Europos valstybėmis, kurios vėliau įsiliejo į ES
- Stabilizacijos ir asociacijos sutartys su Kroatija ir Makedonijos Respublika, anksčiau įėjusia į buvusios Jugoslavijos sudėtį

- Laisvosios prekybos susitarimai su Šveicarija, Turkija, Izraeliu, Egiptu, Jordanija, Maroku, Tunisu, Alžyru, Libanu ir Sirija
- Partnerystės susitarimai su 78 Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalimis, buvusiomis Europos kolonijomis
- Bendroji lengvatų sistema, kuri tam tikroms prekėms iš 145 besivystančių šalių suteikia lengvatinį įėjimą į vieningą rinką
- Abipusio pripažinimo susitarimai su Jungtinėmis Valstijomis ir Kanada
- Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimai su 10 Nepriklausomų valstybių sandraugos šalių
- Tarpregioninės asociacijos sutartys su Andų pakto, Merkosuro, Centrinės Amerikos muitų sąjungos narėmis, Persijos įlankos bendradarbiavimo taryba ir Pietryčių Azijos valstybių asociacija
- Įvairūs prekybos susitarimai su kitomis valstybėmis, įskaitant Kiniją, Australiją, Naująją Zelandiją, Pietų Afrikos Respubliką, Argentiją, Braziliją, Indiją, Pakistaną, Meksiką ir Pietų Korėją

Anot S. Hix (2006) skirtingi šių sutarčių ir susitarimų suteikiami prieinamumo prie vieningos rinkos laipsniai atspinti ES politinius prioritetus. Pavyzdžiui, EEE yra atvira toms valstybėms, kurios galėtų įstoti į ES, tačiau nutarė nedalyvauti ES vieningoje rinkoje – panašu į santykius, egzistuojančius tarp JAV „sandraugos“ šalių (tokių kaip Puerto Rikas) ir JAV rinkos. Europos sutartys buvo skirtos toms Vidurio ir Rytų Europos valstybėms, kurios dalyvavo derybų procese dėl narystės ES. Komisija teigė, kad susitarimai su JAV ir Kanada dėl daugybės rūšių prekių standartų „abipusio pripažinimo“ (pagal tuos pačius principus, kurie taikomi ir ES vieningoje rinkoje) galėtų tapti pagrindu bendrajam laisvosios prekybos susitarimui tarp ES ir Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos erdvės (NAFTA) šalių. Mažesnę prieinamumo prie vieningos rinkos lygį nei nurodyta pirmiau pateiktame hierarchiniame sąrašo turi eiliniai PPO nariai (tokie kaip Japonija), o sąrašo paskutiniąsias vietas užima šalys, neįstojusios į PPO (pavyzdžiui, Iranas).

Paminėtina, jog remiantis Europos Komisijos (2010) duomenimis, ES nuo 2007 metų yra aktyviai įsitraukusi į daugybę dvišalių derybų su tokiomis valstybėmis kaip Indija, Ukraina, Kanada, o 2010 metų pirmoje pusėje buvo baigtos derybos ir pasirašyti dvišaliai prekybiniai susitarimai su Peru, Kolumbija, Centrinės Amerikos šalimis, taip pat 2010 metų rudenį pasiektas susitarimas su Pietų Korėja.

Kalbant apie paskutinę vienašalę ES Bendrosios prekybos dimensiją, ši dimensija yra daugiausiai orientuota į rinkų atvėrimą silpnai išsivysčiusioms šalims ir jų produkcijai. Kaip teigia J.

Radžiukynas (2011) ES pagal bendrųjų preferencijų sistemą vienašališkai taiko sumažintus arba nulinius maito tarifus iš silpnai išsivysčiusių šalių importuojamoms prekėms, turinčioms jų kilmės statusą. Be to, ES valstybių narių užjūrio teritorijoms ir šalims taiko vienašales prekybos lengvatas. Kaip pastebi M. Brulhart, A. Matthews (2007) ir J. Radžiukynas (2011) ES taip pat naudoja vienašales priemones, kaip papildomą prekybos politikos instrumentą, siekiant įgyvendinti ES politinio stabilumo ir plėtros interesus.

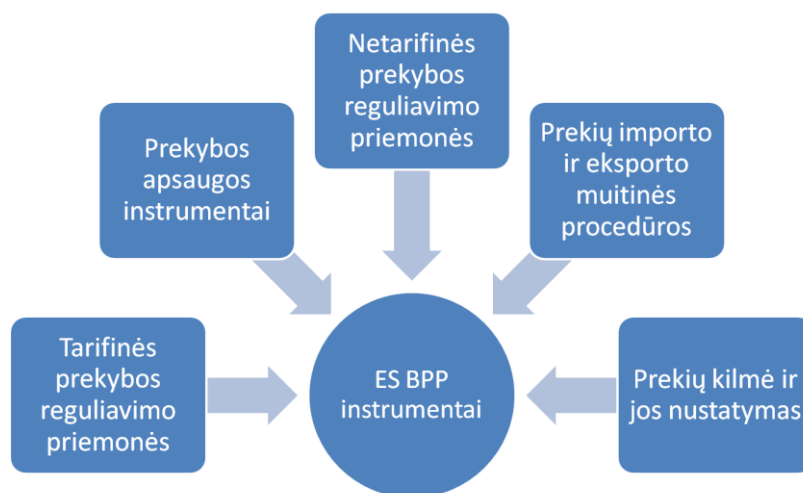
Apibendrinant galima teigti, jog ES prekybos politiką sudaro tris dimensijos: daugiašalė, dvišalė ir vienašalė. Daugiašalė dimensija remiasi daugiašaliais susitarimais su trečiosiomis šalimis PPO derybų raundų metu, kurių paskutinis – Dohos derybų raundas – šiuo metu yra sustabdytas. Dvišalė BPP dimensija pasireiškia dvišaliais prekybiniais susitarimais su trečiosiomis šalimis ir laisvų prekybos zonų kūrimu. Toks ES preferencinis prekybos režimas apima ketvirtadalį ES prekybos. Tuo tarpu vienašalės ES priemonės yra daugiausiai orientuotos į silpnai išsivysčiusias valstybes, pagrinde siekiant tose valstybėse tam tikro stabilumo ir tolygios plėtros.

2.3. ES Bendrosios prekybos politikos instrumentai

Mokslinėje tarptautinės prekybos literatūroje P. R. Krugman et al.(2012), D. Salvatore (2011), D. Bernatonytė (2011), G. J. Sherlock, J. Reuvid (2008), teigiama, jog formuodamos ir vykdydamos tarptautinės prekybos politiką dauguma pasaulio valstybių taiko tiek tarifinius, tiek netarifinius prekybos reguliavimo instrumentus. Šioje vietoje Europos Sąjunga, kaip didžiausias prekybinis vienetas pasaulyje, nėra išimtis. Nors ES nuo pat formavimosi pradžios nuosekliai mažino prekybos barjerus tarp valstybių narių ir buvo viena iš didžiausių tarptautinės prekybos liberalizavimo pasaulyje šalininkų PPO derybų raunduose, tačiau Europos Sąjungos BPP yra vykdoma keletu protekcionistinės politikos instrumentų pagrindu. J. Radžiukynas (2011) išskiria 6 paveiksle pavaizduotus ES Bendrosios prekybos politikos kūrimo ir įgyvendinimo instrumentus.

Tarifinės prekybos reguliavimo priemonės yra vienos seniausių pasaulyje tarptautinės prekybos reguliavimo priemonių, kurias taiko dauguma pasaulio valstybių. Kaip pastebi M. Brulhart, A. Matthews (2007) tarifinės reguliavimo priemonės yra labiausiai pastebimas ES BPP elementas. Šios priemonės apima maitus, jų tarifų rūšis, tarifines kvotas bei maitų suspendavimą. Sukūrus bendrąją rinką, ES valstybės susitarė taikyti vienodus maitų tarifus prekėms, įvežamoms į jų šalis iš bet kurios šalies už ES ribų, kitaip tariant ES tarifines prekybos reguliavimo priemones taiko užsienio prekyboje su trečiosiomis šalimis. Šioms šalims ES nustato maitų dydžius, nepažeidžiant įsipareigojimų PPO dėl didžiausių galimų maitų tarifų ir kitų įsipareigojimų pagal preferencines prekybos sutartis. Be to

pastebėtina, jog Taryba, matydama ES vidaus rinkos situaciją ir vietos įmonių produktų konkurencingumą, gali priimti sprendimus dėl muitų suspendavimo importuojamoms prekėms taikymo. Kaip pastebi J. Radžiukynas (2011) kadangi absoliučiai daugumai pramoninių prekių nustatoma vertybinė muitų norma – procentinis muitinės vertės dydis – mažinti muitus, liberalizuojant prekybą, būtų beprasmiška, jeigu nebūtų taisyklių, remiantis kuriomis, būtų nustatyta prekių muitinė vertė, kurios pagalba apskaičiuojamas maito mokestis.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis J. Radžiukynu (2011)

6 pav. ES Bendrosios prekybos politikos instrumentai

Kalbant apie prekybos apsaugos instrumentus visu pirma turima galvoje apsaugos nuo nesąžiningos prekybos priemonių taikymo teisinį reglamentavimą, kuris apima tyrimo procedūras ir tokias priemones kaip antidempingas, kompensacinių ir protekcinį muitų nustatymas. Dempingas – tai prekių pardavimas tarptautinėse rinkose žemesnėmis nei vidaus ar pasaulinės rinkos kainomis, kartais netgi žemesnėmis kainomis nei patys gamybos kaštai. Naudodama antidempingo priemonės, Komisija turi teisę taikyti importo muitų tarifus ir mažiausios kainos lygius, jei eksportuotojai prekes į ES parduoda už diskriminacines kainas, kurios gali pakenkti vietos gamintojams. Anot Pasaulio prekybos organizacijos (2010), ES dažniausiai taiko antidempingo priemonės, įgyvendinama apie 150 priemonių per metus. Panašiai gali būti traktuojamas ir kompensacinis maitas, kuriuo siekiama importuojamoje šalyje neutralizuoti eksportuojančios šalies suteiktą tiesioginę ar netiesioginę dotaciją prekei pagaminti, perdirbti ar jai eksportuoti. Subsidijuojant tiek dempingą, tiek eksportą yra iškreipiama konkurencija rinkoje. Tad ES siekdama sąžiningos išorės konkurencijos nuolatos seka situaciją ir matydama tam tikrus iškraipymus prekyboje, taiko antidempingo bei kitas aukščiau paminėtas priemones situacijai

išlyginti. Galiausiai būtina paminėti protekcines priemones, kurios yra paprastai taikomos tuomet, kai kokios nors prekės importas pasiekia tam tikrą mastą ir kyla grėsmė, jog ta prekė padarys reikšmingą žalą vietos pramonei.

Kalbant apie netarifines prekybos reguliavimo priemones Europos Sąjungoje, kaip pastebi J. Radžiukynas (2011), daugiausia jos apima technines prekybos kliūtis ir sanitarines-fitosanitarines priemones, prekių importo ir eksporto muitinės procedūras, prekių kilmės taisyklių nustatymą, importo ir eksporto licencijavimą ir kitus prekių importui ar eksportui taikomus draudimus, ribojimus bei specialius reikalavimus. Taip ES valstybės narės siekia, jog importuojamos prekės atitiktų privalomus kokybės, sveikatos, saugos reikalavimus, nustatytus techniniuose reglamentuose, kurie yra grindžiami PPO reikalavimais ir rekomendacijomis. Galiausiai prie netarifinių ES prekybos reguliavimo priemonių būtina paminėti ir savanoriškus eksporto apribojimus - tai susitarimai tarp eksportuojančios ir importuojančios valstybių, pagal kuriuos eksportuotojas sutinka riboti importuotojui siunčiamų prekių kiekį. S. Hix (2006) teigia, jog savanoriški eksporto apribojimai dažniausiai kyla iš politinio spaudimo, tokio kaip importuotojo antidempingo priemonių taikymo grėsmė. Tačiau jie gali būti taikomi ir siekiant apginti tiek eksportuotojų, tiek dėl importo konkuruojančių vietinių gamintojų interesus (leidžiant didinti kainas) importuojančios šalies vartotojų sąskaita.

Prekių importo ir eksporto muitinės procedūros. Šis instrumentas yra pasireiškia tuo, jog Europos Sąjungos valstybės narės prekiaudamos su trečiosiomis užsienio valstybėmis taiko vienodas muitinės procedūras bei tas pačias taisykles, kurios yra išdėstytos Bendrijos muitinės kodekse. Šis instrumentas grindžiamas tuo faktu, kad ES valstybės narės sudaro bendrą rinką, o ES institucijos išimtinai vykdo bendrą prekybos politiką. Čia svarbu atkreipti dėmesį į faktą, jog pritaikius ES BPP priemones ir praėjus importo muitinės procedūras, ne ES prekės gali be jokių apribojimų laisvai judėti visoje ES teritorijoje.

Prekių kilmė ir jos nustatymas. Remiantis J. Radžiukynu (2011) preferenciniuose susitarimuose su trečiosiomis šalimis visada yra Kilmės protokolai Nr. 4, kuriame remiantis šalių tarpusavio sutikimu ir PPO taisyklėmis, jame nustatytos prekių preferencinės kilmės įgijimo taisyklės, reglamentuotas preferencinę kilmę įrodančių dokumentų išdavimas ir administracinis susitariančių šalių bendradarbiavimas. Šiose taisyklėse yra apibrėžiami prekių kilmės įsigijimo reikalavimai, kuriuos prekės privalo atitikti, kad joms galėtų būti taikomos sutartimi nustatytos preferencinių muitų tarifų priemonės, kurias ES yra sudariusi su tam tikromis valstybėmis ar valstybių grupėmis.

Be aukščiau paminėtų priemonių, remiantis S. Hix (2006), galima išskirti keletą švelnesnių ES naudojamų priemonių, kurių tikslas – irgi riboti laisvąją prekybą: (1) eksporto skatinimo priemonės, kai

Komisija organizuoja ES prekybos mugę ir koordinuoja nacionalines iniciatyvas; (2) prekybos sankcijos, kurios dažniausiai yra taikomos dėl politinių priežasčių ir pagrįstos JT Saugumo tarybos sprendimais; (3) išlyginamieji mokesčiai, kuriuos ES įveda, jei egzistuoja eksporto subsidijų trečiosiose šalyse įrodymas; (4) apsaugos išlygos, kurios leidžia PPO šalims narėms laikinai sustabdyti įprastinių taisyklių taikymą, kad apgintų esminį interesą; ir (5) kilmės taisyklės, kurios nulemia, kokią gaminio sudedamąją dalį privalo sudaryti Europos Sąjungoje pagaminta dalis, kad toks produktas būtų laikomas pagamintu ES arba valstybėje, kuriai taikoma preferencinės prekybos sutartis.

Apibendrinant galima teigti, jog Europos Sąjunga nuo jos susikūrimo pradžios buvo viena iš didžiausių prekybos liberalizavimo šalininkų. Tačiau ES vykdydama Bendrąją prekybos politiką kaip ir dauguma pasaulio valstybių ar valstybių grupių naudoja tiek tarifines, tiek tarifines prekybos ribojimo priemones, ne tik siekdama sąžiningos ir neiškraipytos konkurencijos, tačiau ir saugodama vietinę pramonę bei vartotojus nuo nekokybiškos, reikalavimų neatitinkančios produkcijos iš trečiųjų šalių. Pastebėtina, kad šių priemonių taikymas neturi prieštarauti Pasaulio prekybos organizacijos ar kitų tarptautinių susitarimų reikalavimams, kurių laikytis yra įsipareigojusi ES.

3. LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS ANALIZĖ

3.1. Lietuvos užsienio prekybos politika ir tendencijos iki įstojimo į ES

Šiame poskyryje bus trumpai pristatomos Lietuvos užsienio prekybos politikos raida ir tendencijos nuo Nepriklausomybės atkūrimo iki įstojimo į Europos Sąjungą. Bus pristatoma eksporto ir importo dinamika, aptariamas prekybos balanso problema, pagrindinės prekybos kryptys, sutarčių liberalizavusių Lietuvos užsienio prekybą pagrindiniai akcentai. Platesnio aptarimo ir gilesnės analizės šiuo laikotarpiu nebus, kadangi apie Lietuvos užsienio prekybos raidą, tendencijas ir analizę iki įstojimo į ES yra nagrinėję daugybę autorių: R. Vilpišauskas, R. Rudzkis ir V. Kvedaras (2003); P. Gylys (2004), O. G. Rakauskienė ir kt. (2005); E. Meilienė ir V. Snieška (2005) ir kiti. Tokiu būdu siekiant nedubliuoti jau buvusių darbų ir tyrimų, bus pristatomi esminiai Lietuvos užsienio prekybos akcentai iki įstojimo į ES, kurie leis geriau suvokti vykusius procesus jau po įstojimo į ES.

Po Nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais Lietuva susidūrė su didžiuliu iššūkiu – rinkos ekonomikos sukūrimu ir integracija į pasaulio ekonomiką. Šioje vietoje viena iš svarbiausių sričių tapo savarankiška užsienio prekybos politika ir jos vykdymas. Lietuva nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo ėjo nuosekliu užsienio prekybos liberalizavimo keliu. Tai lėmė ne tik noras kuo greičiau įsilieti į tarptautinę bendruomenę, tarptautinių organizacijų spaudimas, bet ir ekonominiai motyvai. Kiekvienai

valstybei, o ypač tokiai mažai šaliai kaip Lietuva, ypatingai svarbu prekiauti su kitomis šalimis. Lietuva negali pasigaminti visų prekių ir paslaugų konkurencingomis kainomis, o neturėdama pakankamai savo gamtinių išteklių yra priversta daugelį jų importuoti, daugiausia iš Rusijos, tam, kad iš atsivežtų žaliavų galėtų kurti produktus ir vėliau juos eksportuoti, taip siekdama sukurti didesnę ekonominę gerovę.

1993 m. buvo priimtas LR Respublikos Muitų tarifų įstatymas, kuris nubrėžė pagrindines Lietuvos užsienio prekybos gaires ir panaikino eksporto kiekybinius apribojimus, o jau po metų – 1994 m. prasidėjo Lietuvos derybos su PPO dėl įstojimo į šia organizaciją. Derybų metu Lietuva įsipareigojimo nuosekliai mažinti vidinę paramą ir subsidijas savo verslui, mažinti prekybos apribojimus, priimti tarptautinius prekybos standartus. Lietuvos derybos dėl stojimo į PPO užsitęsė ir trūko šešerius metus. Sunkiausiai derybos vyko dėl žemės ūkio, paslaugų sektoriaus bei narystės ES. Galiausiai Lietuva tapo vienintele šalimi, kuri buvo pasirašiusi asociacijos sutartį su ES, tačiau dar nebuvo PPO nare. Lietuva PPO nare tapo 2001 metais, paskutinė iš visų Vidurio ir Rytų Europos valstybių, vėliau kartu su Lietuva 2004 metais įstojusių į ES.

Narystė PPO, kaip ir narystė bet kurioje kitoje organizacijoje, Lietuvai suteikė tiek privalumus, tiek trūkumus. Pagrindinis narystės privalumas, jog būdama didžiausio daugiašalių prekybos susitarimų dalimi, Lietuva prisiima visus tarptautinius įsipareigojimus, o tai šaliai suteikia stabilumo – Lietuvos prekybos politikos formavimas ir veiksmai tampa prognozuojami prekybos partnerių atžvilgiu – o tai savo ruožtu skatina abipusį pasitikėjimą. Taip pat narystė svarbi Lietuvos eksportuotojams, kuriems atsiveria naujos galimybės – Lietuvai taikomas didžiausio prekybos palankumo režimas, lietuviška produkcija negali būti diskriminuojama kitų šalių narių. Pagrindinis narystės trūkumas yra tas, jog Lietuvos gamintojai susiduria su pasauline konkurencija, ypatingai gerokai pigesne produkcija iš trečiųjų šalių. Kaip bus vėliau matyti šiame ir kituose poskyriuose, importas visais nagrinėjimais laikotarpiais viršijo eksportą.

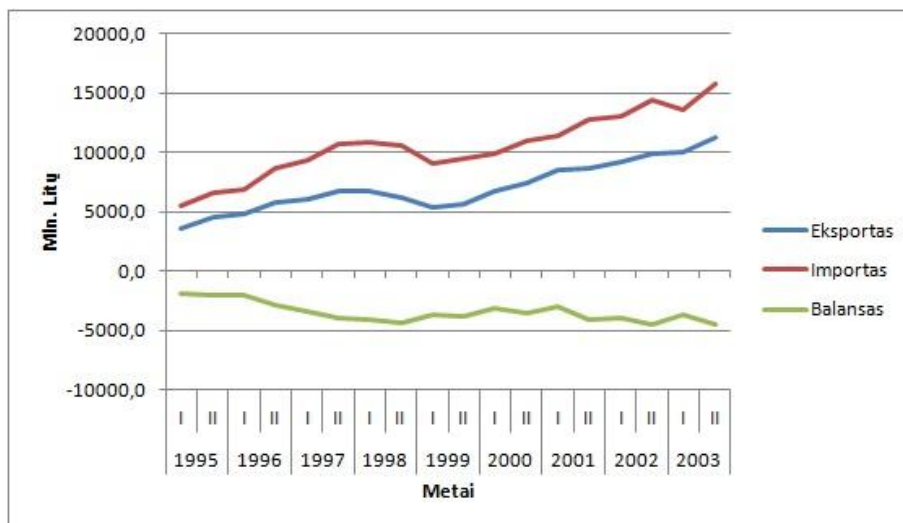
Lietuvos ir Europos Sąjungos prekybiniai santykiai užsimezgė 1992 m. gegužę, kuomet Lietuva ir tuometinė Europos Bendrija pasirašė Prekybos ir komercinio bei ekonominio bendradarbiavimo sutartį. Šia sutartimi Lietuvai buvo suteiktas didžiausio palankumo statusas, pašalinti specifiniai importo apribojimai įvežamai produkcija į ES, taip pat buvo apibrėžtos ekonominio bendradarbiavimo sritys. Tačiau jau 1994 m. šią sutartį pakeitė ES ir Lietuvos laisvosios prekybos sutartis, pagal kurią Lietuva įsipareigojo toliau tęsti prekybos liberalizavimą, o ES įsipareigojo panaikinti muitus Lietuvoje pagamintoms prekėms. Lietuva savo ruožtu taip pat įsipareigojimo nuosekliai mažinti muitus ES kilmės prekėms. LR Statistiko departamento duomenimis Lietuvos užsienio prekybos apyvarta su ES šalimis 1994 m. išaugo 38 proc.

1995 m. birželio 12 d. Lietuva ir ES pasirašė Asociacijos sutartį, pagal kurią ES pripažino Lietuvos norą tapti ES nare. Šioje sutartyje buvo įtrauktos prieš tai pasirašytos laisvosios prekybos sutarties nuostatos, apibrėžtos ekonominio bendradarbiavimo sritys: konkurencijos politika, ES keturių laisvių - darbo jėgos, žmonių, kapitalo ir paslaugų – plėtra, Lietuvos teisės aktų derinimas prie ES teisės aktų ir kt.

Reikia pastebėti, kad Lietuva pirmąjį Nepriklausomybės dešimtmetį tarptautinės prekybos srityje aktyviai veikė ne tik daugiašaliu, tačiau ir dvišaliu lygmeniu. 1993 m. Lietuva kartu su kitomis Baltijos šalimis sudarė laisvosios prekybos sutartis, o 1995 m. ir su Ukraina. Tais pačiais metais Lietuva pasirašo sutartį su Europos laisvosios prekybos asociacija (ELPA). Toliau plėtojami prekybiniai santykiai su NVS šalimis – pasirašomos ekonominio ir prekybinio bendradarbiavimo sutartys, nustatančios didžiausio palankumo prekyboje statusą, o laikotarpyje nuo 1997-2000 m. įsigaliojo prekybos sutartys su Vidurio Europos valstybėmis, kurios vėliau tais pačiais metais kaip ir Lietuva prisijungė prie ES.

Toliau bus analizuojami statistiniai Lietuvos užsienio prekybos duomenis iki įstojimo į ES laikotarpį 1995-2003 metai. Remiantis žemiau pateiktu paveikslu (žr. 7 pav.) bei 1 priede pateikiamais Lietuvos eksporto, importo ir prekybos balanso duomenis matyti, jog analizuojamu laikotarpiu tiek eksporto, tiek importo apimtys nuolat didėjo. Eksporto apimtys nuo 1995 metais 8156,9 mln. Litų padidėjo iki 21262,6 mln. Litų 2003 metais (pokytis - 260 proc.), tuo tarpu importo apimtys atitinkamu laikotarpiu augo ne ką mažiau nuo 12052,5 mln. Litų iki 29438 mln. Litų (pokytis - 244 proc.). Kaip matyti analizuojamu laikotarpiu didėjant eksporto apimtims paraleliai didėjo ir importo apimtys, o tai lėmė, jog visu laikotarpiu iki pat įstojimo į ES, Lietuvos užsienio prekybos balansas buvo neigiamas. Didžiausias prekybos deficitas buvo 1998 metais - 8515,3 mln. Litų, ypač II pusmetį, kuomet prekybos deficitas sudarė 4379,2 mln. Litų.

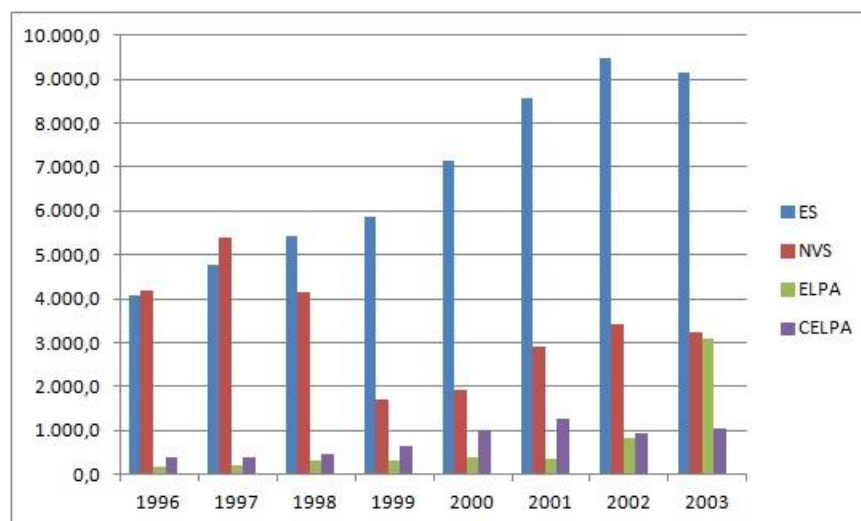
Lietuvos eksportuotojai ėmė ieškoti naujų rinkų savo produkcijos realizavimui. Įvyko persiorientavimas iš Rytų rinkų į Vakarų rinkas: pirmiausia į ES šalis, taip pat Centrinės Europos laisvosios sutarties asociacijos (CELPA), Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) šalis bei kt. Tą patvirtina toliau sekantis paveikslas (žr. 8 pav.) ir 2 priede pateikiami duomenys. Lietuvos eksporto apimtys į NVS šalis 1996 m. (4179,5 mln. Litų) ir 1997 m. (5393,1 mln. Litų) didėjusios, 1998 m. sumažėjo iki 4148,4 mln. Litų, o 1999 m. krito daugiau nei dvigubai lyginant su praėjusiais metais – iki 1710,9 mln. Litų. Po Rusijos krizės eksporto apimtys į NVS šalis vėl ėmė augti, tačiau gana lėtu tempu – 2000 m. eksporto apimtys padidėjo tik iki 1914,8 mln. Litų, spartesnis augimas buvo 2001 ir 2002 m. ir eksporto apimtys siekė atitinkamai 2906,9 mln. Litų ir 3410,1 mln. Litų. Tačiau kita vertus jau 2003

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

7 pav. Eksporto, importo ir užsienio prekybos balanso dinamika 1995-2003 metais

m. eksportas sumažėjo beveik 6 proc. ir siekė 3219,2 mln. Litų. Tą galima aiškinti ne tik sunkiai po Rusijos krizės atsigaunančiomis NVS rinkomis, tačiau ir Lietuvos eksporto diversifikacija bei didesne orientacija į Vakarų – ES valstybes nares.

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

8 pav. Eksportas pagal pagrindines šalių grupes 1996-2003 metais

Nagrinėjamu laikotarpiu eksportas į ES nuo 1996 m. iki 2002 m. nuolat augo. Ypatingai tai matyti, jog eksporto apimtys ženkliau ėmė didėti po Rusijos krizės Lietuvos eksportuotojams aktyviau žengiant į ES valstybių narių rinkas. Tačiau eksporto apimčių didėjimą ir didesnę orientaciją į ES rinką

reikia sieti ne tik su Rusijos krizės padariniais, tačiau ir Lietuvos integracijos į ES procesais. Eksporto apimtys į ES 2000 m. augo 22 proc., 2001 – 20,1 proc., 2002 – 10,6 proc. lyginant su prieš tai buvusiais metais. Tik 2003 m. eksporto apimtys į ES sumažėjo beveik 4,5 proc. lyginant su 2002 m. iki 9159 mln. Litų. Eksporto plėtros į ES sulėtėjimą 2002 m. ir apimčių smukimą 2003 m. galima aiškinti užsienio rinkų sąstingiu, konkrečiau Vakarų šalių ekonominėmis problemomis. Tačiau akivaizdu, jog nagrinėjamu laikotarpiu NVS rinkų svarbumas mažėjo, o ES didėjo. Jei 1996 m. eksportas į NVS ir ES praktiškai buvo lygiavertis ir sudarė atitinkamai 39,3 ir 38,5 proc. nuo viso Lietuvos eksporto, tai 2003 m. eksportas į NVS sudarė tik 15,5 proc., o į ES – net 43,3 proc. nuo visos Lietuvos eksporto apimties.

Kalbant apie eksportą į ELPA ir CELPA šalių grupes – rezultatai nevienareikšmiai. Jeigu eksporto apimtys į ELPA 1998 augo net 58,8 proc., 1999 m. - 4,5 proc., o 2000 m. 18,2 proc. lyginant su ankstesniais metais, tačiau augimas buvo netolygus. 2001 m. eksporto apimtims sumažėjus 6 proc., 2003 m. buvo vėl matomas didelis eksporto augimas į ELPA šalis nuo 346,8 mln. Litų 2001 m. iki 818,1 mln. Litų 2002 m. (pokytis – 35,9 proc.). Tuo tarpu pats didžiausias eksporto apimčių augimas įvyko 2003 m., kuomet į ELPA buvo eksportuota produkcijos už 3102,3 mln. Litų, o tai sudarė net 14,6 proc. nuo visų eksporto apimčių tais metais.

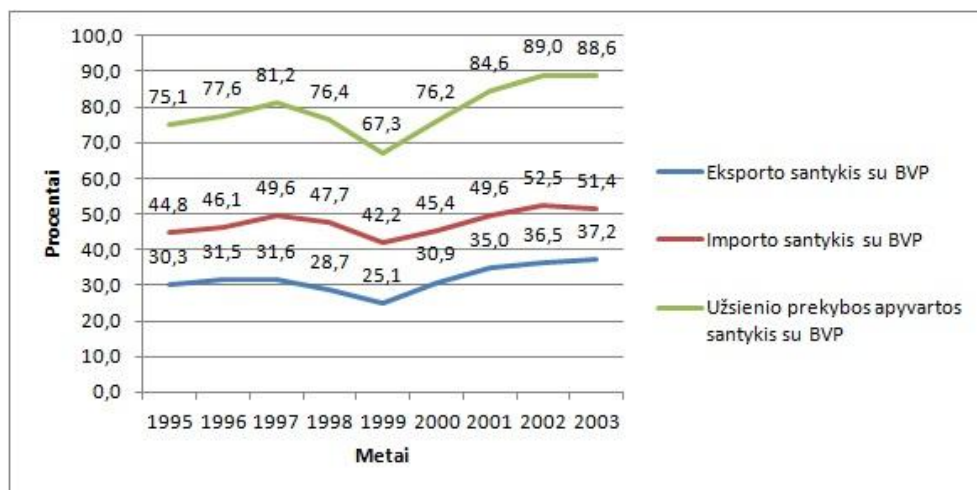
Panaši situacija ir su CELPA šalių grupe. Jeigu eksportas į šią šalių grupę 1998-2001 m. nors ir neženkliai, bet nuolatos augo nuo 474,6 mln. Litų 1998 m. iki 1269,7 mln. Litų 2001 m. (pokytis – 67,5 proc.), tačiau jau 2002 metais eksporto apimtys sumažėjo. 2003 m. apimtys didėjo neženkliai ir sudarė 4,9 proc. nuo viso eksporto kaip ir 2002 m. Pastebėtina, jog visą nagrinėjamą 1996-2003 m. laikotarpį prekybos deficitas su CELPA šalių grupe buvo didžiulis, o 2003 m. siekė net 1723,2 mln. Litų.

Analizuojant importo į Lietuvą dinamiką iš ES, NVS, ELPA ir CELPA šalių grupių, remiantis 3 priede pateiktais duomenimis, matyti toliau sekančios tendencijos. Nagrinėjamu laikotarpiu 1996-2003 m. importas iš ES sudarė vidutiniškai 48,5 proc. nuo visų importo apimčių, o per nagrinėjama laikotarpį išaugo nuo 6995 mln. Litų 1996 m. iki 14184,3 mln. Litų 2003 m. Mažiausias prekybos deficitas su ES buvo 2000 m. - 2681,5 mln. Litų, o didžiausias prieš pat Lietuvai įstojant į ES – 2003 m. ir siekė 5025,3 mln. Litų.

Importas iš NVS šalių vidutiniškai sudarė 26,8 proc. nuo viso importo. Nors importo apimtys nuolatos didėjo (1996 m. - 4997,4 mln. Litų, o 2003 m. - 7310,6 mln. litų) išskyrus Rusijos krizės laikotarpį, tačiau procentinė dalis Lietuvos importo struktūroje, nors ir neženkliai, tačiau nuolatos mažėjo nuo 32,2 proc. 1996 m. iki 24,8 proc. 2003 m. Didžiausias prekybos deficitas su NVS šalių grupe buvo 2003 m. ir siekė 4091,4 mln. Litų, mažiausias 1997 m. - 405,9 mln. Litų. Didžiulis prekybos deficitas su Rusija labiausiai įtakojo bendrą deficitą prekyboje su NVS šalimis.

1996-2003 m. importo mastai iš CELPA šalių taip pat buvo didesni nei eksporto į šias šalis. 1996 m. Lietuva iš CELPA importavo prekių už 1343,5 mln. Litų, o 2003 m. jau dvigubai daugiau - 2765,8 mln. Litų. 2003 m. net 1918,7 mln. Litų importo teko Lenkijai. Didžiausias prekybos deficitas su CELPA buvo 2003 m. ir siekė 1723,2 litų, mažiausias – 2000 m. - 939,7 mln. Litų. Importo mastai iš ELPA šalių grupės buvo kuklesni: 1996 m. – 440 mln. Litų, o 2003 siekė 724,2 mln. Litų. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog 2003 m. prekybos su ELPA šalimis proficitas siekė net 2378,1 mln. Litų. Šį teigiamą skirtumą daugiausia galima sieti su išaugusiomis mineralinių produktų eksporto apimtimis į ELPA šalių grupę.

Užsienio prekybos svarbą Lietuvos ekonomikai po Nepriklausomybės atkūrimo iliustruoja 9 paveikslas. Remiantis juo matome didelį eksporto ir importo bei bendrai paėmus užsienio prekybos apyvartos dalį lyginant su BVP. Nagrinėjamu laikotarpiu 1996-2003 m. matyti, jog importo kvota buvo didesnė už eksporto, tai tik įrodo, jog Lietuva būdama maža ekonomika nesugeba pasigaminti visų jai reikalingų prekių už konkurencingą kainą, taip pat Lietuva stokoja gamtinių išteklių, kuriuos yra priversta nuolatos importuoti daugiausia iš Rytų.

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

9 pav. Eksporto, importo ir užsienio prekybos apyvartos santykis su BVP to meto kainomis 1995-2003 metais

Iš 9 paveikslo matyti, jog eksporto ir importo santykinė dalis su BVP nuolatos augo, išskyrus Rusijos krizės metus. Jeigu 1995 m. eksporto santykis su BVP sudarė 30,3 proc., o importo - 44,8 proc., tai 2003 m. eksporto ir importo santykis su BVP sudarė atitinkamai 37,2 ir 51,4 proc.

Valstybės ekonomikos atvirumo laipsniui nustatyti naudojamas ekonomikos atvirumo indeksas (eksporto ir importo sumos santykis su BVP). Nuo pat 1995 m. bendra užsienio prekybos apyvarta sudarė net 75,1 proc. BVP, o 2003 m. pasiekė 88,6 proc.. Šie skaičiai įrodo užsienio prekybos svarbą

Lietuvos ekonomikai bei tai, jog Lietuvos ekonomikos atvirumo laipsnis nagrinėjamu laikotarpiu buvo visuomet labai aukštas, ypač 2003 m.

Apibendrinant galima teigti, jog po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuva ėjo nuosekliu prekybos liberalizavimo keliu, tapo PPO nare, pasirašė įvairias laisvosios prekybos sutartis tiek dvišales, tiek daugiašales su ES, ELPA bei kitomis šalių grupėmis. Nagrinėjamu laikotarpiu užsienio prekyba Lietuvai buvo itin svarbi. Pastebėtina, jog 1995-2003 m. iki įstojimo į ES, Lietuvos tiek eksporto, tiek importo mastai nuolat augo, išskyrus Rusijos krizės laikotarpį. Nagrinėjamu laikotarpiu nuolatos augo užsienio prekybos reikšmė su ES valstybėmis narėmis, ypač prekybos apyvarta ėmė didėti po Rusijos krizės, kai Lietuvos eksportuotojai persiorientavo iš Rytų į Vakarų rinkas. Nors Lietuvos eksporto apimtys per nagrinėjamą laikotarpį ženkliai išaugo nuo 8156,9 mln. Litų 1995 m. iki 21262,6 mln. Litų 2003 m., tačiau importo apimtys augo dar sparčiau ir 2003 m. importas į Lietuvą sudarė 29438,0 mln. Litų. Viso nagrinėjamo laikotarpio metu Lietuvą turėjo didelį prekybos deficitą, kuris 2003 m. siekė 8175,4 mln. Litų. Taip pat pastebėtina, jog 1995-2003 m. didėjant užsienio prekybos apyvartai, didėjo ir Lietuvos ekonomikos atvirumo laipsnis, kuris 2003 m. sudarė 88,6 proc. nuo BVP.

3.2. Lietuvos užsienio prekybos tendencijos narystės ES metu

2004 m. gegužės 1 d. Lietuva įstojusi į Europos Sąjungą gavo ne tik tam tikras teises, bet ir prisiėmė įvairius bendrus Sąjungos šalims taikomas įsipareigojimus įskaitant ir Bendrosios Prekybos Politikos (BPP) srityje. Įstodama į ES Lietuva perėmė visus ES sutartinius santykius su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis. BPP yra viena iš išimtinių ES kompetencijų, tad prisijungdama prie BPP Lietuva užsienio prekybos formavimą ir įgyvendinimą delegavo ES Tarybai ir Europos Komisijai. Toks prekybos režimo pasikeitimas reiškia, jog Lietuva prekiaudama su trečiosiomis šalimis taiko tokius pačius muitų tarifus ir prekybos priemones, kokias taiko ir likusios ES šalys narės. BPP politikos ypatumai ir priemonės buvo plačiau aptarti ankstesniame skyriuje.

Be aukščiau įvardintų pokyčių, įvyko tam tikri pasikeitimai prekybos apskaitoje. Remiantis LR Statistikos departamento pateikiama informacija įstojus į Europos Sąjungą, užsienio prekybos statistiniai rodikliai apskaičiuojami remiantis dviejų sistemų Ekstrastato ir Intrastato renkamais duomenimis. Užsienio prekybos statistikos objektas yra į Lietuvos Respublikos statistinę teritoriją įvežamos ir iš Lietuvos Respublikos statistinės teritorijos išvežamos prekės. Ekstrastato sistema apima Lietuvos prekybos su ne ES šalimis duomenis, kurių šaltinis yra muitinės deklaracijos informacija. Intrastatas – duomenų apie Lietuvos prekybą su ES valstybėmis surinkimo sistema.

Kalbant apie aukščiau paminėtas statistikos skaičiavimo sistemas, remiantis LR Statistikos departamento pateikiama informacija, Lietuvos užsienio prekybą apibūdina keturi rodikliai: eksportas ir importas, kurie apibrėžia prekybos apimtis su trečiosiomis šalimis, o išvežimas ir įvežimas apibūdina prekybą su ES valstybėmis. Tačiau tiek vidinei, tiek išoriniai užsienio prekybai apibrėžti naudojamos eksporto ir importo sąvokos, o pagrindiniai vertinami parametrai yra prekių statistinė vertė ir prekių kiekis.

Lietuva, priklausydama didžiausiam pasaulyje prekybiniam vienetui ne tik susiduria su didesne konkurencija, privalo taikyti tokį patį prekybos režimą trečiųjų šalių atžvilgių kaip ir kitos ES šalys, tačiau tai taip pat atveria naujas prekybos galimybes, ypač Bendorioje rinkoje su daugiau nei 500 mln. vartotojų. Nors Lietuvos svoris sprendžiant ES prekybos klausimus nėra didelis, tačiau vienydamasi su panašaus dydžio ar panašių prekybos interesų turinčiomis kitomis ES valstybėmis, ypač kartu įstojusiomis 2004 m., gali įtakoti ES BPP formavimą ir vykdymą sau palankesne linkme.

Sekančiuose skyriuose bus nagrinėjama Lietuvos užsienio prekyba po įstojimo į ES laikotarpį 2004-2011, analizuojama importo ir eksporto dinamika, prekybos balanso problema. Taip pat bus analizuojama prekyba su pagrindinėmis šalių grupėmis bei didžiosiomis prekybos partnerėmis, atliekama pagrindinių eksporto ir importo prekių grupių analizė bei kt. Paskutiniame skyriaus poskyryje analizuojami ir apibendrinami atliktos ekspertų apklausos rezultatai.

3.2.1. Eksporto ir importo dinamika 2004-2011 metais

Toliau pateikiama Lietuvos užsienio prekybos, eksporto ir importo, 2004-2011 metais tendencijų dinamika. Ši ir toliau sekančios analizės yra atliktos remiantis LR Statistikos departamento pateiktais duomenimis, o kur panaudoti kiti duomenis, šalia jų yra nurodomas jų pirminis šaltinis. Toliau sekančioje 2 lentelėje pateikiami eksporto absoliutaus lygio padidėjimo ir padidėjimo tempų procentais analizė.

Analizuojant žemiau pateiktus LR Statistikos departamento duomenis matyti, jog eksporto apimtys lyginant su prieš tai buvusiais metais nuolat augo (išskyrus krizinius 2009 m.) nuo 2004 m. buvusių 25819,2 mln. Litų iki 69576,8 mln. Litų 2011 metais. Per šį laikotarpį eksportas vidutiniškai augo po 6251,1 mln. Litų arba 17,1 proc. kasmet. Pateiktoje lentelėje užfiksuotas milžiniškas eksporto padidėjimas lyginant 2004 ir 2011 m. 2011 m. Lietuva eksportavo prekių už 43757,6 mln. Litų daugiau nei 2004 m., o tai sudaro net 169,5 proc. pokytį per nagrinėjamą laikotarpį. Tačiau kaip matyti

iš pateiktos lentelės nuo 2004 iki 2007 m. pabaigos Lietuvos eksporto apimtys didėjo mažėjančiu tempu ir tik 2008 m. prieš pat ekonomikos recesiją viršijo 2004 m. procentinį augimą.

2 lentelė. Eksporto dinamikos analizė 2004-2011 metais

Metai	Eksportas	Absoliutaus lygio padidėjimas, mln. Litų		Padidėjimo tempas, proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2004	25819,2	-	-	-	-
2005	32767,3	6948,1	6948,1	26,9	26,9
2006	38888,3	13069,1	6121,0	50,6	18,7
2007	43192,4	17373,2	4304,1	67,3	11,1
2008	55511,0	29691,8	12318,6	115,0	28,5
2009	40732,0	14912,8	-14779,0	57,8	-26,6
2010	54038,8	28219,6	13306,8	109,3	32,7
2011	69576,8	43757,6	15538,0	169,5	28,8
Vidurkis:			6251,1		17,1

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Lyginant eksporto apimčių augimą atskirais metais su prieš tai buvusiais metais matyti, jog labiausiai eksportas augo po 2009 m. Lietuvos patirtos ekonominės krizės, kuomet buvo fiksuojamas dviženklis BVP smukimas. Eksportas 2010 ir 2011 metais augo atitinkamai 13306,8 mln. Litų ir 15538,0 mln. Litų. Nors procentinės Lietuvos eksporto apimtys 2011 (28,8 proc.) metais augo mažiau nei 2010 m. (32,7 proc.) lyginant su prieš tai buvusiais metais, tačiau būtent 2011 metais buvo užfiksuotas rekordinės visų laikų Lietuvos eksporto apimtys per visą Nepriklausomybės laikotarpį. Eksporto augimui 2010 ir 2011 metais įtakos turėjo bendras Lietuvos ir pasaulio ekonomikos atsigavimas, augančios kainos bei įmonių gebėjimai sunkmečio laikotarpį išnaudoti darbo efektyvumui didinti. Tačiau ateinančiu metu eksporto rezultatus gali bloginti nuolatos augančios žaliavų kainos, padidėjusi rizika dėl krizės metu kreditų draudimo bendrovių atsisakymo drausti pardavimo daugelyje Rytų rinkų riziką bei kai kurių šalių siekis įvesti protekcionistinius muitus.

Remiantis LR Statistikos departamento duomenis Lietuvos eksportas nagrinėjamu laikotarpiu nuolatos augo, išskyrus 2009 m. kai buvo fiksuojamas eksporto apimčių smukimas net 26,6 proc. lyginant su 2008 m., kuomet buvo pasiektos iki tol rekordinės eksporto apimtys. Pagrindinės eksporto smukimo priežastys buvo atlinkusi pasaulinė finansų krizė, netikrumas finansų rinkose, užsivėrusios pagrindinės Lietuvos eksporto partnerių rinkos, lito brangimas kitų valstybių (Lenkijos, Baltarusijos, Ukrainos) valiutų atžvilgiu.

LR Vyriausybė 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1494 priėmė „Lietuvos Respublikos 2009-2013 metų eksporto plėtros strategiją“ bei strategijos įgyvendinimo priemonių planą. Eksporto

strategijoje buvo išdėstyta vizija, jog Lietuva privalo tapti dar atviresnė ekonomika, o Lietuvos ūkis efektyviai panaudodamas vietines ir atsivežtines žaliavas bei darbo išteklius, kurs ir eksportuos konkurencingą aukštos pridėtinės vertės produkciją.

Lietuvos Respublikos 2009-2013 metų eksporto plėtros strategijoje išdėstyta Lietuvos eksporto SSGG analizė, remiantis kuria pagrindinės Lietuvos stiprybės yra gera geografinė padėtis, išplėtotas automobilių ir jūros kelių tinklas, kvalifikuota darbo jėga, mokanti kelias užsienio kalbas, narystė ES bei kt. Kaip pagrindinės silpnybės yra įvardijamos mažas Lietuvos gamintojų darbo našumas, nepakankamai išplėtotą geležinkelių transporto infrastruktūra, verslui skirtų inovacijų stoka, nelankstus darbo santykių reguliavimas, susistemintos informacijos stoka, nepakankamai veiksmingas atstovavimas Lietuvos ekonominiams interesams užsienyje.

Strategijos priemonių įgyvendinimo plane, remiantis strategijos uždaviniais yra numatytos įvairios priemonės turinčios padėti jau eksportuojančiam savo produkciją Lietuvos verslui bei paskatinti kitas įmones imtis eksporto už Lietuvos sienų. Įgyvendinimo planas apima platų priemonių spektrą nuo aktyvesnės ekonominės diplomatijos, ES struktūrinių lėšų skirtų verslui įsisavinimo palengvinimo bei įvairių verslo forumų ir parodų organizavimo iki Lietuvos Respublikos valstybės specialiųjų garantijų dėl eksporto kredito draudimo įstatymo įgyvendinimo, dalyvavimo verslo misijose ir parodose kompensacijų bei reikalingos informacijos apie užsienio rinkas rinkimo ir pateikimo suinteresuotiems Lietuvos eksportuotojams. Aukščiau minėta Lietuvos eksporto SSGG analizė pateikiama 15 priede.

Kalbant apie pagrindines Lietuvos eksporto rinkas, nors nemažai verslininkų deklaravo sunkmečiu intensyviai ieškoję ar jau pradėję dirbti su egzotiškais rinkomis Azijoje, Afrikoje bei Pietų Amerikoje. Epizodiniai eksporto blykstelėjimai anksčiau minėtose egzotiškose rinkose daugiausia yra susijusios su epizodiniais trąšų, naftos produktų, mašinų pramonės produkcijos tiekimu. Remiantis SEB pateikiama informacija ypač aktyvūs šturmuodami naujas nišines rinkas 2009 m. pradžioje buvo maisto ir žemės ūkio produktų, chemijos pramonės, mašinų ir įrengimų, transporto priemonių bei medienos pramonės eksportuotojai. Į Kiniją ir Indiją prekybinius žygius intensyviau rengė tekstilės gaminių, geležies dirbinių, trąšų, baldų gamintojai. Maisto produktų, metalo dirbinių, automobilių pardavėjų tarpe kaip naujos rinkos taip pat populiarios Vidurio ir Pietų Europos šalys. Nepaisant to pagrindinės Lietuvos eksporto partnerės pastaraisiais metais išliko Rusija, Vokietija, Latvija bei Lenkija.

Reikia pastebėti, jog nors Latvijos ekonomika smuko labiausiai iš visų Baltijos valstybių, tačiau tai išlieka svarbi rinka Lietuvos eksportuotojams. Tuo tarpu Lenkija vienintelė iš ES valstybių per

pasaulinę ekonominę krizę sugebėjo išlaikyti ekonomikos augimą, o Vokietija palyginti su kitomis didžiosiomis ES valstybėmis demonstravo užtikrintą ekonominį stabilumą. Tuo tarpu Rusijos ekonomika nors ir neženkliai, tačiau pastaruosius kelerius metus augo. Reikia pastebėti, jog Rusijos rinka yra ypatingai svarbi Lietuvos maisto pramonei. Nors Rusija nuolatos deklaravo siekį pati gaminti maisto produktus, tačiau šie planai liko labiau popieriniai nei realūs. Tačiau kita vertus kokia bebūtų Rusijos rinka patraukli, ji yra sunkiai prognozuojama – rusai ne kartą buvo sustabdę lietuviškų pieno produktų importą dėl juose rastų antibiotikų likučių.

Kalbant apie konkurenciją, remiantis viešosios įstaigos „Eksportuojanti Lietuva“ pateikiamais duomenimis, Lietuvos eksportuotojai daugelyje rinkų nuolatos susiduria su konkurencija iš Pietryčių Azijos ir Kinijos gamintojų. Tačiau pagrindinis lietuviškos produkcijos privalumas prieš Azijos gamintojus yra intelektualioji produkcija, didelis tiekimo greitis ir mažos produktų tiekimo partijos.

Analizuojant 3 lentelėje esančią Lietuvos importo dinamiką 2004-2011 metais galime daryti kelias išvadas. Visu pirma importas kaip ir eksportas nagrinėjamu laikotarpiu nuolatos augo, išskyrus krizinius 2009 m. kuomet smuko ne tik eksportas, tačiau lygiai taip pat smuko ir importo apimtys. Kritusias importo apimtis 2009 m. galima aiškinti silpusia vidaus paklausa ir ženkliai atpigusiais energijos ištekliais. Kita vertus importą dalinai skatino tokiems produktams kaip mėsa ir degalai taikomi mažesni mokesčiai kaimynėse šalyse, taip pat lito atžvilgiu atpigusios Lenkijos, Rusijos, Baltarusijos, Ukraina bei Jungtinės Karalystės valiutos. Per nagrinėjamą laikotarpį nepaisant krizės importo apimtys lyginant 2004 ir 2011 m. išaugo 44428,6 mln. Litų nuo 34383,6 mln. Litų 2004 m. iki rekordinių 78812,2 mln. Litų importo apimčių 2011 m. Per nagrinėjamą laikotarpį importas

3 lentelė. Importo dinamikos analizė 2004-2011 metais

Metai	Importas	Absoliutaus lygio padidėjimas, mln. Litų		Padidėjimo tempas, proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2004	34383,6	-	-	-	-
2005	43151,9	8768,3	8768,3	25,5	25,5
2006	53274,6	18891,0	10122,7	54,9	23,5
2007	61503,5	27119,9	8228,9	78,9	15,4
2008	73006,3	38622,7	11502,8	112,3	18,7
2009	45311,0	10927,4	-27695,3	31,8	-37,9
2010	60952,8	26569,2	15641,8	77,3	34,5
2011	78812,2	44428,6	17859,4	129,2	29,3
Vidurkis:			6346,9		15,6

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis
vidutiniškai kasmet augo 6346,9 mln. Litų arba 15,6 proc. Importo procentinis padidėjimas nuo 2004 iki 2011 m. siekė net 129,2 proc.

Nagrinėjant aukščiau pateiktus duomenis matyti, jog importas į Lietuvą augo ne tik greitėjančiu, tačiau ir lėtėjančiu tempu ir buvo nenuoseklus. Jeigu importas 2005 ir 2006 m. lyginant su prieš tai buvusiais metais augo atitinkamai 8768,3 mln. Litų ir 10122,7 mln. Litų, tai 2007 m. importo apimčių augimas lyginant su 2006 m. mažėjo iki 8228,9 mln. Litų, tačiau 2008 m. buvo užfiksuotas rekordinis importo padidėjimas lyginant su prieš tai buvusiais metais - 11502,8 mln. Litų. Jeigu žiūrėtume į procentinį didėjimo tempą, tai matytume, kad importo augimo tempai mažėjo, 2009 m. apskritai imant ne tik procentinę išraišką, tačiau ir importo apimtys matome 27695,3 mln. Litų smukimą lyginant su 2008 m.

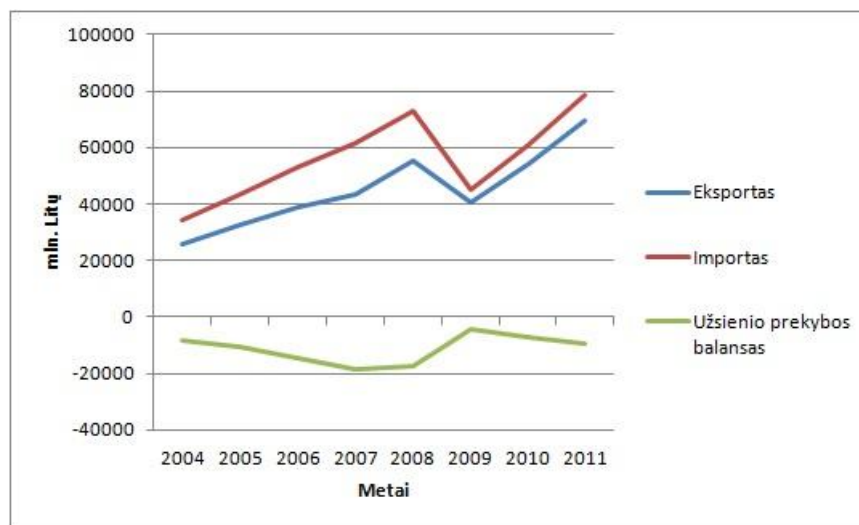
Importo apimčių smukimą 2009 metais galima aiškinti atėjusia ne tik globalia finansų krize, kuri Lietuvos taip pat neaplenkė, tačiau ir ženkli vidaus paklausos smukimu, susijusiu su prastais gyventojų lūkesčiais, taip pat sugriežtintomis bankų kreditavimo sąlygomis, dėl kurių ženkliai sumažėjo vartojimas iš skolintų lėšų, taip pat prasidėję darbuotojų atleidimai ir augantis nedarbas. Neužtikrinta situacija finansų rinkose ir prastėjanti vidaus ekonomikos situacija vertė tiek gyventojus, tiek įmones imtis taupymo priemonių.

Tačiau pastebėtina, kad nors jau 2010 m. nors eksporto apimtys išaugo net 32,7 proc. lyginant su kriziniais 2009 m., tačiau importas augo dar sparčiau - 34,5 proc. lyginant su ankstesniais metais. Importo apimčių ženklų augimą negalėtume sieti su atsigaunančiu vidaus vartotoju. Šiuos importo pokyčius reikėtų sieti su 2010 metais esminiais pokyčiais, kurie įvyko elektros energetikos sektoriuje. 2009 metų pabaigoje uždarius Ignalinos atominę elektrinę, kuri iki tol pagamindavo apie keturis penktadalius viso šalies elektros energijos poreikio, Lietuva iš elektros energiją eksportuojančios šalies tapo importuojančia iš trečiųjų šalių. Nuo 2010 m. Lietuva tapo dar labiau priklausoma nuo išorinių energetinių išteklių, ypač iš Rytų.

Atsigaunant vidaus vartojimui ir augant energetinių išteklių kainoms 2011 m. importas į Lietuvą paaugo dar 29,3 proc. lyginant su 2010 m. ir siekė rekordines visų laikų importo apimtys - 78812,2 mln. Litų.

Kalbant apie užsienio prekybos balansą iš žemiau pateikto 10 paveikslo matyti, jog visu nagrinėjamu laikotarpiu importas viršijo eksportą, o tai reiškia, kad prekyba buvo deficitinė. Prekybos deficitas reiškia, jog importas nėra padengiamas eksportu ir iš šalies iškeliauja valiuta. Todėl importuojamoms prekėms pirkti gyventojams ir įmonėms tenka skolintis. Didžiausias prekybos

deficitas buvo pačiame Lietuvos ekonomikos pakilime ir siekė net 18311,1 mln. Litų. Nors 2008 m. prekybos deficitas buvo šiek tiek mažesnis nei 2007 m. ir siekė 17495,3 mln. Litų, tačiau akivaizdu, jog vartojimas Lietuvoje prieš pat pasaulinę krizę buvo visiškai išbalansuotas ir ne pagal galimybes.

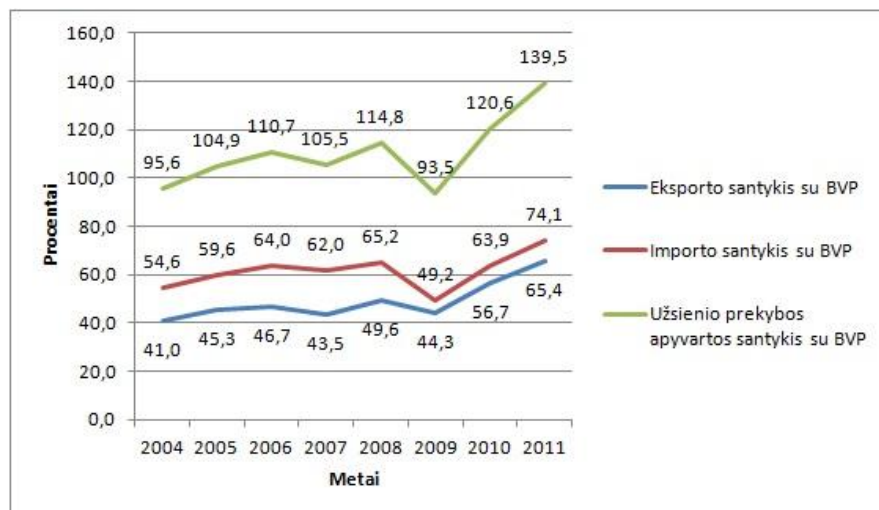
Šaltinis: LR Statistikos departamentas

10 pav. Eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas 2004-2011 metais

Didžiausią įtaką užsienio prekybos deficitui turi ekonomikos šakos, kurių produkcija pagaminti reikia importinių žaliavų pvz.: naftos, trąšų pramonės. Todėl nenuostabu, jog būtent 2007 ir 2008 m. kai naftos kainos pasiekė didžiausias aukštumas, Lietuvos užsienio prekybos deficitas buvo rekordiškai didelis, o nuo 2010 m. atsigaunant pasaulio ekonomikai ir augant žaliavų kainoms, prekybos deficitas taip pat ėmė nuolat augti. Todėl norint sušvelninti daugelį metų besitęsiančią tokią situaciją reikėtų daugiau dėmesio skirti toms šakoms, kurių eksportuojamoje produkcijoje importuotų žaliavų procentas yra itin mažas. Bene labiausiai tuo pasižymi paslaugos, ypač aukštųjų technologijų sektorius, kuris kuria didelę pridėjamąją vertę.

Reikia pastebėti, kad 2009 m. rekordiškai kritus eksporto apimtims nuo 55511,0 mln. Litų iki 40732,0 mln. Litų (smukimas - 26,6 proc.) lyginant su 2008 m., lygiai taip rekordiškai krito ir importo apimtys nuo 73006,3 mln. Litų 2008 m. iki 45311,0 mln. Litų (smukimas - 37,9 proc.). Toks bendras užsienio prekybos apyvartos smukimas 42474,3 mln. Litų lėmė, jog 2009 m. Lietuvos užsienio prekybos deficitas per nagrinėjamą 2004-2011 metų laikotarpį buvo pats mažiausias ir sudarė tik - 4579,0 mln. Litų. Tačiau atsigaunant pasaulio ir Lietuvos ekonomikoms, didėjant vidaus vartojimui ir didėjant energetinių išteklių bei žaliavų kainoms prekybos deficitas ėmė vėl augti. 2010 m. užsienio prekybos deficitas sudarė 6914,0 mln. Litų, o 2011 m. jau trečdaliu daugiau - 9235,4 mln. Litų. Užsienio prekybos deficitas 2004-2011 metais vidutiniškai sudarė 11233,8 mln. Litų.

Kalbant apie Lietuvos ekonomikos atvirumą nagrinėjamu laikotarpiu, iš 11 paveikslas matyti, jog eksporto ir importo santykinė dalis su BVP nuolat augo, išskyrus 2009 ekonominės krizės metus.

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

11 pav. Eksporto, importo ir užsienio prekybos apyvartos santykis su BVP to meto kainomis 2004-2011 metais

Iš pateiktų duomenų matome, jog jeigu 2004 m. eksporto santykis su BVP sudarė 41,0 proc., o importo – 54,6 proc., tai 2011 m. eksporto ir importo santykis su BVP sudarė atitinkamai 65,4 ir 74,1 proc. Taip pat pastebėtina, jog užsienio prekybos apyvarta nuo pat 2005 m. (104,9 proc.) viršijo BVP to meto kainomis, o 2011 m. pasiekė net 139,5 proc. santykį lyginant su BVP to meto kainomis. Kadangi užsienio prekybos apyvartos santykis su BVP atskleidžia valstybės ekonomikos atvirumo laipsnį, galima drąsiai tvirtinti, jog nepaisant ekonominės krizės 2009 m. ir kitų makroekonominių sunkumų 2011 metais Lietuvos ekonomika buvo kaip niekada anksčiau atvira. 11 paveiksle pateikti eksporto, importo ir užsienio prekybos santykis su BVP akivaizdžiai tik įrodo užsienio prekybos svarbą Lietuvos ekonomikai.

Apibendrinant galima teigti, jog Lietuvos užsienio prekybos apyvartą po įstojimo į ES per 2004-2011 metų laikotarpį nuolat augo, išskyrus krizinius 2009 m., kuomet susitraukė tiek eksporto, tiek importo apimtys. Reikia pastebėti, jog visu nagrinėjamu laikotarpiu importas į Lietuvą viršijo eksporto apimtys, o tai lėmė nuolatinį užsienio prekybos deficitą. Didžiausias Lietuvos užsienio prekybos deficitas buvo užfiksuotas pačiame ekonomikos pakilimo įkarštyje 2007 m. Nors 2009 m. smarkiai smuko eksporto apimtys, tačiau importo apimtys smuko dar labiau ir tai lėmė, jog būtent kriziniais 2009 m. Lietuva turėjo mažiausią prekybos deficitą per visą nagrinėjamą laikotarpį. Kalbant apie Lietuvos ekonomikos atvirumą, pastarasis, nuolat augant eksporto ir importo apimtims, didėjo

visais metais, išskyrus 2009 m. ir 2011 m. Lietuvos užsienio prekybos apyvartos santykis lyginant su BVP to meto kainomis pasiekė 139,5 proc. ribą. Tokie rezultatai tik įrodo, kokia didelę reikšmę Lietuvai turi užsienio prekyba.

3.2.2. Prekyba pagal šalių grupes: ES, NVS, ELPA, Kitos šalys

Šiame skyriuje yra analizuojamos Lietuvos užsienio prekybos apimtys ir dinamika 2004-2011 metais pagal atskiras šalių grupes. Tradiciškai buvo išskirtos keturios šalių grupės: Europos Sąjungos (ES) valstybės, Nepriklausomos Sandraugos Valstybės² (NVS), Europos Laisvosios Prekybos Asociacijos (ELPA) grupės šalys, kitos šalys.

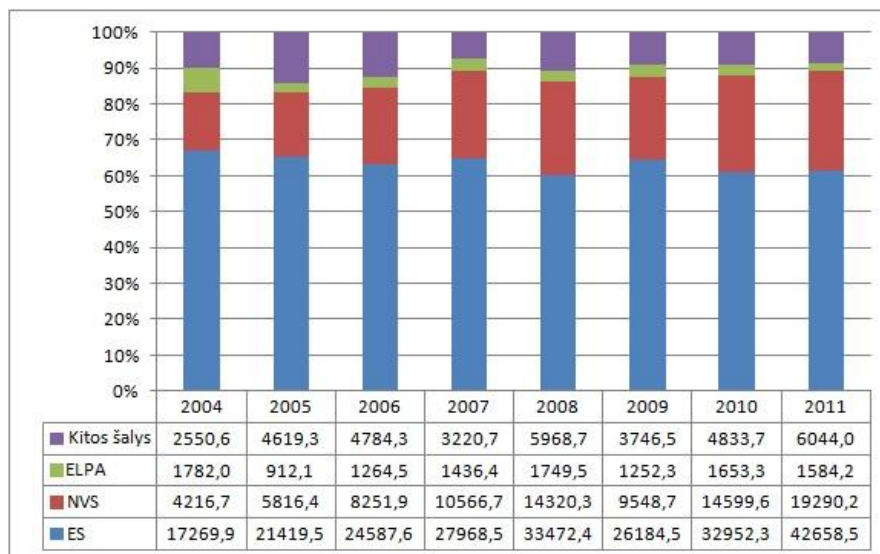
Po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuvai integruojantis į pasaulio ekonomiką, vykstant integraciniams procesams ruošiantis stojimui į ES, taip pat 1998 m. Rusijos krizė, lėmusi spartesnį eksporto ir prekybos perorientavimą iš Rytų į Vakarų rinkas, lėmė, jog ES procentinė dalis Lietuvos užsienio prekyboje buvo ir yra didžiausia. Tiesa reikia pastebėti, kad nemažai prie to prisidėjo ES geografinė ES plėtra, kai 2004 m. be Lietuvos prie šios Sąjungos prisijungė dar 9 Vidurio ir Rytų Europos valstybės, priklausiusios CELPA prekybos blokui, o 2007 m. prisijungė dar dvi valstybės – Bulgarija ir Rumunija.

Analizuojant 4 priede ir 12 paveiksle pateiktus duomenis galime daryti išvadą, jog Lietuvai tapus ES nare eksporto apimtys į ES nuolatos didėjo (išskyrus krizinius 2009 m.) ir 2011 m. siekė 42658,5 mln. Litų arba 61,3 proc. Tiesa reikia pastebėti, jog procentinė eksporto dalis tenkanti ES didžiausia buvo 2004 m. – 66,9 proc. Nors procentinė dalis visame eksporte sumažėjo, tačiau apimtys lyginant 2004 m. (17269,9 mln. Litų) ir 2011 m. (42658,5 mln. Litų) išaugo beveik 2,5 karto. Taip pat palyginimui galima pastebėti, jog eksportas į ES 2003 m. sudarė tik 43,1 proc. nuo viso eksporto apimčių. Remiantis 4 priede pateiktais duomenimis matyti, jog pagrindiniai eksporto partneriai ES buvo: Latvija, Vokietija, Lenkija, Estija ir Nyderlandai. Lyginant 2004 ir 2011 metus eksportas į Latviją išaugo 270 proc. ir siekė 7118,7 mln. Litų, į Vokietiją 297 proc. - 6472 mln. Litų, Lenkiją 389 proc. - 4832,6 mln. Litų, Estiją - 358 proc. - 4620 mln. Litų, o Nyderlandus eksportas apimtys išaugo 343 proc. ir siekė 4266 mln. Litų.

Nors po įstojimo į ES Lietuvos eksporto koncentracija buvo labiau orientuota į ES rinkas, tačiau eksporto apimtys į NVS šalių grupę taip pat nuolatos augo (išskyrus krizinius 2009 m.), o 2011 m. sudarė net 19290,2 mln. Litų arba 27,7 proc. visų eksporto apimčių. Per aštuonerius metus eksporto beveik 4,5 karto. Tokį augimą galima aiškinti tuo, jog NVS šalys ES atžvilgiu yra priskiriamos

² 2009 m. rugpjūčio 18 d. Gruzija išstojo iš NVS

trečiosioms šalims, o ES taiko eksporto subsidijas išvežamai produkcijai už pastarosios ribų. Taip pat didžioji dalis eksporto teko Rusijai, kurios ekonomika dėl sparčiai kylančių naftos, dujų ir kitų žaliavų kainų sparčiai kilo. Be Rusijos, į kurią 2011 m. eksportuota daugiausia – už 11532,7 mln. Litų, NVS šalių grupėje svarbiausios šalys yra Baltarusija, Ukraina ir Kazachstanas. 2011 m. į Baltarusiją eksportuota produkcijos už 3602,8 mln. Litų, į Ukrainą 2305,6 mln. Litų, į Kazachstanas 1094,5 mln. Litų.

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

12 pav. Lietuvos eksportas pagal šalių grupes 2004-2011 metais

Kalbant apie prekybą su ELPA grupės šalimis, matyti, jog eksporto apimtys yra pačios mažiausios lyginant su kitomis šalių grupėmis. Didžiausios eksporto apimtys su ELPA buvo užfiksuotos 2004 m. kai siekė 1782 mln. Litų, o mažiausios 2005 m. – 912,1 mln. Litų. 2011 metais į šią šalių grupę Lietuva eksportavo produkcijos už 1584,2 mln. litų, o tai buvo 11 proc. mažiau nei 2004 m. kuomet eksporto apimtys buvo su ELPA didžiausios. Iš nedidelės ELPA šalių grupės galima išskirti tik Norvegiją, kuriai 2011 m. teko 89 proc. viso ELPA skirto eksporto.

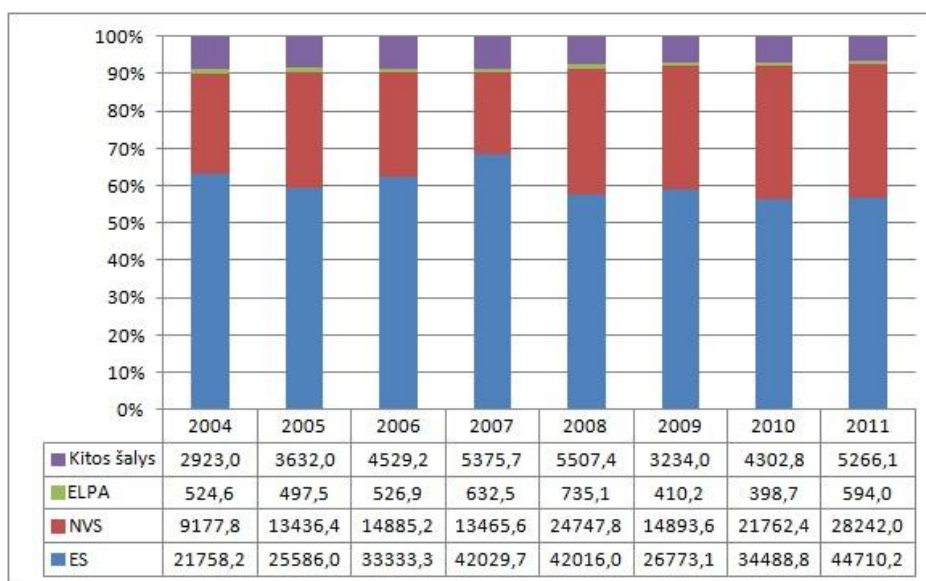
Analizuojant eksportą į kitas šalis iš pateiktų duomenų matome, jog eksporto apimtys nuolat didėjo išskyrus 2007 ir 2009 m. Mažiausios apimtys buvo 2004 m. ir siekė 2550,6 mln. Litų, didžiausios 2011 m. – 6044 mln. Litų. Kalbėdami apie eksportą į kitas šalis galime išskirti Jungtines Amerikos Valstijas. Jeigu 2004 m. eksportas į JAV sudarė 1219,6 mln. Litų, tai 2011 m. apimtys buvo 1,5 karto didesnės - 1811,4 mln. Litų. Reikia pastebėti, kad su JAV prekybos balansas visu nagrinėjamu laikotarpiu buvo teigiamas, išskyrus 2007 m. kai importas viršijo eksportą 246,9 mln. Litų. Taip pat pastebėtina, jog 2008 m. buvo užfiksuotos rekordiškai didelės eksporto apimtys į Indija -

923,1 mln. Litų. Nors vėlesniais metais eksporto apimtys į šią tolimą Azijos valstybę smarkiai smuko, o 2011 m. sudarė 409,4 mln. Litų. Tačiau be jokios abejonės galime laikyti tai gana įspūdingu augimu, nes 2004 m. eksportas į Indiją sudarė tik 49,6 mln. Litų. Tokias didžiules eksporto apimtys lėmė visu pirma trąšų eksportas. Remiantis viešosios įstaigos „Versli Lietuva“ pateikiama informacija, pastaraisiais metais trąšų eksportas į Indiją sudarė keturis penktadalius viso eksporto į šią šalį. Daugiausia eksportavo AB „Achemos grupė“ bei AB „Lifosa“.

Analizuojant importo dinamiką 2004-2011 metais pagal atskiras šalių grupes, iš 4 priedo ir 13 paveikslo matyti, jog lygiai kaip eksporto, taip ir importo apimtys didžiausios yra iš ES šalių grupės, mažiau iš NVS, o mažiausiai iš ELPA. Kita vertus galima teigti, kad importo tendencijos nevienareikšmės. Kalbant apie importą iš ES šalių iš pateiktų duomenų matyti, jog nors importo apimtys į Lietuvą 2004-2007 m. padidėjo beveik dvigubai nuo 21758,2 mln. Litų iki 42029,7 mln. Litų, tačiau 2008 m. nežymiai sumažėjo iki 42029,7 mln. Litų, o kriziniais 2009 m. smukimas buvo kur kas ženklesnis – iki 26773,1 mln. Litų ir beveik pasiekė 2005 metų lygį. Tačiau jau 2010 m. importas ėmė augti, o 2011 m. pasiekė rekordines importo apimtis iš ES – 44710,2 mln. Litų. Tačiau procentinė importo dalis iš ES didžiausia buvo 2007 m. kuomet siekė 68,3 proc. Lyginant su 2004 m. importas į Lietuvą iš ES šalių narių 2011 m. išaugo 205 proc. 2011 m. didžiausios importo partnerės iš ES šalių buvo Vokietija (17,6 viso ES importo), Lenkija (16,0), Latvija (11,7), Nyderlandai (8,8), Italija (6,1).

Kalbant apie importą iš NVS šalių grupės matyti, jog jei 2004-2006 m. apimtys didėjo, tai 2007 m. šiek tiek sumažėjo. Tačiau jau 2008 m. importo apimtys smarkiai šoktelėjo nuo 13465,6 mln. Litų 2007 m. iki 24747,8 mln. Litų. Iš pateikto 4 priedo matyti, jog lyginant 2007 m. ir 2008 m. importas iš Rusijos beveik padvigubėjo nuo 11083,2 mln. Litų 2007 m. iki 21854,8 mln. Litų 2008 m. ir importas iš Rusijos 2008 m. sudarė net 88,3 proc. viso importo iš NVS šalių. Šį įspūdingą augimą galima aiškinti rekordinėmis naftos kainomis 2008 m., o didžiąją dalį naftos išteklių Lietuva importuoja iš būtent Rusijos. Vėliau užklupus pasauliniai finansų krizei ir naftos kainoms drastiškai kritus, NVS importo krito beveik 40 proc. iki 14893,6 mln. Litų. Tačiau jau 2011 m. importo apimtys iš NVS šalių grupės pasiekė visų laikų rekordus ir siekė 28242 mln. Litų.

Nagrinėjant importo dinamiką iš ELPA šalių matyti, jog nėra vienareikšmės tendencijos. Vienais metais importo apimtys didėjo, kitais mažėjo. Tačiau lyginant 2004 m. ir 2011 m. importo apimtys buvo didesnes 69,4 mln. Litų. Kalbant apie prekybą su ELPA reikia atkreipti dėmesį, jog tik su šia šalių grupe visais metais nuo 2004 iki 2011 m. prekybos balansas buvo teigiamas. Kaip ir eksporto atveju, taip ir importo didžiausios apimtys buvo iš Norvegijos ir 2011 m. siekė 294,6 mln. Litų.

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

13 pav. Lietuvos importas pagal šalių grupes 2004-2011 metais

Analizuojant importo dinamiką iš kitų šalių grupės, importo apimtys nuolatos didėjo, tačiau vėlgi išskyrus 2009 m. kuomet importo apimtys sumažėjo 41,3 proc. lyginant su 2008 m. Jei 2004 m. iš kitų šalių importas siekė 2923 mln. Litų, tai 2011 m. – 5266,1 mln. Litų, pokytis per aštuonerius metus – 80 proc. Kitų šalių grupėje galima išskirti Jungtines Amerikos Valstijas, į kurias Lietuva pakankamai nemažai eksportuoja. Jei importas 2004 m. iš JAV sudarė 541,4 mln. Litų, tai 2011 m. jau 917,5 mln. Litų., augimas per aštuonerius metus – 69,5 proc. Tačiau daugiausia visu analizuojamu laikotarpiu Lietuva daugiausia importavo iš Kinijos. Jei 2004 m. importo apimtys siekė 818,2 mln. Litų, tai 2011 m. net 1559,1 mln. Litų, augimas – 90 proc. Reikia pastebėti, kad nors Lietuvos eksportas į Kinija nuolatos augo ir 2011 m. sudarė 198,8 mln. Litų, tačiau prekybos deficitas išliko pats didžiausias iš visų kitų šalių grupės. Atkreiptinas dėmesys, jog 2011 m. eksportas į Kinija sudarė tik 12,75 proc. Viso Kinijos importo į Lietuvą. Tad prekybos deficitas išliko be galo didelis.

Kalbant apie Lietuvos užsienio prekybos deficitą su analizuojamomis šalių grupėmis galime daryti labai aiškia išvadą, kad tik su ELPA šalių grupe 2004-2011 metų laikotarpiu visais metais eksportas viršijo importo apimtys. Tuo tarpu su ES ir NVS šalių grupėmis nuolatos buvo prekybos deficitas. Kas dėl kitų šalių grupės, tai su kitomis šalimis Lietuva turėjo prekybos perviršį, išskyrus 2004 ir 2007 m. Didžiausias prekybos deficitas su ES buvo 2007 m. 14061,2 mln. Litų, o mažiausias 2009 m. - 588,6 mln. Litų. Didžiausias deficitas su NVS buvo pasiektas 2008 m. - 10427,5 mln. Litų, o mažiausias 2009 m. - 5344,9 mln. Litų. Tuo tarpu didžiausias deficitas su kitų šalių grupe buvo 2007 m. - 2155,0 mln. Litų, o 2011 m. buvo fiksuojamas didžiausias perviršis - 777,9 mln. Litų

Apibendrinant galima teigti, jog tiek eksporto, tiek importo atžvilgiu Lietuvos užsienio prekybai svarbiausia šalių grupė yra ES. Daugiausia iš ES šalių yra prekiaujama su Vokietija, Latvija, Lenkija, Estija, Nyderlandais. Antra pagal dydį prekybos grupė yra NVS. Didžiausią dalį iš NVS tiek eksporto, tiek importo tenka Rusijai. Kitų šalių grupėje daugiausia eksportuojama į JAV, o daugiausiai importuojama iš Kinijos. Mažiausiai yra prekiaujama su ELPA šalių grupe, o didžioji prekybos dalis tenka Norvegijai, ypač eksporto. Visu nagrinėjamu laikotarpiu eksportas į ES vidutiniškai sudarė 63,4 proc. viso eksporto, į NVS – 23 proc., į kitas šalis – 10,2 proc., o ELPA šalių grupei teko tik apie 3,5 proc. ELPA šalių grupė buvo vienintelė su kuria Lietuva turėjo pertekline prekybą visu 2004-2011 metų laikotarpiu.

3.2.3. Prekyba su pagrindiniais partneriais: Rusija, Vokietija, Latvija, Lenkija

Europos Sąjungos narystės metu didžiausios Lietuvos prekybos partnerės buvo geografiškai ir istoriškai artimiausios valstybės; Rusija, Vokietija, Latvija bei Lenkija. Reikia pastebėti, jog prieš tai išvardintos šalys visu nagrinėjamu laikotarpiu 2004-2011 metais buvo pagrindinių Lietuvos užsienio prekybos partnerių ketvertuke, pirmaujanti partnerė visais metais buvo Rusija.

Prekyba su Rusija. Nors Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą didžiausios prekybos apimtys buvo su ES šalių grupe, tačiau visu nagrinėjamu laikotarpiu 2004-2011 metais NVS šalių grupės atstovė Rusija buvo didžiausia Lietuvos prekybos partnerė tiek pagal eksporto, tiek ypatingai pagal importo apimtis. Remiantis 4 lentelės duomenimis 2011 m. Lietuva į Rusiją eksportavo produkcijos už

4 lentelė. Prekyba su Rusija 2004-2011 metais, mln. Litų

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksportas	2394,8	3422,1	4956,1	6473,0	8916,5	5394,4	8458,7	11532,7
Importas	7905,3	12006,3	12975,4	11083,2	21854,8	13537,0	19880,2	25259,8
Balansas	-5510,5	-8584,2	-8019,3	-4610,2	-12938,3	-8142,6	-11421,5	-13727,1

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

11532,7 mln. Litų, o importavo už 25259,8 mln. Litų. Tiek pagal eksporto, tiek pagal importo apimtis 2011 m. prekyba su Rusija pasiekė didžiausias apimtis. Tačiau dėl ženkliai išaugusio importo, 2011 m. užsienio prekybos deficitas su Rusija buvo pats didžiausias per 2004-2011 m. laikotarpį. Mažiausias prekybos deficitas buvo užfiksuotas Lietuvos ekonomikos pakilimo metu 2007 m., kuomet eksporto apimtys išaugo beveik trečdaliu – 30 proc. lyginant su 2006 m., o importo apimtys nuolatos augusios 2004-2006 m. smuko beveik 15 proc. iki 11083,2 mln. Litų. Lyginant su prieš tai buvusiais metais. Importo apimčių nuolatinį augimą galima aiškinti didėjančiomis pasaulinėmis žaliavų kainomis. Turint

omenyje, jog apie 90 proc. importo iš Rusijos sudaro gamtiniai ir energetiniai ištekliai, kurių kainos sparčiai augo iki 2008 m. vasaros

Iš 4 lentelės matyti, jog per pastaruosius ketverius metus mažiausios eksporto ir importo apimtys buvo užfiksuotos 2009 m. Eksportas tais metais į Rusiją krito 39,5 proc. lyginant su prieš tai buvusiais metais ir siekė 5394,4 mln. Litų. Tuo tarpu importo apimtys krito 38,1 proc. lyginant su 2008 m. ir sudarė 13537 mln. Litų. Tiek eksporto, tiek importo apimčių kritimą 2009 m. galima aiškinti pasaulinės krizės padariniais, kuomet buvo užfiksuotas didelis naftos ir kitų žaliavų kainų smukimas. Dėl to Rusijos ekonomika patyrė nuosmukį, o jos BVP 2009 m. krito 4,9 proc. Tuo tarpu būtent pirminių žaliavų kainų kritimas 2009 m. ženkliai sumažino piniginę importo iš Rusijos vertę.

Kalbant apie Lietuvos užsienio prekybos deficitą ES narystės laikotarpiu, iš aukščiau pateiktos lentelės matyti, jog prekyba su Rusija visais nagrinėjamais 2004-2011 m. buvo deficitinė. Mažiausias prekybos deficitas buvo užfiksuotas 2007 m. ir siekė 4610,2 mln. Litų, tuo tarpu didžiausias prekybos deficitas buvo 2011 m. ir siekė 13727,1 mln. Litų. Užsienio prekybos disbalansas su Rusija pastaraisiais metais kelia didžiulį nerimą. Jeigu 2009 kriziniais metais deficitas sumažėjo, tai 2010 m. uždarius Ignalinos atominę elektrinę, deficitas šoktelėjo 40,2 proc., o 2011 m. paaugo dar 20,2 proc. lyginant su 2010 m.

Nors Lietuva visais metais buvo priklausoma nuo energetinių išteklių importo iš Rusijos, tačiau ši priklausomybė per pastaruosius kelerius metus stipriai išaugo. Turint omenyje, jog Lietuva Rusijos energetikos milžinei „Gazprom“ moka didžiausią kainą už dujas, būtina ieškoti tiek trumpalaikių, tiek ypatingai ilgalaikių strateginių sprendimų, galinčių sumažinti Lietuvos priklausomybę nuo importo iš Rusijos. Lietuva negalėdama įtakoti pasaulinių žaliavų kainų, privalo ieškoti būdų, leisiančių suvartoti mažiau energetinių resursų, vienas tokių būdų visuotinis būsto renovavimas, kuris turėtų tapti Vyriausybės prioritetu ne žodžiais, o darbais. Taip pat būtina laiku pasistatyti Visagino atominę elektrinę ir apsirūpinti elektros energija. Lietuva ilgus metus būdama elektros eksportuotoja, 2010 m. uždarius IAE tapo elektros importuotoja.

Analizuojant 5 priede pateiktus eksporto į Rusiją 2004-2011 metais rodiklius pagal pagrindines prekių grupes, galima daryti išvadą, jog svarbiausios penkios prekių grupės eksportuotos į Rusiją pagal bendrą apyvartą buvo: antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys – 7116,0 mln. Litų (13,8 proc.), branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys – 6980,1 mln. Litų (13,5 proc.), elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai – 4494, mln. Litų (8,7 proc.), valgomieji

vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos – 3562,8 mln. Litų (6,9 proc.), pienas ir pieno produktai – 2866,6 mln. Litų (5,6 proc.)

Reikia pastebėti, jog nors antžeminio transporto priemonių prekių grupės eksporto apimtyje nuolatos augo iki 2009 m., tačiau procentinė dalis visame eksporte į Rusiją nuolatos mažėjo ir 2011 m. sudarė tik 11 proc. 2010 ir 2011 metais daugiausia buvo eksportuota branduolinių reaktorių, katilų ir kt. tos grupės prekių. Procentinė dalis atitinkamai siekė 15,1 ir 16,8 proc.

Analizuojant 5 priede pateiktus prekių grupių eksporto rodiklius matyti, jog procentinė pieno produktų eksporto dalis į Rusiją mažėjo. Tai lėmė ne tik ženkliai išaugusi branduolinių reaktorių, katilų (boileriai), mašinų ir mechaniniai įrenginių eksporto apimtis nuo 280,7 mln. Litų iki 1932,9 mln. Litų (pokytis net 688 proc.), tačiau ir tam tikra Rusijos diskriminacinė politika Europos atžvilgiu, kuomet eksportuojamuose vaisiuose ir daržovėse, mėsos bei pieno produktuose nuolatos buvo randami neva dideli kiekiai pesticidų, antibiotikų bei kitų kenksmingų medžiagų.

Šalia šių diskriminacinių kliūčių trukdančių Lietuvos eksportuotojams, galima paminėti ir pastaraisiais metais Rusijos taikomus įvairius importo muitus Lietuvos ir ES šalių narių įvežamai produkcijai. Šie importo muitai buvo daugiausia taikomi prisidengiant kuriamai Muitų sąjungai. Būtina paminėti, jog Rusija 2012 metais įstojo į PPO ir nors tam tikrose srityse išsiderėjo gana ilgus pereinamuosius laikotarpius, tačiau akivaizdu, kad Rusija prekybos srityje turės priimti tam tikrus tarptautinius PPO žaidimo standartus, kurie Lietuvos eksportuotojams turėtų suteikti tam tikro saugumo ir stabilumo Rusijos rinkoje.

Nagrinėjant 6 priede pateiktus skaičius galime daryti vieną paprastą išvadą. Visu nagrinėjamu laikotarpiu 2004-2011 metais absoliučią didžiumą importo iš Rusijos sudarė mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai t.y. energetiniai išteklių. Per visą laikotarpį Lietuva iš Rusijos importavo šių išteklių už 108508,7 mln. Litų., o tai sudarė net 87,2 proc. viso importo 2004-2011 m. Didžiausios šios prekių grupės importo apimtys buvo užfiksuotos 2011 m. ir siekė 22997,0 mln. Litų arba 91 proc. visų importo iš Rusijos apimčių tais metais. Nuogąstavimai dėl didėjančios Lietuvos priklausomybės nuo Rusijos energetinių išteklių ir galimi sprendimai buvo pateikti aukščiau. Kitų prekių grupių sudedamoji procentinė dalis importe iš Rusijos buvo ypatingai nereikšminga. 2011 m. antroje pagal importo apimtį vietoje buvo Druska; siera; žemės ir akmenys; tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas – 372,9 mln. Litų (1,5 proc.), trečioje – trąšos – 360,8 mln. Litų (1,4 proc.).

Prekyba su Vokietija. Vokietija pagal užsienio prekybos apyvartą Lietuvos narystės ES metu, nuolatos dalinosi antrą-trečią vietomis su Latvija. Vokietijos rinka Lietuvos eksportuotojams yra

pakankamai gerai pažįstama ir patraukli dėl gyventojų aukšto pragyvenimo lygio ir perkamosios galios lyginant su kitomis ES šalimis. Vokietijos verslas yra labai reiklus importuojamai į jų šalį produkcijos kokybei ir pristatymo laikui, tačiau už atitinkamą kokybę vokiečiai yra pasiruošę atitinkamai mokėti. Nors į Vokietijos rinką dėl aukštų kokybės standartų yra sunku patekti Lietuvos eksportuotojams, tačiau tai yra patikima ir puiki rinka ilgalaikiam bendradarbiavimui.

Analizuojant 5 lentelėje pateiktus eksporto ir importo duomenis, galime daryti nevienareikšmes išvadas. Kalbant apie eksportą, iš pateiktų duomenų matyti jog eksportas į Vokietija 2004-2007 m. augo nuo 2649,8 mln. Litų iki 4534,4 mln. Litų. Augimas per ketverius metus sudarė 71,1 proc. Tačiau 2008-2009 m. eksporto apimtys neženkliai mažėjo. Daugiausia Lietuva produkcijos eksportavo 2011 m. kuomet eksporto apimtys sudarė 6472,0 mln. Litų. Lyginant su 2004 m. augimas sudarė 244,3 proc.

5 lentelė. Prekyba su Vokietija 2004-2011 metais, mln. Litų

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksportas	2649,8	3075,5	3344,9	4534,4	3974,6	3943,3	5341,7	6472,0
Importas	5770,3	6538,4	7916,2	9221,0	8647,8	5133,7	6427,3	7864,1
Balansas	-3120,5	-3462,9	-4571,3	-4686,6	-4673,2	-1190,4	-1085,6	-1392,1

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Nagrinėjant importo dinamiką 2004-2011 m. iš pateiktos 5 lentelės matyti, jog importas iš Vokietijos 2004-2007 m. augo, o 2007 m. buvo pasiektos viso nagrinėjamo laikotarpio rekordines apimtys, kurios sudarė 9221 mln. Litų. Po išpūdingų importo apimčių iš Vokietijos, 2008 m. Lietuvos ekonomikai lėtėjant, 2009 m. patyrus dviženklį BVP kritimą, atitinkamai mažėjo ir importo apimtys. 2008 m. importuota 6,3 proc. mažiau nei 2007 m., 2009 m. – net 40,6 proc. mažiau nei prieš tai buvusiais metais. Tačiau atsigaunant Lietuvos ekonomika, importas iš Vokietijos vėl ėmė didėti. 2010 m. importo apimtys sudarė 6427,3 mln. Litų, 2011 m. 7864,1 mln. Litų. Kita vertus rekordines 2007 m. importo apimtys nebuvo viršytos.

Analizuojant Lietuvos užsienio prekybos su Vokietija balansą matyti, jog prekybos deficitas nuolatosis augo iki pat 2007 m. ir tik 2008 m. neženkliai sumažėjo. Tačiau džiugina tai, jog 2009 m. lyginant su 2008 m. prekybos deficitas su Vokietija sumažėjo net beveik keturis kartus, o 2010 m. sumažėjo dar šiek tiek. Nors 2011 m. prekybos deficitas išaugo net 28 proc., tačiau išlieka pakankamai žemas lyginant su visu laikotarpiu iki 2008 m. imtinai. Augantis eksportas ir ženkliai sumažėjęs Lietuvos užsienio prekybos deficitas su Vokietija nuteikia optimistiškai, turint omenyje tai, jog Vokietija iš visų euro zonos valstybių geriausiai atlaikė Europą užklupusią ekonominę krizę.

Kalbant apie Lietuvos eksportą į Vokietiją 2004-2011 metais, iš 7 priede pateiktų duomenų matyti, jog pagal apyvartą daugiausia Lietuva nagrinėjamu laikotarpiu eksportavo plastikų ir jų dirbinių – 13,9 proc. arba 4804,0 mln. Litų, antroje vietoje rikiavosi baldų eksportas – 10 proc. arba 3444,9 mln. Litų, trečioje mediena ir jos dirbiniai – 8,9 proc. arba 3080,9. Mažiau buvo eksportuota mineralinių produktų už 2407,5 mln. Litų (7 proc.), antžeminio transporto priemonių už 2257,4 mln. Litų (6,5 proc.). Iš 5 priede pateiktų duomenų matyti, jog visu 2004-2011 metų laikotarpiu Vokietijos rinka buvo svarbiausia Lietuvos plastikų ir jų dirbinių eksportuotojams, o eksporto apimtys nuo 2004 iki 2011 m. išaugo net 767 proc. nuo 120,1 mln. Litų iki 922,9 mln. Litų. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog lyginant 2004 ir 2011 m. smarkiai išaugo mineralinio kuro produktų eksportas ir 2011 m. sudarė 12,5 proc. viso eksporto į Vokietiją. Augimas per šį laikotarpį sudarė 761 proc. nuo 106,5 mln. Litų iki 811,2 mln. Litų. Per pastaruosius aštuonerius metus bene labiausiai smuko drabužių ir jų priedų procentinė dalis eksporto sudėtyje. Jei 2004 m. drabužiai sudarė 10,6 proc. viso eksporto, tai 2011 m. tik 3,4 proc.

Nagrinėjant 8 priede pateiktus importo duomenis matyti, jog daugiausia Lietuvos narystės ES metu buvo importuojama antžeminio transporto priemonės, kurios sudarė 21,8 proc. viso importo arba 12551,6. Transporto priemonių importo didžiąją dalį visuomet sudarė naudotų automobilių importas, kurį didžioji dalis vėliau būdavo reeksportuojama į Rytų rinkas, ypač Rusiją. Reikia pastebėti, jog antžeminio transporto priemonių visais metais buvo importuojama daugiausia, išskyrus 2009-2010 m. kuomet didžiausia procentinė importo dalis teko branduoliniams reaktoriams, katilams ir kitoms jų dalims. Šių prekių daugiausia buvo importuota 2011 m. už 1347,8 mln. Litų. Į penketą daugiausia importuojamų prekių 2004-2011 m. taip pateko elektros mašinos ir jų įrenginiai – 7,6 proc. arba 4397,9 mln. Litų, plastikai ir jų dirbiniai – 7 proc. arba 4033,5 mln. Litų bei farmacijos produktai – 4,1 proc. arba 2377,5 mln. Litų.

Iš 8 priede pateiktų duomenų galime daryti išvadą, jog didžiąją importo dalį iš Vokietijos sudarė aukštesnės pridėtinės vertės prekės kaip transporto priemonės, branduoliniai reaktoriai, elektronika, farmacijos produktai. Tuo tarpu Lietuvos eksportas į žemesnės pridėtinės vertės prekių grupes: plastikus ir jų dirbinius, baldus, mediena ir kt.

Prekyba su Latvija. Lietuvos užsienio prekyba su Latvija nuolatos užėmė svarbią vietą. Nors Latvijos rinka nėra didelė, tačiau ši Baltijos valstybė yra istoriškai, politiškai ir ekonomiškai bene artimiausia Lietuvai. Visu analizuojamu laikotarpiu 2004-2011 metais Latvija pagal eksporto apimtis nuolatos buvo trejetuke ir dalinosi antrą-trečią vietas kartu su Vokietija. Pagal importo apimtis Latvija nuolatos buvo pagrindiniame penketuke.

Analizuojant 6 lentelėje duomenis matyti, jog eksportas 2004-2008 m. nuolatos augo. Jeigu 2004 m. Lietuva į Latviją eksportavo produkcijos už 2629,9 mln. Litų, tai 2008 m. net už 6442,2 mln. Litų., bendras eksporto augimas per šiuos metus sudarė 244 proc. Pastovaus eksporto apimčių augimo smukimas buvo užfiksuotas tik 2009 m. kuomet Latvija, kaip ir Lietuva, patyrė dviženklį BVP kritimą. Latvijos ekonomika 2009 m. labiausiai krito lyginant su kitomis Baltijos valstybėmis. Tačiau jau 2010 m. vėl buvo fiksuotas eksporto apimčių augimas, kuris sudarė 5058 mln. Litų, o 2011 m. užfiksuotos rekordines eksporto apimtys per visą 2004-2011 metų laikotarpį, kai eksportas sudarė 7118,7 mln. Litų.

6 lentelė. Prekyba su Latvija 2004-2011 metais, mln. Litų

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksportas	2629,9	3362,7	4303,9	5562,4	6442,2	4099,1	5058,0	7118,7
Importas	1319,0	1707,9	2541,8	3365,5	3801,0	2904,9	3855,3	5230,5
Balansas	1310,9	1654,8	1762,1	2196,9	2641,2	1194,2	1202,7	1888,2

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Kalbant apie importo į Lietuvą apimtys, iš pateiktų duomenų matyti, jog kaip eksportas į Latviją, taip importas iš Latvijos 2004-2008 metais nuolatos augo nuo 1319,0 mln. Litų iki 3801 mln. Litų 2008 m. Vėlgi tik ekonominė krizė ir Lietuvos ekonomikos sunkmetis, mažėjanti vidaus paklausa, sumažino importo apimtis iš Latvijos. 2009 m. užfiksuotas 24,5 proc. importo smukimas iki 2904,9. Tačiau atsigaunant tiek Latvijos, tiek Lietuvos ekonomikoms jau 2010 m. importas į Lietuvą padidėjo 32,7 proc. iki 3855,3 mln. Litų, o 2011 m. dar daugiau 35,6 proc. iki 5230,5 mln. Litų. Tad akivaizdu, jog tiek Lietuvai, tiek Latvijai 2011 m. buvo sėkmingiausi tarpusavio prekybos metai.

Analizuojant Lietuvos užsienio prekybos balansą su Latvija, matyti, jog visu nagrinėjamu laikotarpiu 2004-2011 m. Lietuva turėjo prekybos perviršį. Reikia pastebėti, jog lyginant prekybos rezultatus su pagrindinėmis Lietuvos užsienio prekybos partnerėmis Rusija, Vokietija, Latvija ir Lenkija, Latvija buvo vienintelė valstybė su kuria Lietuva turėjo teigiamą prekybos balansą. 2012 m. augant Latvijos ekonomikai ir didėjant vartojimui galima tikėtis, jog eksporto apimtys į Latviją dar padidės.

Remiantis 9 priede pateiktais eksporto į Latviją duomenimis, galime daryti išvadą, jog 2004-2011 m. pagrindinė eksportuojamų prekių į Latvija buvo mineralinis kuras, kurio eksporto apimtys nuolatos didėjo. Jei 2004 m. buvo eksportuota už 889,9 mln. Litų, tai 2011 net už 2313,9 mln. Litų. 2011 m. mineralinio kuro eksportas sudarė 32,5 proc. viso eksporto į Latviją. Kitų prekių grupių eksporto procentinė dalis buvo kur kas mažesnė. 2004-2011 m. branduolinių reaktorių, katilų ir jų dalių eksportuota už 2388,3 mln. Litų (6,2 proc. viso eksporto), antžeminio transporto priemonių už 2007,6

mln. Litų (5,2 proc.), elektros mašinų ir įrenginių už 1979,7 mln. Litų (5,1 proc.), o penktoje vietoje buvo plastikų ir jų dirbinių eksportas, kuris siekė 1585,7 mln. Litų (4,1 proc.).

Nagrinėjant 10 priede importo dinamiką iš Latvijos, galima teigti didžiausią dalį viso importo 2004-2011 m. sudarė elektros mašinos ir įrenginiai – 2898,4 mln. Litų (11,7 proc. viso importo), antžeminio transporto priemonės – 2109,3 mln. Litų (8,5 proc.), taip pat Lietuva buvo svarbi rinka Latvijos farmacijos eksportui, kuris į Lietuvą sudarė 6,6 proc. arba 1690,5 mln. Litų. Ketvirtoje vietoje pagal importo apimtį 2004-2011 m. buvo branduoliniai reaktoriai, katilai ir jų dalys – 1629,2 mln. Litų (6,6 proc.), penktoje vietoje rikiavosi geležies ir plieno importas – 1415,6 mln. Litų (5,7 proc.). Analizuojant 10 priede pateiktus importo duomenis, matyti jog per pastaruosius aštuonerius metus importo struktūroje labiausiai sumažėjo geležies ir plieno (nuo 10,5 proc. iki 3,3 proc.) procentinė dalis, o labiausiai augo pieno produktų prekių grupės procentinė dalis – nuo 0,8 proc. 2004 m. iki 5,6 proc. 2011 m.

Prekyba su Lenkija. Lenkija – šešta pagal dydį ES ekonomiką ir vienintelė valstybė, kuri per pasaulinę finansų krizę sugebėjo išvengti recesijos ir pavyzdinai įveikė ekonominius sunkumus. Lenkija yra didžiausia kaimynė, su kuria Lietuva turi žeminingą sieną. Lenkija turėdama beveik 40 mln. vartotojų yra viena svarbesnių Lietuvos eksporto rinkų. 2011 m. Lenkija buvo antra didžiausių investuotojų Lietuvoje, o TUI sudarė 12,8 mlrd. Litų daugiausia dėl AB „Orlen Lietuva“ valdomos „Mažeikių naftos“ gamyklos. Nors pastaruosius kelerius metus Lietuvos ir Lenkijos santykiai politiniu lygmeniu nėra geriausi patys geriausi, tačiau ekonominio bendradarbiavimo santykiai su Lenkija šiuo metu išgyvena apogėjų - 2011 m. užsienio prekybos apyvarta siekė rekordinius 11984,3 mln. Litų.

7 lentelė. Prekyba su Lenkija 2004-2011 metais, mln. Litų

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksportas	1243,6	1812,3	2361,4	2713,7	3207,8	2927,1	4178,8	4832,6
Importas	2630,5	3585,0	5070,1	6532,9	7291,3	4517,3	5417,0	7151,7
Balansas	-1386,9	-1772,7	-2708,7	-3819,2	-4083,5	-1590,2	-1238,2	-2319,1

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Analizuojant 7 lentelėje pateiktus duomenis galime daryti išvadą, jog visu 2004-2011 metų laikotarpiu eksportas į Lenkiją nuolatos augo nuo 1243,6 mln. Litų iki 4832,6 mln. Litų. Per aštuonerius metus eksportas į Lenkiją išaugo beveik keturis kartus. Išimtis buvo tik 2009 m. kuomet eksportas lyginant su 2008 m. sumažėjo 8,8 proc. iki 2927,1 mln. Litų. Tačiau jau 2010 m. eksporto apimtį išaugo net 42,8 proc. iki 4178,8 mln. Litų, o 2011 m. eksportas išaugo dar 15,6 proc. ir pasiekė visų laikų rekordus.

Kalbant apie importo apimtis galima teigti, jog importas į Lietuvą nuolatos augo nuo 2630,5 mln. Litų iki 7151,7 mln. Litų 2011 m. Importo augimas per pastaruosius aštuonerius metus sudarė 271,9 proc. Importo apimtys mažėjo tik 2009 m. kuomet buvo fiksuojamas rekordinis importo iš Lenkijos apimčių sumažėjimas 38 proc. iki 4517,3 mln. Litų. Daugiausia Lietuva importavo 2008 m. – už 7291,3 mln. Litų ir 2011 m. importo apimtys beveik pasivijo buvusias prieš ekonominę krizę.

Analizuojant Lietuvos eksporto ir importo apimčių pokyčius būtina turėti omenyje, jog Lenkijos zlotas priešingai nei lito nėra fiksuotas ir tai turi gana reikšmingą įtaką abiejų valstybių prekybai. Tai paaiškina situaciją, kai 2009 m. Lenkijos importo apimtys į Lietuvą krito mažiau nei kitų pagrindinių partnerių, o Lietuvos eksporto apimtys nepaisant augančios Lenkijos ekonomikos sumažėjo, nes zlotui atpigus lito atžvilgiu lietuviškų prekės tapo ne tokios konkurencingos Lenkijos rinkoje.

Taip pat reikia pastebėti, jog 2011 m. Lenkijos ekonomika augo 4,5 proc., o 2012 m. nors ir lėtėjančiu tempu, tačiau taip pat stabiliai augo. Tad akivaizdu, jog šioje beveik 40 mln. vartotojų turinčioje rinkoje Lietuvos eksportuotojams yra nemažai erdvės ir galima tikėtis tolesnio ne tik eksporto, bet ir apskritai užsienio prekybos apyvartos apimčių didėjimo.

Analizuojant eksporto į Lenkiją dinamiką 2004-2011 metais pagal prekių grupes galima daryti toliau sekančias išvadas. Remiantis 11 priede pateiktais duomenimis pagrindinė eksporto į Lenkiją prekių grupė visu analizuojamu laikotarpiu buvo mineralinis kuras, o bendra eksporto apyvarta sudarė net 8289,9 mln. Litų arba 35,6 proc. viso eksporto apimčių per pastaruosius aštuonerius metus. Antroje vietoje rikiavosi plastikai ir jų dirbinių eksportas, kuris sudarė 2430,5 mln. Litų arba 10,4 proc., trečioje vietoje trąšos – 1175,7 mln. Litų arba 5,1 proc. 2004-2011 metais panašios eksporto apimtys buvo antžeminio transporto ir medienos ir jos dirbinių atitinkamai 954,2 mln. Litų (4,1 proc.) ir 934,1 mln. Litų (4 proc.).

Jeigu 2004 metais po mineralinio kuro daugiausia buvo eksportuota trąšų (7,9 proc.), plastikų (4,1 proc.) ir medienos (4 proc.), elektros mašinų (3,8 proc.), tai 2011 m. antroje vietoje pagal procentinę eksporto dalį užėmė jau plastikai (10,2 proc.), trečioje vietoje – taip pat mediena (4,6 proc.), o ketvirtoje ir penktoje vietoje rikiavosi atitinkamai pieno produktai (4,5 proc.) bei geležis ir plienas (3,9 proc.).

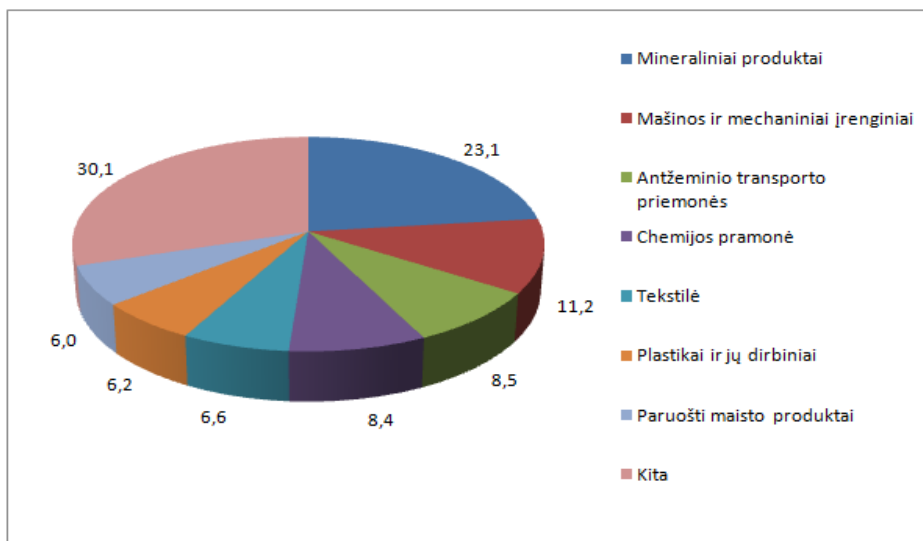
Kalbant apie importo dinamiką 2004-2011 m. iš pateikto 12 priedo matyti, jog pagrindinės prekių grupės analizuojamu laikotarpiu buvo elektros mašinos, kurių apyvarta siekė 3745,5 mln. Litų (8,9 proc.) ir plastikai bei jų dirbiniai – 3381,7 mln. Litų (8 proc.). Tačiau jei pažvelgsime į 2011 m. duomenis, matysime, jog procentinė dalis tiek elektros mašinų tiek plastikų lyginant su 2004 sumažėjo

atitinkamai iki 6 proc. ir 7,5 proc. Taip pat verta paminėti, jog 2004-2011 metais buvo eksportuotos panašios apimtys branduolinių reaktorių (2542,3 mln. Litų) ir antžeminio transporto priemonių (2511,8 mln. Litų). Abiejų pastarųjų prekių grupių procentinė dalis per pastaruosius aštuonerius metus siekė 6 proc. viso importo į Lietuvą apimčių.

Jeigu lygintume 2004 ir 2011 metų importo procentines dalis, iš turimų duomenų galime teigti, jog labiausiai augo mineralinio kuro importo procentinė dalis nuo 0,4 iki 8,3 proc., o labiausiai smuko plastikų ir jų dirbinių procentinė dalis nuo 9,3 iki 7,5 proc. ir antžeminio transporto dalis nuo 6,9 proc. iki 6,1 proc.

3.2.4. Prekyba pagal prekių grupes

Paskutiniame Lietuvos užsienio prekybos narystės ES metais statistinės analizės poskyryje remiantis LR Statistikos departamento duomenimis, identifikuojamos pagrindinės eksporto iš Lietuvos ir importo į Lietuvą prekių grupės pagal kombinuotosios nomenklatūros klasifikatorių 2005-2011 metų laikotarpiu.

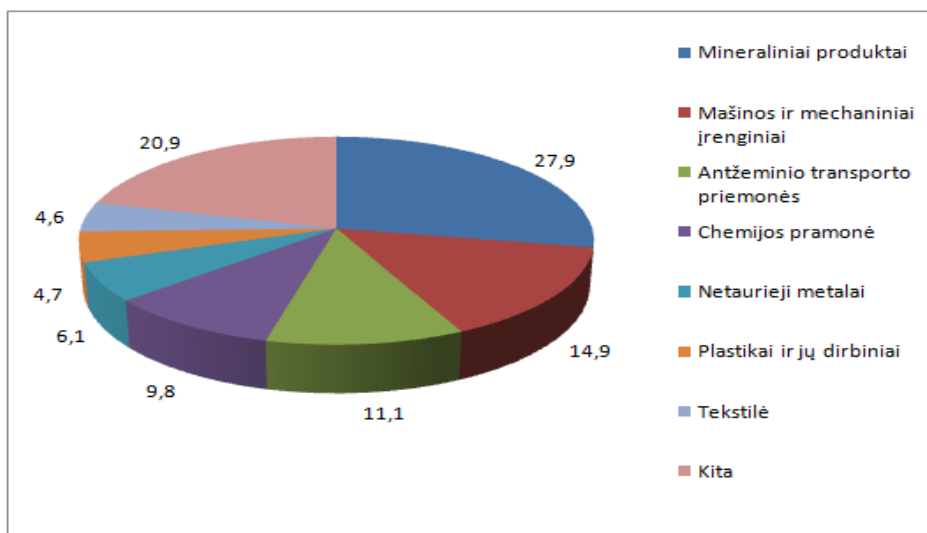

14 pav. Lietuvos eksportas pagal prekių grupes 2005-2011 metais, proc

Analizuojant aukščiau pateiktus 14 paveikslo duomenis matyti, jog 2005-2011 metų laikotarpiu pagal bendrą eksporto apyvartą Lietuva daugiausia eksportavo mineralinių produktų (23,1 proc.), mašinų ir mechaninių įrenginių (11,2 proc.), antžeminio transporto priemonių (8,5 proc.), šiek tiek mažiau chemijos pramonės produkcijos (8,4 proc.), tekstilės ir jos dirbinių (6,6 proc.), plastikų ir jų dirbinių (6,2 proc.), maisto produktų (6 proc.). Kitų kategorijų prekių eksportas sudarė apie trečdalį (30,1 proc.) bendros eksporto apimties.

Detaliau nagrinėjant 13 priede pateiktus duomenis matyti, jog visu Lietuvos narystės ES laikotarpiu mineralinių produktų eksportas sudarė apie ketvirtadalį viso Lietuvos eksporto. Tokią didelę mineralinių produktų dalį Lietuvos eksporto struktūroje reikėtų sieti su AB „Orlen Lietuva“ valdoma „Mažeikių naftos“ gamykla ir jos eksporto apimtimis. „Mažeikių nafta“ produkcijos pagrindinės rinkos yra Lenkija, Latvija, Estija bei Nyderlandai. Daugiausia mineralinių produktų buvo eksportuota 2011 m., kai eksporto apimtys siekė 17761,8 mln. Litų. Lyginant su 2005 m. mineralinių produktų eksportas išaugo net 198 proc.

Antroje vietoje esančių mašinų ir mechaninių įrenginių eksporto apimtys išaugo nuo 2005 m. buvusių 4079 mln. Litų iki 7214,5 mln. Litų 2011 m., augimas sudarė 176 proc. Trečioje vietoje esančios antžeminių transporto priemonių eksporto apimtys nuo per pastaruosius septynerius metus išaugo 197 proc. Nuo 2707,4 mln. Litų 2005 m. iki 5339 mln. Litų 2011 m. Apibendrinant visų pagrindinių eksporto prekių grupių statistiką, pateiktą 13 priede, galima teigti, jog visų prekių grupių eksporto apimtys nuo 2005 iki 2011 m. augo, išskyrus 2009 m., kai visų eksporto prekių grupių apimtys krito.

15 pav. **Importas į Lietuvą pagal prekių grupes 2005-2011 metais**

Analizuojant Lietuvos importo prekių struktūrą 2005-2011 m. iš pateikto 15 paveikslo ir 14 priedo matyti, jog kaip ir eksporto, taip ir importo atveju pagrindinės keturios prekių grupės buvo mineraliniai produktai (27,9 proc.), mašinos ir mechaniniai įrenginiai (14,9 proc.), antžeminio transporto priemonės (11,1 proc.), chemijos produkcija (9,8 proc.). Mažesnę procentinę dalį visoje importo struktūroje sudarė netaurieji metalai (6,1 proc.), plastikai ir jų dirbiniai (4,7 proc.), tekstilės produkcija (4,6 proc.). Kitos prekių importas apėmė 20,9 proc. viso importo Lietuvą.

Detaliau nagrinėjant 14 priede pateiktus duomenis, matyti, jog visu nagrinėjamu laikotarpiu mineraliniai produktai sudarė apie ketvirtadalį viso Lietuvos importo, o 2010 ir 2011 m. sudarė net trečdalį viso importo, atitinkamai 33,3 ir 34,3 proc. Daugiausia mineralinių produktų buvo importuota 2011 m. už 27028,8 mln. Litų, augimas lyginant su 2005 m. apimtimis sudarė 245 proc. Analizuojant 14 priede pateiktus duomenis matyti, jog mašinų ir mechaninių įrenginių importo apimčių augimas buvo netolygus. Jeigu 2005-2007 m. augo, tai 2008-2010 m. mažėjo. Tačiau pastebėtina, jog šios prekių grupės procentinė dalis Lietuvos importo struktūroje nuolat mažėjo. Jei 2005 m. mašinų ir jų įrenginių importas sudarė 17,9 proc. Viso importo, tai 2011 m. tik 12,3 proc.

Iš 14 priede pateiktų duomenų matyti, jog lyginant 2008 ir 2009 m. didžiausi importo apimčių pokyčiai įvyko antžeminio transporto priemonių ir netauriųjų metalų prekių grupėse. Antžeminio transporto priemonių importas 2009 m. smuko nuo 8978,7 mln. Litų 2008 m. iki 2953,6 mln. Litų 2009 m., smukimas sudarė net 67 proc. 2011 m. antžeminio transporto priemonių apimtys iki krizinio laikotarpio dar nebuvo pasiektos. Tuo tarpu netauriųjų metalų importas 2009 m. lyginant su 2008 m. smuko nuo 4475,4 mln. Litų iki 2274,4 mln. Litų, kritimas sudarė 49,2 proc. 2011 m. netauriųjų metalų apimtys siekė 4044,3 mln. Litų ir iki krizinio laikotarpio nepasiekė.

Apibendrinant turimus duomenis, galima teigti, jog tiek eksporto, tiek importo struktūroje keturios pagrindinės prekių grupės buvo: mineraliniai produktai, mašinos ir jų įrenginiai, antžeminio transporto priemonės bei chemijos pramonės produkcija. Pastebėtina, jog tiek eksporto, tiek importo struktūroje šių prekių grupių eiliškumas pagal prekybos apimtis ir procentinę dalį buvo toks pat. Reikia pastebėti, kad remiantis 13 ir 14 priede pateiktais statistiniais duomenimis, visų prekių grupių apimtys tiek eksporto, tiek importo kriziniais 2009 m. smuko.

3.3. Ekspertinio tyrimo rezultatų analizė

Ekspertinis vertinimas suprantamas kaip apibendrinta ekspertų grupės nuomonė, kurios gavimui pritaikomos specialistų-ekspertų žinios, patirtis ir intuicija. Ekspertinių vertinimų tikslas - žinių iš žmogaus eksperto gavimo sisteminis organizavimas, kodavimas, struktūrinis perdirbimas ir interpretavimas taikant loginius ir matematinius metodus. Kaip teigia V. Rudzkienė (2011) bendru atveju ekspertinio vertinimo metodologija grindžiama šiomis prielaidomis:

- ekspertas yra sukaupęs didelį kiekį racionaliai apdorotos informacijos (turi daug žinių ir patirties, gali remtis intuicija) ir todėl ekspertas gali būti kokybinės informacijos šaltiniu;
- ekspertų grupės nuomonė nedaug skiriasi nuo tikrojo problemos sprendinio.

Atlikus mokslinės tarptautinės prekybos literatūros analizę buvo pagrįstos ir įrodytos pagrindinės priežastys, lemiančios, jog kiekviena valstybė neišvengiamai yra priversta prekiauti. Užsienio prekyba ypatingai svarbi mažoms atviroms ekonomikoms, tokioms kaip Lietuva, kuri neturi pakankamai gamtinių ir energetinių išteklių bei negali pasigaminti visų prekių ir paslaugų konkurencingomis kainomis.

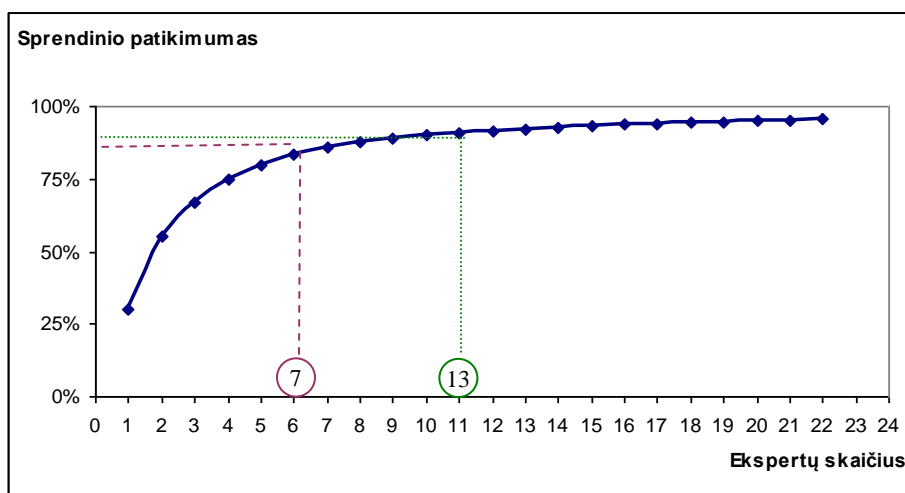
Atlikus Lietuvos užsienio prekybos narystės ES metu statistinę analizę, buvo pastebėta, jog Lietuvos tiek eksporto, tiek importo apimtys nuolatos augo išskyrus krizinius 2009 m., o 2011 m. užsienio prekybos apyvarta pasiekė rekordines aukštumas. Nepaisant sudėtingos pasaulinės ir ypatingai Europos ekonominės situacijos, Lietuva 2011 m. pasiekė rekordines eksporto apimtis. Atliekant ekspertų apklausą siekiamą išsiaiškinti, kokie veiksniai buvo patys svarbiausia plėtojant Lietuvos eksportą 2004-2011 m.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti ES BPP ypatumus ir Lietuvos eksporto 2004-2011 m. svarbiausius plėtros veiksniai.

Duomenų rinkimo metodas. Pusiau struktūrizuota anketa ekspertams užpildyti buvo pateikta e-paštu arba tiesioginio susitikimo metu.

Tyrimo imtis. Ekspertų tyrimas buvo atliekamas 2012 m. spalio – lapkričio mėnesiais. Remiantis vadovo rekomendacijomis bei atsižvelgiant į potencialių respondentų darbinę patirtį nagrinėjamoje srityje buvo atrinkti 11 ekspertų, kurie galimai galėtų sudalyvauti ekspertinėje apklausime. Atrenkant ekspertus buvo siekiama, kad ekspertų nuomonė atspindėtų ko platesnį požiūrį į nagrinėjamus klausimus. Potencialius respondentus galima surikiuoti į 4 kategorijas: akademinės bendruomenės atstovai, politikai, valstybės tarnautojai, verslininkai. Iš 11 ekspertų, 7 ekspertai sutiko bendradarbiauti.

Nustatant, priimtina ekspertų skaičių, tyrime yra vadovaujamosi metodologinėmis prielaidomis, suformuluotomis klasikinėje testų teorijoje. Šioje teorijoje yra teigiama, jog agreguotų sprendimų patikimumą ir priimančių sprendimą (šiuo atveju ekspertų) skaičių sieja greitai gėstantis netiesinis ryšys (žr. 15 pav.). Pagal 15 paveikslą, tyrime dalyvaujant 7 ekspertams yra gaunamas daugiau nei 80 proc. tyrimo patikimumas. Įrodyta, jog agreguotų ekspertinių vertinimų moduliuose su vienodais svoriais nedidelės ekspertų grupės sprendimų ir vertinimų tikslumas nenusileidžia didelės ekspertų grupės sprendimų ir vertinimų tikslumui (Libby, Blashfield, 1978).

Šaltinis: V. Rudzkienė (2011)

16 pav. Ekspertų vertinimų standartinio nuokrypio priklausomybė nuo ekspertų skaičiaus

Apklausoje metu ekspertams buvo užduoti 10 klausimų. 1-4 klausimai buvo uždari, su pasirinkimo variantais, tačiau buvo palikta galimybė ekspertams papildomai išreikšti savo nuomonę, atkleisti tam tikrus pastebėjimus. 6 anketos klausimas buvo atviras. 5-7 klausimuose ekspertai turėjo suranguoti pagal svarbą tam tikrus pateiktus su eksporto plėtra susijusius veiksnius. 9-10 klausimai buvo bendro pobūdžio. Juose ekspertai turėjo apibūdinti savo patirtį susijusią su užsienio prekybą bei

8 lentelė. Apibendrinta informacija apie ekspertus

Ekspertas	Žymėjimas	Užimamos pareigos
Verslininkas	E1	IT įmonės, teikiančios paslaugas daugiausia Azijos šalyse (Vietnamas, Indonezija, Indija) direktoriaus pavaduotojas. Taip pat įmonės eksportuojančios itališkus baldus ir apšvietimą į NVS šalis direktorius
Docentas	E2	Docentas, socialinių mokslų daktaras dėstantis universitete. Pagrindinė veikla: konsultacijos bei eksporto ir įėjimo į naujas rinkas strategijų kūrimas įmonėms
Valstybės tarnautojas	E3	Žemės ūkio ir maisto sektorių ekonominė analizė
Valstybės tarnautojas	E4	Ilgametis LR Ūkio ministerijos Investicijų ir eksporto departamento vyriausiasis specialistas, šiuo metu dirbantis LR Užsienio reikalų ministerijoje
Verslininkas	E5	Įmonės, teikiančios statybų paslaugas Skandinavijos šalyse direktorius
Docentas	E6	Tarptautinės prekybos teisės ekspertas, advokatas, taip pat dėsto universitete
Seimo narys	E7	Turintis ilgametę patirtį tiesiogiai dalyvaujant Lietuvos integracijos į ES procesuose aukščiausiu lygmeniu. Vienas iš derybininkų atstovavęs Lietuvą pastarajai stojant į ES

galėjo laisva forma pateikti papildomus pastebėjimus ar pastabas, kurios galėjo jiems kilti pildant anketos klausimus. Toliau analizuojant ekspertų nuomones ir tyrimo rezultatus bus naudojami ekspertų sutrumpinimai E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7.

Įžanginiame anketos klausime ekspertų buvo klausama, kokią reikšmę užsienio prekybą turi Lietuvos ekonomikai. Visi ekspertai (E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7) be išimčių teigė, jog užsienio prekyba Lietuvai yra labai svarbi arba svarbi. Tačiau ekspertas E7 išreiškė nuogąstavimus, jog tokia didelė Lietuvos priklausomybė nuo išorės kelia grėsmę ir ekonomikos krizių metu, užsiveriant užsienio rinkoms Lietuvos eksportuotojams, tai neigiamai įtakoja ne tik eksporto apimtis, tačiau ir tiesiogiai BVP kritimą. Taip pat E7 ir E6 akcentavo nuolat didėjančią Lietuvos priklausomybę nuo energetinių išteklių importo iš Rusijos.

Antrajame anketos klausime buvo klausama, kiek ES formuodama ir vykdydama BPP atsižvelgia į mažųjų VRE – naujųjų ES narių – interesus. Šiuo klausimu ekspertų nuomonės išsiskyrė bene labiausiai. E1, E3, E4 teigė, jog ES visuomet atsižvelgia į VRE kaip ir kitų valstybių interesus. Apibendrinant šių ekspertų požiūrį galima teigti, jog anot jų, tiek didžiosios, tiek mažosios ES šalys turi pakankamai daug bendrų interesų (pvz.: trečiųjų šalių eksporto rinkų atvėrimas ES įmonėms), tad apie kažkokią mažųjų ES narių diskriminaciją neverta kalbėti.

Priešingai manė E5 ir E6, teigdami, jog ES formuodama tiek BPP, tiek kitas išimtinės kompetencijos politikas tiesiogiai atsižvelgia tik į didžiųjų valstybių interesus, o nemažai sprendimų būna priimta dar prieš oficialius balsavimus, Briuselio koridoriuose. Tačiau iš kitos pusės, kaip pastebi E5, šalys turinčios didesnes rinkas natūralu, kad atitinkamai turi ir didesnius svertus.

Trečiajai kategorijai galima priskirti E2 ir E7 ekspertų nuomones. E2 teigė, jog didžiosioms valstybėms būnant pagrindinėms ES paramos donorėms, ES būtent į jų interesus labiau atsižvelgia. Panašiai manė ir E7, teigdamas, jog ES atsižvelgia į mažųjų narių interesus ne tik BPP, bet ir kitose politikos srityse, tačiau E7 teigimu, tai neįvyksta „automatiškai“. E7 tvirtina, jog Lietuva gali įtakoti ES BPP formavimą, tačiau tam turi aplink save suburti panašaus dydžio ar panašių ekonominių interesų valstybes, pirmiausia Baltijos šalis. E7 pastebi, jog Lietuvos politikai / diplomatai nesugeba išnaudoti neformalaus bendravimo naudos prieš priimant oficialius sprendimus. Šioje vietoje E5, E6 ir E7 ekspertų nuomonės sutampa.

Trečiajame anketos klausime buvo klausama, ar ES BPP tikslai bei gaires atitinka Lietuvos užsienio prekybos interesus. Dauguma ekspertų (E1, E2, E3, E4, E6, E7) teigė, jog ES BPP visiškai arba dalinai atitinka. Apibendrinant šių ekspertų nuomonę, galima teigti, jog ES yra sudaryta iš pakankamai skirtingų ekonominio išsivystymo šalių, kurios turi kiekvienoje politikos srityje, tame

tarpe ir BPP, tam tikrų specifinių interesų, kurie ne visuomet sutampa su kitų šalių interesais. Įdomus buvo E2 pastebėjimas, kad pagrindinis ES prioritetas - skatinti didesnes rinkas turinčių ES šalių ekonomiką. Tokiu atveju Lietuva reikalinga kaip vartotoja, o ne kaip gamintoja. Tačiau kaip pastebi E7, kas dėl eksporto skatinimo politikos, tai šioje vietoje ES BPP politika ir jos gaires visiškai atitinka Lietuvos eksporto skatinimo interesus. E7 pažymi, jog 2011 m. pabaigoje Europos Komisija atnaujino politikos priemones, skirtas ES smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) eksporto skatinimui į trečiąsias šalis. Tačiau E7 apgailestauja, kad Lietuvos įmonės dažnai nieko nežino apie ES teikiamą paramą, siekiant pradėti eksportą už ES ribų, o Lietuvos atsakingos institucijos prastai komunikuoja viešindamos šias naujas galimybes. Vienintelis E5 teigė, jog ES BPP tikslai ir gaires neatitinka Lietuvos užsienio prekybos interesų, tačiau platesnių argumentų nepateikė.

Analizuojant ketvirtojo klausimo, kuriame buvo klausama ar ES ne per daug pasiduoda tarptautinių prekybos organizacijų tokių kaip PPO spaudimui liberalizuoti prekybą, rezultatus dauguma ekspertų (E1, E2, E3, E4, E6) neturėjo tvirtos nuomonės. Ekspertai pastebėjo, jog ES nuo pat susikūrimo siekė liberalizuoti prekybą, tad šioje vietoje ES ir PPO interesai sutampa. Kita vertus kaip pastebi E3, ne kartą sustabdytas Dohos derybų raundas, ES atsisakant liberalizuoti prekybą žemės ūkio sektoriaus produktais liudija, jog ES tvirtai stovi derybose su PPO. Vienintelis E5 teigė, jog ES per daug pasiduoda PPO spaudimui, tačiau platesnių argumentų nepateikė. Tuo tarpu E7 teigė, jog ES prekybos liberalizavimas atitinka ir Lietuvos interesus. Nors vietos gamintojai susiduria su didesnes konkurencija iš trečiųjų šalių, tačiau lygiai taip pat Lietuvos gamintojams atsiveria naujos eksporto rinkos.

Penktajame klausime ekspertų buvo prašoma suranguoti pagal svarbą veiksnius, lėmusius Lietuvos eksporto apimčių augimą ekonomikos pakilimo metu 2004-2008 metais. Ekspertų rangavimo rezultatai matyti toliau pateikiamoje 9 lentelėje.

9 lentelė. Svarbiausi veiksniai lėmę Lietuvos eksporto plėtrą po įstojimo į ES 2004-2008 metais

Veiksniai	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	Iš viso	Vieta
Prekių ir paslaugų konkurencingumas	3	2	3	3	3	4	6	24	5
Valstybės parama ir skatinimo politika	5	5	4	6	1	1	4	26	4
Tiesioginės užsienio investicijos	5	3	3	5	5	2	5	28	2
Skverbimasis į naujas rinkas (įskaitant atsivėrusias ES rinkas)	5	4	6	4	5	5	6	35	1
Įmonių investicijos į technologijas ir plėtrą	5	2	3	2	6	3	6	27	3
Įmonių vadybinės kompetencijos	4	4	2	1	5	2	5	23	6

Iš rezultatų pateiktų 9 lentelėje matyti, jog anot ekspertų svarbiausia Lietuvos eksporto plėtros veiksnys po įstojimo į ES buvo skverbimasis į naujas rinkas, mažiau svarbus – tiesioginės užsienio investicijos, trečioje vietoje – įmonių investicijos į technologijas ir plėtrą. Valstybės skatinimo politika atsidūrė tik ketvirtoje vietoje, penktoje – prekių ir paslaugų konkurencingumas, paskutinėje šeštoje vietoje – įmonių vadybinės kompetencijos.

Ekspertų komentarai, pagrindžiantys jų pasirinkimus nebuvo labai išsamūs, tačiau iš turimų atsakymų galima daryti tam tikras apibendrintas išvadas. Lietuvos įstojimas į ES atvėrė naujas galimybes Lietuvos eksportuotojams konkuruojant Bendrojoje rinkoje, taip pat narystė ES pagerino prekybos sąlygas su kai kuriomis trečiosiomis šalimis. Kaip teigė E2 tiesioginės užsienio investicijos, ypač iš Vakarų Europos, padeda perimti gerąją tų šalių įmonių valdymo, korporacinės kultūros, darbo organizavimo praktiką ir kt. E2 pastebi, jog svarbios buvo lenkų TUI į „Mažeikių naftą“, kas leido padidinti gamyklos našumą, perdirbti daugiau naftos ir tuo pačiu daugiau eksportuoti. E2 taip pat pažymėjo, jog lietuviškos prekės ir paslaugos nebuvo tokios konkurencingos kaip šiuo metu, nes eksportuojančių įmonių darbuotojų atlyginimai augo greičiau nei jų našumas. E5 ir E6 valstybės eksporto skatinimo politiką įvardino labiau kaip formalumą, o ne realią pagalbą verslui. E4 pažymėjo, jog įmonių vadybinės kompetencijos užėmė ypač žemą kainą, nes 2004-2008 metus pasaulio ekonomiką nuolatos augo, didėjo vartojimas visuose pagrindinėse Lietuvos rinkose, tad parduoti kokybišką produkciją nebuvo taip sunku.

Šeštas klausimas buvo atviras. Jame buvo prašoma įvardinti pagrindines Lietuvos eksporto smukimo priežastis 2009 m. Visi ekspertai išimtinai nurodė, jog eksporto apimčių smukimą sąlygojo išorės problemos: pasaulinė krizė ir sumažėjęs vartojimas pagrindinėse eksporto rinkose (E1, E4, E5, E6), netikrumas finansų rinkose (E2), padidėjęs neapibrėžtumas dėl ilgalaikių kontraktų, finansine išraiška - ir eksporto kainų sumažėjimas (E3), užsienio rinkų nemokumas (E7). Šioje vietoje E7 teigė, jog Lietuvai būtina išmokti tiek Rusijos krizės, tiek dabartinės krizės pamokas ir siekti kuo labiau diversifikuoti eksporto rinkas, ieškoti būdų ir ilgalaikių sprendimų eksportui į besivystančias, pirmiausia BRICS šalis.

Septintajame klausime ekspertų buvo prašoma suranguoti pagal svarbą veiksnius, lėmusius Lietuvos eksporto atsigavimą ir plėtrą bei rekordines eksporto apimtis po ekonominės krizės metu 2009 m. pabaigoje – 2011 m.. Ekspertų rangavimo rezultatai matyti toliau pateikiamoje 10 lentelėje.

Ekspertai kaip svarbiausią priežastį leidusią vėl didinti eksporto apimtis vėlgi nurodė skverbimąsi į naujas rinkas, mažiau svarbus veiksnys buvo įmonių vadybinės kompetencijos, tačiau šis veiksnys tapo kur kas svarbesnis nei 2004-2008 m. laikotarpiu, kai užėmė paskutinę vietą. Trečioje

vietoje susumavus ekspertų nuomones atsidūrė prekių ir paslaugų konkurencingumas. Ketvirtas pagal svarbumą veiksnys buvo tiesioginės užsienio investicijos. Valstybės parama ir skatinimo politika atsidūrė tik penktojoje vietoje, o mažiausiai svarbus veiksnys buvo įmonių investicijos į technologijas.

10 lentelė. Svarbiausi veiksniai lėmę Lietuvos eksporto atsigavimą 2009 m. pabaigoje – 2011 metais

Veiksniai	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	Iš viso	Vieta
Prekių ir paslaugų konkurencingumas	4	1	6	2	3	4	6	26	3
Valstybės parama ir skatinimo politika	1	3	5	6	1	3	4	23	5
Tiesioginės užsienio investicijos	4	3	3	5	3	2	4	24	4
Skverbimasis į naujas rinkas	5	4	4	3	5	4	3	28	1
Įmonių investicijos į technologijas ir plėtrą	5	2	1	4	3	1	4	20	6
Įmonių vadybinės kompetencijos	4	6	3	1	5	3	5	27	2

Analizuojant ekspertų pateiktus komentarus galima daryti toliau sekančias išvadas. Pagrindinis veiksnys buvo skverbimasis į naujas rinkas, išaugo eksportas į trečiąsias šalis. Lietuvos eksportuojančios įmonės po sukrėtimo 2009 m. pradžioje, sugebėjo mobilizuotis karpydamos sąnaudas, kainas bei, didindamos našumą, pamažu didinti eksporto apimtis. Tačiau kaip teigia E2 sąnaudų mažinimo taktika yra jau beveik išsemta ir įmonės norėdamos išlaikyti savo konkurencingumą globalioje rinkoje privalo pradėti investuoti į technologijas ir į kitą kokybinį atsinaujinimą. Ženkliai išsiskyrė E4 ir E5 nuomonės dėl valstybės eksporto skatinimo politikos. E4 teigė, jog Lietuva iki šiol neturėjo tokios veiksmingos, efektyvios eksporto skatinimo strategijos ir priemonių plano, tuo tarpu E5 argumentavo, jog dauguma valstybės politikos priemonių visais laikais buvo daugiau formalios nei duodančios apčiuopiamos naudos, nepakankamai orientuotos į verslo poreikius. Taip pat E4 pabrėžė užsienio investicijų Lietuvoje svarbą kriziniu laikotarpiu, nes tai leido sukurti nemažai darbo vietų orientuotų į paslaugų eksportą. Kiti ekspertai išsamesnių komentarų nepateikė.

Aštuntame klausime ekspertų įvertinimui buvo pateiktos pagrindinės Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1494 patvirtintos "Lietuvos Respublikos 2009-2013 metų eksporto plėtros strategija" priemonės. Ekspertų vertinimas atskleidė, jog pati svarbiausia veiksmingiausia priemonė buvo valstybės pagalba pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama, mažiau svarbi parodų ir verslo forumų organizavimas, trečioje vietoje pagal svarbumą eksporto galimybių tyrimai įmonėms. Prasčiausiai ekspertų buvo įvertintas ekonominės diplomatijos veiksnys.

11 lentelė. Veiksmingiausias "Lietuvos Respublikos 2009-2013 metų eksporto plėtros strategija" priemonės

Priemonės	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	Iš viso	Vieta
Ekonominė diplomatija	6	1	4	4	1	1	2	19	7
Lengvatinės paskolos ir finansavimo programos	5	5	4	6	1	4	5	30	4
Specialūs mokymai įmonėms	4	4	2	2	3	4	4	23	6
Eksporto galimybių tyrimai įmonėms	6	7	6	5	1	6	3	34	3
Pagalba pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama	6	3	7	7	4	7	6	40	1
Parodų ir verslo forumų organizavimas	6	6	5	4	4	6	6	37	2
Informacijos rinkimas ir teikimas įmonėms	5	2	3	3	1	7	6	27	5

Apibendrinant ekspertų rangavimo rezultatus ir jų komentarus galima daryti akivaizdžią išvadą, jog ekonominė Lietuvos diplomatija yra gana neefektyvi ir mažiausiai svarbi iš visų eksporto skatinimo priemonių. Apibendrinant E2, E5 ir E6 teiginius galime teigti, jog Lietuvos ekonominė diplomatija yra formali, dažnai komercijos atašė ar kiti diplomatai neturi pakankamos kompetencijos padėti Lietuvos eksportuotojams, nėra orientacijos į rezultatą. Kaip pastebi E7 formaliai žiūrinti Lietuvos diplomatinės tarnybos įstatymas numato, jog diplomatinės atstovybės turi dalyvauti vystant ekonominių bendradarbiavimą su kitomis šalimis, tačiau E7 teigimu diplomatinė pagalba labai priklauso nuo atskirų asmenų, jų suinteresuotumo t.y. vienoje diplomatinėje atstovybėje Lietuvos verslas gali gauti realią pagalbą, kitoje krūvą nenaudingų lankstinukų.

E1 parodų ir verslo forumų organizavimo svarbą grindė tuo, jog tokiu atveju verslininkui užtenka tiesiog „nusipirkti lėktuvo bilietą“ ir atvykti į parodą nepatiriant kitų kaštų. E1 pagalbos pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama svarbą argumentavo tuo, jog verslas ypatingai mažesnės apimties ir pirmą kartą bandydamas pasinaudoti ES parama, patiria daug biurokratinių sunkumų. Tad konsultacijos iš valstybinių institucijų pusės bei pagalba užpildant tam tikras paraiškas yra sveikintina. E2 akcentavo, kad eksporto tyrimai nėra pigus „malonumas“, tad mažesnės įmonės dažnai neturi nei vadybinių, nei finansinių galimybių pačios atlikti arba samdyti iš šalies konsultantus, kurie paruoštų dominančių eksporto rinkų tyrimus. Nemaža dalis ekspertų (E1, E2, E5, E7) pabrėžė lengvatinių paskolų ir finansavimo programų svarbą eksportuotojams, ypatingai tai buvo svarbu 2009-2010 m. kuomet bankai buvo ženkliai sumažinę verslo kreditavimą. Tačiau anot E2 ši priemonė visuomet buvo ir išliks aktuali ateityje nepriklausomai nuo ekonominių sąlygų.

Devintas anketos klausimas buvo skirtas ekspertų trumpam prisistatymui. Dešimtame klausime ekspertai galėjo palikti savo komentarus ir pastabas, kurių neišsakė atsakinėdami ankstesnius klausimus. Apibendrinant E1, E4 ir E7 komentarus galime teigti, jog anot ekspertų užsienio prekyba, ypatingai eksportas yra išimtinai svarbi Lietuvos ekonomikos dalis, Lietuva norėdama išlaikyti

augančias eksporto apimtis ateityje bei mažinti prekybos deficitą, turėtų labiau orientotis į aukštesnės pridėtinės vertės prekių ir paslaugų eksportą, nuolatos ieškoti naujų rinkų plėstis, mažinti priklausomybę nuo energetinių išteklių importo. Taip pat paminėtina, jog E1 teigimu valstybės įvairios eksporto skatinimo programos ir priemonės turėtų orientotis ne tik į stambų verslą, kuris yra ir pats pajėgus savo jėgomis žengti į naujas rinkas, tačiau valstybė turėtų padėti ir SVV, ypatingai turinčiam savo nišą ir kuriančiam palyginti aukštą pridėtinę vertę (kalba daugiausia eina apie IT sektorių). E1 teigimu, jeigu Lietuva yra puiki valstybė pradėti verslą ir išmėginti įvairias idėjas, tai plėtrai Lietuvoje jie nemato galimybes. Todėl valstybės tam tikra pagalba SVV padedant dalyvauti įvairiose verslo misijose, padengiant naujų rinkų analizės ir įėjimo kaštus, turėtų būti vieni iš prioritetų.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Tarptautinė prekyba yra seniausia valstybinių ekonominių santykių forma. Valstybės, neturėdamos pakankamai reikiamų gamtinių ir energetinių išteklių ir negalėdamos visų joms reikalingų prekių ir paslaugų pasigaminti konkurencingomis kainomis, neišvengiamai yra priverstos prekiauti: eksportuoti tai, ką santykinai pagamina pigiau, bei importuoti tai, ką santykinai pigiau pagamina kitos valstybės.
2. Tarptautinė prekyba ypač svarbi mažoms ir atviroms ekonomikoms, tokioms kaip Lietuva, kurių ekonomikos augimas labai priklauso nuo eksporto ir jo apimčių augimo. Užsienio prekybos svarbą Lietuvos ekonomikai pagrindžia faktas, kad 2011 m. Lietuvos ekonomikos atvirumo laipsnis siekė net 139,5 procentinius punktus, t. y. užsienio prekybos apyvarta gerokai viršijo BVP to meto kainomis.
3. Lietuva, įstojusi į ES, neteko savarankiškos užsienio prekybos politikos, nes ES Bendroji prekybos politika yra išimtinė ES kompetencija. Europos Komisija PPO derybose atstovauja visoms 27 ES narėms, taip pat ir Lietuvai, bei gina ES šalių narių interesus, kalbėdama vienu 27 valstybių balsu. Viena vertus, tai mažina Lietuvos galimybes paveikti ES ir PPO sprendimus tiesiogiai, tačiau ES viduje ieškodama panašius interesus turinčių valstybių, ypač VRE, gali daryti įtaką tiek ES sprendimams šios Sąjungos viduje, tiek ES pozicijai derybų PPO raunduose.
4. Lietuvos užsienio prekybos eksporto ir importo 2004–2011 m. dinamika atskleidė, kad Lietuva nuolatos turėjo didėjančią prekybos deficitą. Nors kriziniais 2009 m. sumažėjus tiek eksporto, tiek importo apimtims prekybos deficitas sumažėjo iki 4579 mln. Lt, tačiau nors 2010 m. ir 2011 m. rekordiškai augo eksporto apimtys, importo apimtys taip pat padidėjo ir prekybos deficitas 2011 m., palyginti su 2009 m., išaugo dvigubai.
5. 2004-2011 m. ES ir NVS šalių grupės buvos svarbiausios prekybos partnerės, o didžiausia prekybos apyvarta buvo pasiekta su Rusija, Vokietija, Latvija, Lenkija. Su ES ir NVS šalių grupėmis nuolatos buvo prekybos deficitas, o su ELPA šalių grupėmis – perviršis. Pagrindinė prekybos partnerė iš ELPA buvo Norvegija. Pagrindinė eksporto ir importo partnerė iš kitų šalių grupės buvo JAV, o importo atžvilgiu – Kinija, su kuria nuolatos buvo didžiulis prekybos deficitas.
6. Statistinė užsienio prekybos analizė pagal prekių grupes atskleidė, jog tiek eksporto, tiek importo struktūrose keturios pagrindinės prekių grupės buvo: mineraliniai produktai, mašinos ir jų įrenginiai, antžeminio transporto priemonės bei chemijos pramonės produkcija. Pastebėtina,

jog tiek eksporto, tiek importo struktūrose šių prekių grupių eiliškumas pagal prekybos apimtis ir procentinę dalį buvo toks pat.

7. Pagrindinės priežastys, kodėl Lietuva nuolat turėjo prekybos deficitą: iki 2008 m. neproporcingai augęs vidaus vartojimas iš skolintų lėšų; didžioji dauguma energetinių išteklių yra importuojama iš kitų šalių, o jų importo mastai 2010 m. uždarius IAE dar labiau išaugo; Lietuvos eksportuojama produkcija yra imli gamtinių ir energetinių žaliavų kainoms, tad ir kainos daugiausia priklauso nuo jų; taip pat Lietuva eksportuoja palyginti žemos pridėtinės vertės produkciją.
8. Ekspertų apklausa atskleidė, jog 3 svarbiausi veiksniai plėtojant Lietuvos eksportą 2004-2008 m. buvo įmonių skverbimasis į naujas rinkas, tiesioginės užsienio investicijos bei įmonių investicijos į technologijas ir plėtrą. Šiuo laikotarpiu mažiausiai svarbus veiksnys buvo įmonių vadybinės kompetencijos. 2009-2011 m. laikotarpiu 3 pagrindiniai veiksniai buvo: taip pat skverbimasis į naujas rinkas, įmonių vadybinės kompetencijos ir prekių ir paslaugų konkurencingumas.
9. Ekspertų apklausa taip pat atskleidė, jog „Lietuvos Respublikos 2009-2013 m. eksporto plėtros strategija“ svarbiausios priemonės buvo pagalba pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama, parodų ir verslo forumų organizavimas, eksporto galimybių tyrimai įmonėms. Pati neefektyviausia priemonė – ekonominė diplomatija.

Pasiūlymai:

1. Lietuvos politikai ir diplomatai, atstovaudami Lietuvos prekybos interesus Europos Sąjungoje, turėtų aktyviau ieškoti bendrų sąlyčio taškų su kitomis panašaus ekonominio išsivystymo ir dydžio valstybėmis, pirmiausia Baltijos šalimis, taip pat VRE valstybėmis.
2. Lietuvos Vyriausybės politika turėtų būti nukreipta į gamtinių ir energetinių išteklių importo mažinimą, efektyviau ir taupiau juos naudojant šalies viduje. Vienas iš tokių šaltinių stringanti būstų renovavimo ir kitos energijos taupymo programos.
3. Lietuvos Vyriausybė turėtų formuoti bendrą šalies ekonominę politiką, kuri skatintų verslą imtis aukštesnės pridėtinės vertės prekių gamybą ir paslaugų teikimą, taip pat produkcijos, mažai imlios gamtinių ir energetinių išteklių kainoms, gamybos skatinimą.
4. Lietuvos įmonės, padedamos valstybinių institucijų, turėtų siekti užmegzti ilgalaikius prekybinius santykius su besivystančiomis šalimis, kurių ekonomikos sparčiai auga, pirmiausia

BRICS, ir stengtis padidinti eksporto apimtį. Lietuvos trąšų eksporto pavyzdys į Indiją atskleidžia, jog kokybiška ir konkurencinga produkcija yra laukiama tolimojoje Azijoje.

5. Lietuvos atsakingos institucijos turėtų ir toliau padėti įmonėms įsisavinti ES struktūrinių fondų paramą, organizuoti verslo misijas ir forumus, teikti lengvatines paskolas ir kreditus įmonėms. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog EK 2011 m. pabaigoje atnaujino ES politikos priemones skatinti SVV eksportą už ES ribų, atsakingos Lietuvos institucijos turėtų efektyviau komunikuoti viešindamos šią informaciją. Ekspertų apklausa parodė šių veiksmų būtinumą.
6. Remiantis ekspertų apklausos rezultatais, būtina nedelsiant peržiūrėti Lietuvos ekonominės diplomatijos gaires, atskirų diplomatų, komercijos atašė, kitų su ekonominiu bendradarbiavimo skatinimu susijusių pareigūnų veiklos rezultatus. Siekti, jog Lietuvą ekonominių santykių skatinimo sferoje atstovautų ne tik kompetentingi, tačiau ir motyvuoti pareigūnai, padedantis Lietuvos verslui ne formaliai, o realiai.
7. Europos Komisija, siekdama skatinti ES įmonių eksportą, pastaraisiais metais įkūrė ne vieną ES verslo centrą tokiose sparčiai ekonomiškai kylančiose šalyse kaip Brazilija, Kinija, Indija, Tailandas. ES sparčiai didina specialistų, kurie konsultuoja įmones, norinčias eksportuoti į pastarąsias šalis, skaičių. Lietuva turėtų siekti, kad šiuose ES verslo centruose būtų ir lietuvių specialistų, kurie atstovautų ne tik bendriems ES interesams, bet taip pat ir Lietuvos.
8. Lietuva turėtų gerinti savo įvaizdį tarptautinėje erdvėje, aktyviau skleisti ir reprezentuoti Lietuvos privalumus, ypatingai siekianti pritraukti tiesiogines užsienio investicijas, kurios yra pakankamai svarbios eksporto plėtrai. Dažnai Lietuvos įmonės gamina kokybišką produkciją už mažesnę kainą, tačiau potencialūs prekybos partneriai iš kitų, ypatingai tolimesnių kraštų, neturėdami pakankamai aiškios ir konkrečios informacijos apie Lietuvą, vengia plėtoti prekybinius santykius su mūsų šalies įmonėmis.

LITERATŪRA

1. **Altomonte C., Nava M.** Economics and policies of an enlarged Europe. Edward Elgar, 2005. – 423 p. – ISBN 978-184-3768-32-6
2. **Artis M., Nixson F.** The Economics of European Union: Policy and Analysis. – Oxford: Oxford University Press, 2007. – 436 p. – ISBN 978-0199-29-896-9
3. **Backhouse R. E.** The Puzzle of Modern Economics: Science or Ideology? – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – 215 p. - ISBN-13 978-0-521-82554-2
4. **Bernatonytė D.** Tarptautinė prekyba.- Kaunas: Leidykla „Technologija“, 2011. – 478 p. - ISBN 978-609-02-0121-0
5. **Bitinas B.** Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams.- Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2008. – 152 p.- ISBN 978-99-8631-258-1
6. **Brulhart M., Matthews A.** EU External Trade Policy // The European Union: Economics & Policies, 8th edition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2007. – 921-967 p.
7. **Burinskienė A.** Tarptautinė prekyba įmonių veiklos praktikoje // Verslas, vadyba ir studijos. – Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2009.
8. **Davulis G.** Ekonomikos teorija.- Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009. – 432 p. – ISBN 978-9955-19-112-4
9. **Dumčiuvienė D.** Europos ekonominė integracija. – Kaunas: Technologija, 2010. – 184 p. – ISBN 978-9955-25-889-6
10. **Dužinskas R.** Europos Sąjungos raida ir funkcionavimas: mokomoji knyga.- Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2010. – 98 p. – ISBN 978-995-52-0517-3
11. **Erixon, F. et al.** The Rome Treaty at 50: More Honoured in the Breach Than in the Observance? // *ECIPE Policy Brief 4*, 2007.
12. **European Commission.** EU & WTO: The Doha round. <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/eu-and-wto/doha/> [žiūrėta 2012 10 01]
13. **European Commission.** Eurostat Glossary: Current account, 2012. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Current_account [žiūrėta 2012 09 20]
14. **European Commission.** International Trade Report 2010. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/november/tradoc_146948.pdf [žiūrėta 2012 09 30]
15. **Europos Komisija.** Europos Sąjunga ir Pasaulio prekybos organizacija. http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_6.2.2.pdf [žiūrėta 2012 10 13]

16. **Europos Komisija.** Komunikacijos generalinis direktoratas. Kintanti Europa: Europos Sąjungos (ES) istorija <http://bookshop.europa.eu/lt/kintanti-europa-pbNA7606444/> [žiūrėta 2012 09 30]
17. **Europos Komisija.** Žanas Monè. Europos Sąjungos idėjos vienijanti jėga. http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/jean_monnet_lt.pdf [žiūrėta 2012 09 30]
18. **Europos Sąjungos sutartys.** http://europa.eu/about-eu/basic-information/decision-making/treaties/index_lt.htm [žiūrėta 2012 09 30 – 2012 10 15]
19. **Freund C., Weinhold D.** The Internet and International Trade in Services, 2002. <http://discovery.ucl.ac.uk/18140/1/18140.pdf> [žiūrėta 2012 09 05]
20. **Freund C., Weinhold D.** Vertical Specialization and the Changing Nature of World Trade, 2002.
21. **Gilpin R.** Tarptautinių santykių politinė ekonomija.- Vilnius: Algarvė, 1998. – 519 p. – ISBN 9986-856-21-3
22. **Hansen J. D., Schroder P. J.** European Integration: An economic perspective. – Oxford: Oxford University Press, 2002. – 255 p. – ISBN 0198700601
23. **Hix S.** Europos Sąjungos politinė sistema = Political System of the European Union: vertimas 5 lietuvių k.- Vilnius: Eugrimas, 2006.- 567 p. – ISBN 995-568-202-7
24. **Hummels D., Uchida Y.** Vertical specialization: some evidence from East Asia from 1975 to 2000, 2010. - Elgar, ISBN 978-1-8498-0069-3
25. **Husted S., Nishioka S.** The Rise of Chinese Exports, 2011. http://www.pitt.edu/~husted1/Chinaexports_March%2025%202011_Final.pdf [2012 09 09]
26. **Irwin D. A.** Globalization: What's New? / Trade and Globalization. – New York: Columbia University Press, 2005, p. 19-36. – ISBN 0-231-13458-4
27. **Krugman P. R. et al.** International Economics; Theory and Practice.- New York: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 2012. – 736 p. – ISBN 978-0-13-214665-4
28. **Libby R., Blashfield R.** Performance of a composite as a function of a number of judges // Organizational Behavior and Human Performance, 1978.- Vol. 21. – 121-129 p.
29. **Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija.** Lietuvos užsienio prekyba. <http://www.urm.lt/index.php?4025573062> [žiūrėta 2012 11 17]
30. **LR Statistikos departamentas.** LR Užsienio prekyba iki 2003 m. Teminės lentelės. <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2068>
31. **LR Statistikos departamentas.** LR Užsienio prekybos statistika 2004-2011 m. <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1122>
32. **LR Statistikos departamentas.** Rodiklių duomenų bazė. <http://db1.stat.gov.lt/statbank>
33. **LR Statistikos departamentas.** Užsienio prekybos statistinės apskaitos metodika. www.stat.gov.lt/uploads/docs/230_metodika.doc [žiūrėta 2012 10 21]

34. **LR Vyriausybė 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimas** Nr. 1494 dėl „Lietuvos Respublikos 2009-2013 metų eksporto plėtros strategija“ patvirtinimo // Valstybės žinios.
35. **LR Vyriausybė 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimas** Nr. 1494 dėl „Lietuvos Respublikos 2009-2013 metų eksporto plėtros strategijos“ priemonių plano patvirtinimo // Valstybės žinios.
36. **Meltzer J.** The Challenges to the World Trade Organization.: It's All About Legitimacy // Global Economy and Development.- Washington: The Brookings institution, 2011.
http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2011/4/19%20world%20trade%20organiza%20meltzer/0419_world_trade_organization_meltzer [žiūrėta 2012 09 15]
37. **Nello S. S.** The European Union: Economics, Policies and History. – Maidenhead: McGraw-Hill Education, 2005. – 462 p. – ISBN 978-007-7107-81-9
38. **OECD.** Glossary, 2012. <http://www.oecd.org/site/dacsmpd11/glossary.htm> [žiūrėta 2012 09 20]
39. **Radžiukynas J. ir kt.** Europos Sąjungos Bendroji Prekybos Politika. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidyba, 2011. – 468 p. – ISBN 978-9955-19-310-4
40. **Rudzienė V.** Mokslinio tiriamojo darbo paskaitų medžiaga, 2011.
41. **Rudzkis R., Kvedaras V.** Lietuvos eksporto tendencijos ir ekonometriniai modeliai // Pinigų studijos: Ekonomikos teorija ir Praktika. 2003 m. Balandis.
http://www.ebiblioteka.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2003_04_02.pdf [žiūrėta 2012 11 07]
42. **Salvatore D.** International economics: trade and finance. – Hoboken (N.J.): John Wiley, 2011. – 812 p. – ISBN 978-047-05-0582-3
43. **SEB banko Lietuvos makroekonomikos apžvalga.** 2009 m. Kovas // – 2009. Nr. 35. – 35 p.
http://www.seb.lt/pow/content/seb_lt/pdf/lt/LMA35.pdf [žiūrėta 2012 11 15]
44. **SEB banko Lietuvos makroekonomikos apžvalga.** 2009 m. Rugsėjis // – 2009. Nr. 37. – 35 p.
http://www.seb.lt/pow/content/seb_lt/pdf/lt/LMA37.pdf [žiūrėta 2012 11 15]
45. **Sherlock J., Reuvid J.** The Handbook of International Trade; A Guide to the Principles and Practice of Export. – London: GMB Publishing, 2008. – 402 p. – ISBN 978-184-67-3034-4
46. **Spurga S.** Europos Sąjungos plėtra ir integracija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009. – 100 p. – ISBN 978-9955-19-122-3
47. **Startienė G.** Tarptautinės prekybos finansavimas: rizika, mokėjimai, kreditavimas. – Kaunas: Technologija, 2002. – 318 p. – ISBN 995-509-165-7
48. **Valstybinė kainų ir energetikos komisija.** Lietuvos Respublikos elektros energijos ir gamtinių dujų rinkų metinė ataskaita Europos Komisijai, 2011. – Vilnius.
http://www.regula.lt/lt/naujienos/2011/2011-08-08/Ataskaita_Europos_Komisijai_2010.pdf [žiūrėta 2012 11 04]

49. VŠĮ „Versli Lietuva“. Eksporto į Indiją tendencijos.
http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/indijos_apzvalga2009.pdf [žiūrėta 2012 11 15]
50. VŠĮ „Versli Lietuva“. Eksporto žemėlapis: Rusija.
http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/Eksporto_zemelapis/Rusija/Rusija2011.pdf [žiūrėta 2012 11 21]
51. VŠĮ „Versli Lietuva“. Lenkijos apžvalga. <http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/lenkija.pdf>
[žiūrėta 2012 11 21]
52. VŠĮ „Versli Lietuva“. Tarptautinės prekybos su Latvija apžvalga.
http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/Eksporto_zemelapis/Latvija/Tarptautine_prekyba_su_Latvija.pdf [žiūrėta 2012 11 21]
53. VŠĮ „Versli Lietuva“. Vokietijos apžvalga. <http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/vokietija.pdf>
[žiūrėta 2012 11 21]
54. **Woolcock S.** European Union Policy towards Free Trade Agreements, Press Release, May 4, 2007.
http://www.ecipe.org/media/pressrelease_pdfs/prm_2007-05-04.pdf [žiūrėta 2012 09 28]
55. **World Trade Organization.** The Doha agenda, 2006.
http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/doha1_e.htm [žiūrėta 2012 10 03]
56. **World Trade Organization.** World Trade Report 2011: The WTO and preferential trade agreements: From co-existence to coherence.
http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report11_e.pdf [žiūrėta 2012 09 11]
57. **World Trade Organization.** World Trade Report 2012: Trade and public policies: A closer look at non-tariff measures in the 21st century.
http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report12_e.pdf [žiūrėta 2012 09 11]

Babravičius J. Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai narystės Europos Sąjungoje metu / Viešojo sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. R. Dužinskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 119 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame yra analizuojami Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai 2004-2011 metais. Pirmajame skyriuje analizuojama ir sisteminama mokslinė literatūra, atskleidžiama tarptautinės prekybos svarba ir raida bei institucinė struktūra, kur daugiausia dėmesio skiriama Pasaulio prekybos organizacijai. Antrajame skyriuje nagrinėjama ES bendrosios prekybos politikos raida, dimensijos ir pagrindinės priemonės. BPP yra išimtinė ES kompetencija, o Lietuva, įstodama į ES, neteko savarankiškos užsienio prekybos politikos. Trečiojo skyriaus pirmajame poskyryje yra pristatomi pagrindiniai Lietuvos užsienio prekybos politikos akcentai ir tendencijos iki įstojant į ES, kas leidžia geriau suprasti prekybos raidą ES narystės metu. Tolesniuose poskyriuose įvairiais pjūviais yra analizuojama Lietuvos užsienio prekyba ES narystės metu – 2004–2011 m., taip pat pateikiami ekspertinės apklausos tyrimo rezultatai.

Pagrindiniai raktiniai žodžiai: Lietuvos užsienio prekyba, eksportas, importas, prekybos deficitas, ES bendroji prekybos politika

Babravičius J. Lithuanian foreign trade changes during its membership in European Union / Master's work in Public Sector Economics. Supervisor doc. dr. R. Dužinskas. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2012. – 119 p.

ANOTATION

Master's thesis analyzes the Lithuanian Foreign Trade in the period of 2004-2011 year. In the first chapter author analyzes and systematizes scientific literature which reveals genesis, developments and the importance of international trade, as well as the institutional structure, which focuses mainly on the World Trade Organization. The second chapter examines the EU's common trade policy development, dimensions, and main trade regulation tools. CTP is the exclusive competence of the EU and Lithuania, on joining the EU, lost its own independent foreign trade policy. The first section of the third chapter presents the main Lithuanian foreign trade policy highlights and trends prior to the accession to the EU, which allows a better understanding of the development of Lithuanian foreign trade in the EU membership. The following sections of the third chapter includes cross-cutting analysis of Lithuanian foreign trade during its membership in EU - from 2004 to 2011 as well as expert survey analysis results.

Key words: Lithuanian foreign trade, export, import, trade deficit, EU common trade policy

Babravičius J. Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai narystės Europos Sąjungoje metu / Viešojo sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. R. Dužinskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 119 p.

SANTRAUKA

Tarptautinė prekyba yra viena iš seniausių ir svarbiausių valstybių ekonominių santykių sferų. Lietuva, kaip mažos ir atviros ekonomikos šalis, neturėdama pakankamai gamtinių ir energetinių išteklių bei negalėdama pasigaminti visų jai reikalingų prekių ir paslaugų mažiausiomis sąnaudomis, yra priversta aktyviai prekiauti.

Lietuvai įstojus į ES, jos užsienio prekybos reikšmė ir apimtys nuolatos didėjo, išskyrus krizinius 2009 m. Geriausiai užsienio prekybos svarbą Lietuvos ekonomikai iliustruoja ekonomikos atvirumo laipsnis. 2011 m. užsienio prekybos apyvartos santykis su bendruoju vidaus produktu (BVP) sudarė 139,5 procentinius punktus, o eksporto ir importo apimtys buvo didžiausios per visą Lietuvos istoriją ne tik nuo įstojimo į ES, bet ir nuo Nepriklausomybės atkūrimo.

Statistinė Lietuvos užsienio prekybos duomenų analizė atskleidė pagrindinius Lietuvos narystės ES metu įvykusius užsienio prekybos pokyčius, pagrindines problemas. Ekspertų apklausa atskleidė, jog 3 svarbiausi veiksniai plėtojant Lietuvos eksportą 2004-2008 m. buvo įmonių skverbimasis į naujas rinkas, tiesioginės užsienio investicijos bei įmonių investicijos į technologijas ir plėtrą. Šiuo laikotarpiu mažiausiai svarbus veiksnys buvo įmonių vadybinės kompetencijos. 2009-2011 m. laikotarpiu 3 pagrindiniai veiksniai buvo: taip pat skverbimasis į naujas rinkas, įmonių vadybinės kompetencijos ir prekių ir paslaugų konkurencingumas.

Ekspertų apklausa taip pat atskleidė, jog „Lietuvos Respublikos 2009-2013 m. eksporto plėtros strategija“ svarbiausios priemonės buvo pagalba pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama, parodų ir verslo forumų organizavimas, eksporto galimybių tyrimai įmonėms. Pati neefektyviausia priemonė – ekonominė diplomatija.

Babravičius J. Lithuanian foreign trade changes during its membership in European Union / Master's work in Public Sector Economics. Supervisor doc. dr. R. Dužinskas. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2012. – 119 p.

SUMMARY

International trade is one of the oldest and most important types of economic relations between countries. Lithuania, as a small and open economy, which do not have enough natural and energy resources and not be able to produce all the good and services at competitive prices is forced to actively participate in international trade.

Since Lithuania's accession to the EU, its foreign trade value and volume has grown steadily except for a crisis in 2009. Importance of the foreign trade for the Lithuanian economy is illustrated by the degree of openness of the economy. In 2011 foreign trade turnover to gross domestic product (GDP) amounted to 139.5 percentage points, and the export and import volumes were the highest ever.

Lithuanian foreign trade statistical analysis of the data revealed the main Lithuanian foreign trade changes and key issues during its membership in EU. The expert survey revealed that the three most important factors in the development of Lithuanian exports in 2004-2008 were: entrance to new markets, foreign direct investment and companies investments in technology and development. During this period, the least important development factor was a corporate managerial competence. The three most important factors in the development of Lithuanian exports in 2009-2011 were: entrance to new markets, corporate managerial competence and competitiveness of goods and services.

The expert survey also revealed that Export Development Strategy of the Republic of Lithuania for 2009-2013 key measures included aid through the EU Structural Funds, exhibitions, business forums organization, research of export opportunities for the companies. The most energy efficient means - economic diplomacy. The most inefficient measure of the strategy was economic diplomacy.

PRIEDAI

Eksportas, importas ir prekybos balansas 1995-2003 metais skaičiuojant pusmečiais, mln. Litų

Metai	Pusmetis	Eksportas	Importas	Balansas
		mln. Lt	mln. Lt	mln. Lt
1995	I	3615,9	5486,0	-1870,1
	II	4541,0	6566,5	-2025,5
1996	I	4788,3	6833,0	-2044,7
	II	5833,3	8698,5	-2865,2
1997	I	5999,1	9394,5	-3395,4
	II	6802,0	10703,6	-3901,6
1998	I	6731,3	10867,4	-4136,1
	II	6209,3	10588,5	-4379,2
1999	I	5354,1	9021,6	-3667,5
	II	5660,6	9486,1	-3825,5
2000	I	6758,3	9836,4	-3078,1
	II	7434,9	11040,5	-3605,6
2001	I	8467,9	11457,3	-2989,4
	II	8649,3	12784,0	-4134,7
2002	I	9188,4	13099,7	-3911,3
	II	9929,0	14379,1	-4450,1
2003	I	9973,1	13642,1	-3669,0
	II	11289,5	15795,9	-4506,4

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

2 PRIEDAS

Ekspertas pagal pagrindines šalių grupes 1996-2003 metais

Sąjunga,	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%
Valstybė	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%
Iš viso	10621,6	100	12801,1	100	12940,6	100	11014,7	100	14193,2	100	17117,2	100	19117,4	100	21262,6	100
ES	4086	38,5	4774,7	37,3	5416,7	41,9	5848,4	53,1	7135,2	50,3	8573,8	50,1	9482,1	49,6	9159	43,1
NVS	4179,5	39,3	5393,1	42,1	4148,4	32,1	1710,9	15,5	1914,8	13,5	2906,9	17	3410,1	17,8	3219,2	15,1
ELPA¹	178,6	1,7	187,8	1,5	298,2	2,3	311,9	2,8	368,9	2,6	346,8	2	818,1	4,3	3102,3	14,6
CELPA²	394,2	3,7	369,4	2,9	474,6	3,7	628,9	5,7	1000,8	7,1	1269,7	7,4	932,3	4,9	1042,6	4,9
Šveicarija	89,6	0,8	87,6	0,7	94,1	0,7	175,5	1,6	184,5	1,3	104,4	0,6	336,6	1,8	2576,4	12,1
Vokietija	1560	14,7	1656	12,9	1862,8	14,4	1862,6	16,9	2127,8	15	2242,7	13,1	2013,9	10,5	2169,4	10,2
Latvija	1082,9	10,2	1101	8,6	1409,5	10,9	1372,1	12,5	2130,4	15	2151,5	12,6	1843,2	9,6	2041,2	9,6
Rusija	2265,6	21,3	2847,3	22,2	1846,8	14,3	641,7	5,8	870,2	6,1	1627	9,5	2168,3	11,3	1893,8	8,9
Jungtinė Karalystė	364	3,4	448,5	3,5	503	3,9	601	5,5	1182,7	8,3	2519,9	14,7	2710,2	14,2	1396,4	6,6
Prancūzija	209,9	2	334	2,6	510,9	3,9	553,8	5	644,4	4,5	596	3,5	807,1	4,2	1108,6	5,2
Danija	343,8	3,2	519,4	4,1	601,2	4,6	741,4	6,7	742,2	5,2	803,9	4,7	1019,4	5,3	1037,7	4,9
Estija	227,4	2,1	256	2	295,4	2,3	254,9	2,3	318,8	2,2	550,6	3,2	740,8	3,9	927,3	4,4
Švedija	227,3	2,1	296,9	2,3	379,6	2,9	496,7	4,5	662,7	4,7	670,5	3,9	835,4	4,4	886,8	4,2
Nyderlandai	336,2	3,2	393,8	3,1	335,3	2,6	418	3,8	715,6	5	529,2	3,1	579,8	3	751,9	3,5
Lenkija	298,8	2,8	267,3	2,1	375	2,9	477,1	4,3	791,2	5,6	1106,6	6,5	694,9	3,6	729,7	3,4
JAV	105,2	1	190,7	1,5	380,5	2,9	493,2	4,5	705,4	5	672,1	3,9	645,6	3,4	612,2	2,9
Baltarusija	805,1	7,6	1137,4	8,9	1012,9	7,8	563,2	5,1	317,1	2,2	550,9	3,2	541,2	2,8	598,1	2,8
Norvegija	59,6	0,6	70,1	0,5	74,8	0,6	133,1	1,2	170,4	1,2	236,7	1,4	472,1	2,5	514,9	2,4
Ukraina	753,3	7,1	1105,5	8,6	992,5	7,7	346,3	3,1	537,4	3,8	513,4	3	492,8	2,6	489	2,3
Italija	354,3	3,3	456,3	3,6	578,7	4,5	469,3	4,3	333,8	2,4	347,9	2	532,1	2,8	455,1	2,1
Belgija	124,4	1,2	194,9	1,5	188	1,5	204,1	1,9	227,6	1,6	262,1	1,5	351,6	1,8	431,9	2
Turkija	111,8	1,1	124,5	1	127,7	1	123,8	1,1	266,7	1,9	259,8	1,5	352,8	1,8	372,2	1,8
Suomija	124,4	1,2	110,6	0,9	119,6	0,9	118,6	1,1	188,2	1,3	251,8	1,5	231,4	1,2	324,6	1,5
Ispanija	124,3	1,2	133,3	1	155,4	1,2	157,3	1,4	173,3	1,2	237,4	1,4	187,1	1	190,8	0,9
Kitos	1053,7	9,9	1070	8,4	1096,9	8,5	811	7,4	902,8	6,5	882,8	5,2	1561,1	8,3	1754,6	8,3

Importas pagal pagrindines šalių grupes 1996-2003 metais

Sąjunga, valstybė	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%
Iš viso	15531,5	100	20098,1	100	21455,9	100	18507,7	100	20876,9	100	24241,3	100	27478,8	100	29438	100
ES	6995	45	9657,3	48,1	11072,4	51,6	9342,8	50,5	9816,7	47	11617	47,9	13608,4	49,5	14184,3	48,2
NVS	4997,4	32,2	5799	28,9	5018,1	23,4	4219,7	22,8	6270,8	30	6855,6	28,3	6588,8	24	7310,6	24,8
CELPA²	1343,5	8,7	1889,3	9,4	2056,8	9,6	1949,1	10,5	1940,5	9,3	2229,9	9,2	2508	9,1	2765,8	9,4
ELPA³	440	2,8	480,1	2,4	582,5	2,7	446,9	2,4	460,3	2,2	521,6	2,2	829,5	3	724,2	2,5
Rusija	4037,4	26	4875,2	24,3	4176,4	19,5	3593,1	19,4	5542,5	26,5	6022,5	24,8	5674,4	20,7	5425,2	18,4
Vokietija	2641,3	17	3879,9	19,3	4397,9	20,5	3352,7	18,1	3536,7	16,9	4588	18,9	5220,3	19	5291,7	18
Lenkija	750,6	4,8	1109,2	5,5	1320,5	6,2	1238,2	6,7	1281,9	6,1	1540,8	6,4	1738,9	6,3	1918,7	6,5
Suomija	635,2	4,1	745,1	3,7	941,2	4,4	804,1	4,3	761,3	3,6	822,7	3,4	1039,7	3,8	1176,2	4
Nyderlandai	454,9	2,9	697,2	3,5	763,5	3,6	697,1	3,8	760,7	3,6	901,9	3,7	989,7	3,6	1140,8	3,9
Latvija	473	3	654,7	3,3	856,7	4	862	4,7	827	4	1036,1	4,3	1043,4	3,8	1110,7	3,8
Danija	666,9	4,3	919,9	4,6	1029,9	4,8	946,4	5,1	902	4,3	1006	4,2	1110,1	4	1080,1	3,7
Ukraina	496,9	3,2	403,1	2	382,3	1,8	209,4	1,1	261,6	1,3	327,5	1,4	477,3	1,7	1045	3,5
Švedija	526,3	3,4	675,8	3,4	827,6	3,9	678,9	3,7	773,7	3,7	802,1	3,3	1047,3	3,8	1036,9	3,5
Estija	359,8	2,3	503,6	2,5	615,6	2,9	496,6	2,7	489,7	2,3	603,4	2,5	849,3	3,1	1015,4	3,4
Prancūzija	341,3	2,2	526,1	2,6	639,8	3	539	2,9	628,4	3	703	2,9	844,8	3,1	1012,3	3,4
Italija	475,5	3,1	599,5	3	713,9	3,3	633,3	3,4	570	2,7	729,6	3	1027,6	3,7	945,2	3,2
Jungtinė Karalystė	651	4,2	664,3	3,3	715,1	3,3	723,3	3,9	923	4,4	799,9	3,3	903,1	3,3	913,7	3,1
Baltarusija	313,1	2	434,1	2,2	394,7	1,8	363,2	2	324,7	1,6	427,2	1,8	383,8	1,4	771,6	2,6
Belgija	245	1,6	384	1,9	467	2,2	440,4	2,4	459,7	2,2	624,5	2,6	684,1	2,5	654,5	2,2
JAV	387,9	2,5	489,6	2,4	562,3	2,6	558,5	3	328,8	1,6	464,3	1,9	378	1,4	562,1	1,9
Čekijos Respublika	280,8	1,8	383,4	1,9	354,8	1,7	324,7	1,8	313	1,5	317,5	1,3	363,7	1,3	422,8	1,4
Kinija	14,2	0,1	38	0,2	57,7	0,3	66,2	0,4	77,9	0,4	169,6	0,7	260,1	0,9	387,1	1,3
Norvegija	112,6	0,7	135,6	0,7	195,6	0,9	150,7	0,8	163,3	0,8	212,4	0,9	429,4	1,6	358,9	1,2
Austrija	151,9	1	203,6	1	241,6	1,1	230,8	1,2	173,3	0,8	241,3	1	261,7	1	333,3	1,1
Kitos	1515,9	9,8	1776,2	8,7	1801,8	8,2	1599,1	8,6	1777,7	8,7	1901	7,7	2752,1	10	2835,8	9,9

Kanada	236,1	40,3	939,5	38,1	765,7	45,7	192,0	58,2	672,7	56,3	215,0	86,3	958,4	62,5	783	86,1
Kinija	32,4	818,2	38,4	1005,5	51,6	1275,8	53,0	1720,2	65,2	1870,0	75,6	1122,7	95,9	1486,2	198,8	1559,1
Turkija	420,9	244,0	415,9	281,1	370,9	369,2	328,8	474,2	387,8	398,2	222,5	257,8	310,7	279,3	429,2	348,2

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Eksportas į Rusiją 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas eksportas į Rusiją	2394807,7	100,0	3422114,8	100,0	4956105,6	100,0	6472993,9	100,0	8916535,8	100,0	5394393,8	100,0	8458737,8	100,0	11532727,5	100,0	51548416,9	100,0
87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	540272,0	22,6	702519,5	20,5	1094579,5	22,1	1132771,4	17,5	1273046,8	14,3	248518,4	4,6	852266,0	10,1	1272082,6	11,0	7116056,2	13,8
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	280659,4	11,7	380908,3	11,1	596194,1	12,0	766497,3	11,8	982450,9	11,0	760511,5	14,1	1280063,0	15,1	1932862,0	16,8	6980146,5	13,5
85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai...	252572,0	10,5	359409,1	10,5	489445,4	9,9	743656,0	11,5	1093648,3	12,3	384323,4	7,1	487223,6	5,8	684303,4	5,9	4494581,2	8,7
08 Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos	10982,5	0,5	28717,2	7,5	315228,3	6,4	468573,8	7,2	725455,0	8,1	447691,0	8,3	686482,9	8,1	879654,6	7,6	3562785,3	6,9
04 Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	149451,6	6,2	233282,7	6,8	354507,5	7,2	389581,3	6,0	444746,4	5,0	338484,9	6,3	454876,7	5,4	501697,4	4,4	2866628,5	5,6
07 Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai	5455,2	0,2	18028,8	0,5	152679,6	3,1	297203,5	4,6	492412,7	5,5	311640,8	5,8	545406,2	6,4	752290,4	6,5	2575117,2	5,0
39 Plastikai ir jų dirbiniai	103729,8	4,3	155229,5	4,5	228542,7	4,6	304763,6	4,7	304538,2	3,4	282009,9	5,2	388184,8	4,6	434339,6	3,8	2201338,1	4,3
90 Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai...	23661,1	1,0	43485,8	1,3	62307,9	1,3	206826,1	3,2	658230,2	7,4	67478,4	1,3	198147,9	2,3	341115,0	3,0	1601252,4	3,1
61 Megzti arba nerti drabužiai ir jų priedai	7102,5	0,3	17425,5	0,5	33070,8	0,7	47125,7	0,7	244721,1	2,7	282008,6	5,2	331625,8	3,9	401337,1	3,5	1364417,1	2,6
22 Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	1654,7	0,1	3134,7	0,1	77638,9	1,6	147720,6	2,3	226356,7	2,5	175367,8	3,3	282590,9	3,3	410831,7	3,6	1325296,0	2,6

Importas iš Rusijos 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas importas iš Rusijos	79052 98,7	100,0	1200633 2,9	100,0	1297537 1,6	100,0	1108319 5,5	100,0	2185 4768 ,8	100,0	13536 993,1	100,0	19880 161,9	100,0	2525978 7,4	100,0	124501909 ,9	100,0
27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	61094 65,6	77,3	1014109 5,2	84,5	1115331 2,7	86,0	9012807, 8	81,3	1900 0233 ,1	86,9	11955 924,4	88,3	18138 799,6	91,2	2299702 1,4	91,0	108508659 ,8	87,2
25 Druska; siera; žemės ir akmenys; tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas	20925 9,0	2,6	210298,4	1,8	198657,8	1,5	239001,7	2,2	8592 82,5	3,9	43396 4,2	3,2	28335 1,1	1,4	372886, 6	1,5	2806701,3	2,25
31 Trašos	15720 3,7	2,0	168696,9	1,4	163416,8	1,3	170762,4	1,5	2565 13,7	1,2	16807 7,4	1,2	25997 6,7	1,3	360783, 5	1,4	1705431,1	1,37
28 Neorganiniai chemikalai; organiniai arba neorganiniai taurių metalų, retųjų žemės metalų...	16600 5,4	2,1	254412,2	2,1	217225,9	1,7	85211,7	0,8	2324 51,3	1,1	21086 0,1	1,6	28204 7,4	1,4	236530, 5	0,9	1684744,5	1,35
72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)	21490 4,4	2,7	170771,5	1,4	188596,4	1,5	214396,9	1,9	2270 93,7	1,0	11335 8,9	0,8	14902 0,6	0,7	162202, 4	0,6	1440344,8	1,16
44 Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis	13398 0,8	1,7	195683,1	1,6	191948,0	1,5	271999,9	2,5	1346 30,7	0,6	54210 ,3	0,4	75292, 7	0,4	97299,0	0,4	1155044,5	0,93
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	18019 1,0	2,3	81807,4	0,7	80135,6	0,6	104783,0	0,9	8511 8,4	0,4	60902 ,7	0,4	68403, 3	0,3	103775, 4	0,4	765116,8	0,61
29 Organiniai chemijos produktai	32624, 3	0,4	42652,3	0,4	66923,7	0,5	104993,7	0,9	1194 37,9	0,5	80900 ,2	0,6	97946, 6	0,5	149634, 8	0,6	695113,5	0,56
YY Kitos	10065 0,9	1,3	141299,5	1,2	51007,5	0,4	103127,8	0,9	1798 90,5	0,8	5545, 0	0,0	0,0	0,0	39,9	0,0	581561,1	0,47
73 Dirbiniai iš geležties arba iš plieno (iš juodųjų metalų)	75647, 0	1,0	82360,2	0,7	64409,7	0,5	62335,9	0,6	5054 2,3	0,2	16738 ,5	0,1	55676, 7	0,3	70231,7	0,3	477942,0	0,38

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Eksportas į Vokietiją 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas eksportas į Vokietiją	2649798,0	100,0	3075461,7	100,0	3344908,9	100,0	4534437,7	100,0	3974603,0	100,0	3943334,1	100,0	5341695,6	100,0	6472017,1	100,0	34573026,9	100,0
39 Plastikai ir jų dirbiniai	120194,8	4,5	182935,7	5,9	293139,5	8,8	618385,4	13,6	572739,0	14,4	536600,2	13,6	807239,0	15,1	922995,4	14,3	4804043,4	13,9
94 Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės...	278008,1	10,5	290414,4	9,4	307452,7	9,2	374907,2	8,3	327763,2	8,2	325452,2	8,3	368550,2	6,9	482266,5	7,5	3444913,5	10,0
44 Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys	254519,8	9,6	277591,3	9,0	324540,3	9,7	345049,5	7,6	306117,0	7,7	269844,4	6,8	366914,0	6,9	413985,2	6,4	3080981,7	8,9
87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	165297,3	6,2	205028,6	6,7	203853,6	6,1	261210,1	5,8	252483,2	6,4	262435,2	6,7	323561,6	6,1	371301,3	5,7	2257421,5	6,5
27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	106481,9	4,0	151443,9	4,9	118139,0	3,5	106125,3	2,3	22911,7	0,6	177863,3	4,5	471433,2	8,8	811167,0	12,5	2407456,3	7,0
31 Trašos	122839,1	4,6	182481,6	5,9	163248,8	4,9	220945,5	4,9	338342,3	8,5	272585,4	6,9	242275,9	4,5	395266,2	6,1	2350443,8	6,8
62 Drabužiai ir jų priedai, išskyrus megztus ir nertus	281030,2	10,6	211334,7	6,9	218204,1	6,5	206229,5	4,5	163995,2	4,1	160716,0	4,1	195751,5	3,7	217259,1	3,4	1924979,3	5,6
85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai...	191377,4	7,2	175252,7	5,7	135666,1	4,1	135229,5	3,0	142474,9	3,6	147569,8	3,7	208049,8	3,9	287506,4	4,4	1935579,6	5,6
04 Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	157309,9	5,9	138687,4	4,5	154486,7	4,6	256226,5	5,7	158469,0	4,0	123007,0	3,1	163662,4	3,1	208334,3	3,2	1703001,2	4,9
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	80663,1	3,0	134382,4	4,4	136451,4	4,1	171409,0	3,8	169003,8	4,3	114725,8	2,9	129450,8	2,4	128940,1	2,0	1065026,4	3,1

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Importas iš Vokietiją 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas importas iš Vokietijos	5770259,6	100,0	6538432,4	100,0	7916151,5	100,0	9221521,7	100,0	8647829,6	100,0	5133683,6	100,0	6427276,3	100,0	7864051,9	100,0	57519206,6	100,0
87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	1442387,4	25,0	1553281,2	23,8	1995526,8	25,2	2575899,9	27,9	1877886,0	21,7	569569,9	11,1	944938,4	14,7	1592115,8	20,2	12551605,4	21,8
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	882502,1	15,3	1307138,2	20,0	1509678,6	19,1	1477743,1	16,0	1508827,2	17,4	866242,6	16,9	1214105,1	18,9	1347771,9	17,1	10114008,8	17,6
85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai...	548357,9	9,5	536452,7	8,2	645721,6	8,2	710848,0	7,7	565886,0	6,5	370636,7	7,2	464717,5	7,2	555252,3	7,1	4397872,7	7,6
39 Plastikai ir jų dirbiniai	386129,8	6,7	487389,7	7,5	563483,7	7,1	619733,0	6,7	555605,6	6,4	371130,7	7,2	486397,5	7,6	563671,9	7,2	4033541,9	7,0
30 Farmacijos produktai	262173,0	4,5	227906,2	3,5	272839,9	3,4	315859,8	3,4	349764,9	4,0	322133,7	6,3	302666,0	4,7	324195,6	4,1	2377539,1	4,1
73 Dirbiniai iš geležies arba iš plieno (iš juodųjų metalų)	146488,1	2,5	164607,9	2,5	225641,3	2,9	340099,7	3,7	277712,2	3,2	140678,2	2,7	152237,7	2,4	177566,5	2,3	1625031,6	2,8
90 Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai...	137259,0	2,4	199067,3	3,0	214665,6	2,7	226305,5	2,5	229506,9	2,7	150883,0	2,9	164856,4	2,6	237409,6	3,0	1559953,3	2,7
48 Popierius ir kartonas; popieriaus masės, popieriaus arba kartono dirbiniai	79597,1	1,4	105060,1	1,6	126712,9	1,6	165526,1	1,8	172509,1	2,0	152361,5	3,0	205250,4	3,2	232375,0	3,0	1239392,2	2,2
72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)	98878,0	1,7	110946,4	1,7	132845,5	1,7	163922,7	1,8	168455,4	1,9	82216,1	1,6	121916,8	1,9	160609,1	2,0	1039790,0	1,8
32 Rauginimo arba dažymo ekstraktai; taninai ir jų dariniai; dažikliai, pigmentai...	95230,3	1,7	92665,8	1,4	177805,6	2,2	199763,4	2,2	126929,6	1,5	77298,6	1,5	90712,1	1,4	99137,7	1,3	959543,1	1,7

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Eksportas į Latviją 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas eksportas į Latviją	2629909,1	100,0	3362722,3	100,0	4303880,8	100,0	5562369,6	100,0	6442211,4	100,0	4099100,6	100,0	5057999,2	100,0	7118749,4	100,0	38576942,4	100,0
27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	889986,2	33,8	969443,1	28,8	1098707,9	25,5	1327967,3	23,9	2099080,2	32,6	988846,2	24,1	1217055,4	24,1	2313975,1	32,5	10905061,4	28,3
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	158673,0	6,0	295293,4	8,8	326804,4	7,6	414250,2	7,4	342923,8	5,3	193045,6	4,7	246033,1	4,9	411264,7	5,8	2388288,2	6,2
87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	86511,9	3,3	151418,3	4,5	305598,7	7,1	414640,4	7,5	338251,0	5,3	125917,7	3,1	212405,8	4,2	372892,1	5,2	2007635,9	5,2
85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai...	79274,6	3,0	137141,2	4,1	266544,6	6,2	350464,9	6,3	276615,8	4,3	196279,4	4,8	278951,8	5,5	394480,9	5,5	1979753,2	5,1
39 Plastikai ir jų dirbiniai	110019,5	4,2	160428,0	4,8	198167,7	4,6	243270,9	4,4	233865,2	3,6	165392,1	4,0	220761,0	4,4	253838,4	3,6	1585742,8	4,1
30 Farmacijos produktai	97987,0	3,7	104618,5	3,1	117104,4	2,7	157606,4	2,8	192020,9	3,0	212474,5	5,2	242097,1	4,8	262215,8	3,7	1386124,6	3,6
72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)	56851,3	2,2	82529,5	2,5	120397,6	2,8	181300,8	3,3	204354,3	3,2	101550,0	2,5	209723,7	4,1	321557,3	4,5	1278264,5	3,3
73 Dirbiniai iš geležies arba iš plieno (iš juodųjų metalų)	57787,2	2,2	90621,4	2,7	106464,4	2,5	144840,8	2,6	148433,3	2,3	79748,2	1,9	94013,3	1,9	123414,8	1,7	845323,4	2,2
24 Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	82589,1	3,1	75112,8	2,2	89794,7	2,1	186156,6	3,3	146131,9	2,3	97170,0	2,4	74377,6	1,5	83240,3	1,2	834573,0	2,2
10 Javai	23184,5	0,9	25425,6	0,8	18929,7	0,4	29135,9	0,5	164677,3	2,6	192274,1	4,7	231742,0	4,6	117610,3	1,7	802979,4	2,1

Importas iš Latvijos 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas importas iš Latvijos	1318997,3	100,0	1707854,5	100,0	2541767,2	100,0	3365470,5	100,0	3801017,1	100,0	2904905,0	100,0	3855318,4	100,0	5230462,6	100,0	24725792,6	100,0
85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai...	85489,8	6,5	110806,4	6,5	130361,0	5,1	232153,5	6,9	388407,5	10,2	447527,6	15,4	665421,6	17,3	838264,5	16,0	2898431,9	11,7
87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	42847,8	3,2	98442,4	5,8	255509,3	10,1	400362,7	11,9	437201,3	11,5	193881,3	6,7	257979,7	6,7	423037,4	8,1	2109261,9	8,5
30 Farmacijos produktai	116963,7	8,9	112710,7	6,6	166655,2	6,6	228017,8	6,8	233772,4	6,2	259765,6	8,9	278231,0	7,2	294414,4	5,6	1690530,8	6,8
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	100374,1	7,6	129944,8	7,6	177434,2	7,0	216162,0	6,4	240943,1	6,3	239355,4	8,2	220825,9	5,7	304140,8	5,8	1629180,3	6,6
72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)	138808,8	10,5	177813,0	10,4	210985,5	8,3	252626,8	7,5	254659,3	6,7	70938,9	2,4	138307,1	3,6	171461,4	3,3	1415600,8	5,7
27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	34935,5	2,6	83494,8	4,9	194127,1	7,6	112905,5	3,4	87310,5	2,3	93346,1	3,2	240721,4	6,2	510273,0	9,8	1357113,9	5,5
44 Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys	60715,4	4,6	94340,1	5,5	127253,9	5,0	201447,5	6,0	235360,0	6,2	129737,4	4,5	180283,9	4,7	216228,8	4,1	1245367,0	5,0
04 Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	10441,7	0,8	51733,7	3,0	133216,8	5,2	174403,4	5,2	214857,2	5,7	135773,6	4,7	200030,6	5,2	293396,8	5,6	1213853,8	4,9
39 Plastikai ir jų dirbiniai	52656,3	4,0	74547,8	4,4	77165,5	3,0	108999,2	3,2	114958,0	3,0	93205,4	3,2	131589,3	3,4	128160,9	2,5	781282,4	3,2
22 Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	36117,8	2,7	48632,2	2,8	70773,7	2,8	105542,2	3,1	126331,7	3,3	84229,3	2,9	79656,0	2,1	112721,0	2,2	664003,9	2,7

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Eksportas į Lenkiją 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas eksportas į Lenkiją	1243603,0	100,0	1812329,4	100,0	2361382,3	100,0	2713665,3	100,0	3207822,4	100,0	2927071,1	100,0	4178819,4	100,0	4832566,4	100,0	23277259,3	100,0
27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	634903,9	51,1	808460,1	44,6	811026,7	34,3	521982,4	19,2	703330,5	21,9	1024980,3	35,0	1836159,7	43,9	1949082,3	40,3	8289925,9	35,6
39 Plastikai ir jų dirbiniai	50548,4	4,1	90745,5	5,0	242303,3	10,3	401242,0	14,8	429444,4	13,4	310094,3	10,6	410993,9	9,8	495179,1	10,2	2430550,9	10,4
31 Trąšos	97771,9	7,9	133897,5	7,4	166070,5	7,0	179780,0	6,6	183420,6	5,7	178669,4	6,1	110021,7	2,6	126058,9	2,6	1175690,5	5,1
87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	23542,0	1,9	38805,0	2,1	94645,2	4,0	157542,1	5,8	192464,6	6,0	135251,5	4,6	174836,5	4,2	137092,6	2,8	954179,5	4,1
44 Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis	50188,5	4,0	101136,5	5,6	84069,2	3,6	156216,8	5,8	120732,9	3,8	63961,7	2,2	136585,8	3,3	221242,5	4,6	934133,9	4,0
72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)	30864,4	2,5	30956,3	1,7	67494,2	2,9	151708,0	5,6	206002,3	6,4	90457,4	3,1	131546,3	3,1	189215,0	3,9	898243,9	3,9
94 Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės...	42699,7	3,4	52660,4	2,9	61063,7	2,6	105926,4	3,9	140880,2	4,4	157477,1	5,4	149690,6	3,6	132103,5	2,7	842501,6	3,6
04 Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	16490,7	1,3	28678,0	1,6	51994,7	2,2	121577,6	4,5	76641,2	2,4	115837,2	4,0	195026,1	4,7	215403,2	4,5	821648,7	3,5
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	14636,9	1,2	82228,1	4,5	144924,8	6,1	105324,2	3,9	76700,9	2,4	142912,2	4,9	9926,3	2,4	115675,1	2,4	781668,5	3,4
85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai...	47358,0	3,8	66241,0	3,7	125929,7	5,3	94942,0	3,5	83467,2	2,6	66421,8	2,3	105269,6	2,5	100151,2	2,1	689780,5	3,0

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Importas iš Lenkijos 2004-2011: pagrindinės prekių grupės, tūkst. Lt

	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	Apyvarta	%
Visas importas iš Lenkijos	2630468,3	100,0	3585025,5	100,0	5070069,3	100,0	6532868,7	100,0	7291286,5	100,0	4517259,7	100,0	5416991,2	100,0	7151692,4	100,0	42195661,6	100,0
85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai...	176149,4	6,7	243860,0	6,8	454130,1	9,0	682827,2	10,5	1190438,1	16,3	244692,3	5,4	327590,0	6,0	425843,4	6,0	3745530,5	8,9
39 Plastikai ir jų dirbiniai	244466,5	9,3	358587,1	10,0	444202,0	8,8	528119,0	8,1	503623,4	6,9	330625,1	7,3	436143,7	8,1	535962,5	7,5	3381729,3	8,0
84 Branduoliniai reaktoriai, katilai (boileriai), mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	192702,2	7,3	268959,4	7,5	316618,1	6,2	390510,4	6,0	391073,1	5,4	237402,1	5,3	306916,1	5,7	438104,7	6,1	2542286,1	6,0
87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	181011,5	6,9	265697,8	7,4	393538,8	7,8	380281,2	5,8	333262,8	4,6	151869,6	3,4	369470,1	6,8	436672,4	6,1	2511804,2	6,0
48 Popierius ir kartonas; popieriaus masės, popieriaus arba kartono dirbiniai	144859,3	5,5	168186,1	4,7	212440,8	4,2	251324,9	3,8	250584,6	3,4	245215,0	5,4	238874,0	4,4	275926,6	3,9	1787411,3	4,2
73 Dirbiniai iš geležies arba iš plieno (iš juodųjų metalų)	130078,2	4,9	158645,1	4,4	240361,9	4,7	307498,6	4,7	294696,0	4,0	156955,4	3,5	203919,4	3,8	252103,8	3,5	1744258,4	4,1
27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	10249,2	0,4	15919,7	0,4	38845,7	0,8	158505,1	2,4	120302,9	1,6	160486,9	3,6	236716,2	4,4	596994,2	8,3	1338019,9	3,2
44 Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis	109629,3	4,2	123356,3	3,4	157104,9	3,1	197997,0	3,0	196629,1	2,7	143549,8	3,2	170313,3	3,1	217410,2	3,0	1315989,9	3,1
02 Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai	48675,3	1,9	93339,5	2,6	142873,0	2,8	25422,1	3,9	226904,8	3,1	158470,6	3,5	168526,5	3,1	189846,7	2,7	1282858,5	3,0
72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)	75175,8	2,9	103109,4	2,9	141936,5	2,8	264521,6	4,0	215141,1	3,0	91874,2	2,0	143233,9	2,6	227883,0	3,2	1262875,5	3,0

Lietuvos eksportas pagal prekių grupes 2005-2011 metais, mln. Litų

	Kombinuotoji nomenklatura	2005 m. sausis - gruodis		2006 m. sausis - gruodis		2007 m. sausis - gruodis		2008 m. sausis - gruodis		2009 m. sausis - gruodis		2010 m. sausis - gruodis		2011 m. sausis - gruodis	
		eksportas		eksportas		eksportas		eksportas		eksportas		eksportas		eksportas	
		mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%
	Iš viso	32767,3	100	38888,3	100	43192,4	100	55511	100	40732	100	54038,8	100	69576,8	100
I	Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai	1468,9	4,5	1769,6	4,6	2363,7	5,5	2405,5	4,3	2289,7	5,6	2723,2	5	3353,4	4,8
1	Gyvi gyvūnai	85,2	0,3	146,1	0,4	206,9	0,5	294	0,5	321	0,8	274,5	0,5	251,2	0,4
2	Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai	230,3	0,7	305,9	0,8	419,8	1	448,6	0,8	428,1	1,1	512,1	0,9	676,2	1
3	Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	259,9	0,8	278,6	0,7	336,5	0,8	309	0,6	371,2	0,9	478,1	0,9	751,9	1,1
4	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	881,4	2,7	1028,3	2,6	1389,2	3,2	1341,3	2,4	1155,6	2,8	1441,5	2,7	1652	2,4
5	Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje	12	0	10,6	0	11,4	0	12,6	0	13,8	0	16,9	0	22,1	0
II	Augaliniai produktai	978,9	3	1314,3	3,4	2195,5	5,1	3366,2	6,1	2644,8	6,5	3295,1	6,1	3991,8	5,7
6	Augantys medžiai ir kiti augalai; svogūneliai, šaknys ir kitos panašios augalų dalys; skintos gėlės ir dekoratyviniai žalumynai	12,4	0	21,7	0,1	27,7	0,1	59,2	0,1	37	0,1	53,9	0,1	101,5	0,1
7	Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai	132,9	0,4	292,8	0,8	438,8	1	659,8	1,2	452,8	1,1	714,1	1,3	951,1	1,4
8	Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos	154,7	0,5	488	1,3	741,1	1,7	965,7	1,7	676,9	1,7	989,5	1,8	1226,4	1,8
9	Kava, arbata, matė ir prieskoniai	28,9	0,1	47,1	0,1	57,1	0,1	65,9	0,1	83,4	0,2	121,1	0,2	124,2	0,2
10	Javai	415,1	1,3	314,4	0,8	531,9	1,2	1118,8	2	864,6	2,1	818,1	1,5	859,1	1,2
11	Malybos produkcija; salyklas; krakmolas; inulinas; kviečių glitimas	45,9	0,1	52,3	0,1	139,8	0,3	203,8	0,4	191,7	0,5	215	0,4	324,2	0,5
12	Aliejinių kultūrų sėklos ir vaisiai; įvairūs grūdai, sėklos ir vaisiai; augalai, naudojami pramonėje ir medicinoje; šiaudai ir pašarai	182,3	0,6	91,9	0,2	254,7	0,6	285,5	0,5	331,9	0,8	374,4	0,7	398,5	0,6
13	Šelakas; lipai, dervos ir kiti augalų syvai bei ekstraktai	2,6	0	4,7	0	3,1	0	7	0	6	0	8,8	0	6,6	0

14	Augalinės pynimo medžiagos; augaliniai produktai, nenurodyti kitoje vietoje	4	0	1,5	0	1,3	0	0,4	0	0,4	0	0,2	0	0,2	0
III	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	69,6	0,2	98,3	0,3	124,7	0,3	216	0,4	154	0,4	103,6	0,2	129,9	0,2
15	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	69,6	0,2	98,3	0,3	124,7	0,3	216	0,4	154	0,4	103,6	0,2	129,9	0,2
IV	Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	1691,5	5,2	2234,4	5,7	2661,7	6,2	2905,8	5,2	2891	7,1	3588,4	6,6	4054,8	5,8
16	Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių, moliuskų arba kitų vandens bestuburių	288,8	0,9	338,1	0,9	360,4	0,8	441,6	0,8	510,6	1,3	597,5	1,1	415	0,6
17	Cukrūs ir konditerijos gaminiai iš cukraus	167,9	0,5	160,4	0,4	180,6	0,4	183,6	0,3	159	0,4	214	0,4	280,7	0,4
18	Kakava ir gaminiai iš kakavos	91,1	0,3	167,4	0,4	154,4	0,4	215,7	0,4	195	0,5	215,9	0,4	258,6	0,4
19	Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai	96,8	0,3	150	0,4	177,3	0,4	205,8	0,4	203,1	0,5	219	0,4	269,5	0,4
20	Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai	86,1	0,3	100	0,3	145,1	0,3	144,3	0,3	114,1	0,3	104,9	0,2	141,7	0,2
21	Įvairūs maisto produktai	144,7	0,4	191,6	0,5	255,2	0,6	311,7	0,6	290,3	0,7	370,3	0,7	425,4	0,6
22	Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	85,3	0,3	177,8	0,5	285,7	0,7	390,5	0,7	318,8	0,8	547,1	1	681	1
23	Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	383,6	1,2	478,4	1,2	574,4	1,3	634,5	1,1	633,3	1,6	704	1,3	693,5	1
24	Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	347,3	1,1	470,7	1,2	528,6	1,2	378,1	0,7	466,7	1,1	615,8	1,1	889,4	1,3
V	Mineraliniai produktai	8939,8	27,3	9292,4	23,9	5901,8	13,7	13824,5	24,9	8746,1	21,5	12733	23,6	17761,8	25,5
25	Druska; siera; žemės ir akmenys; tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas	78,3	0,2	95,5	0,2	106,4	0,2	144,3	0,3	66,8	0,2	98	0,2	152,8	0,2
26	Rūdos, šlakai ir pelenai	2,3	0	4,3	0	4,6	0	2,2	0	1,1	0	1,3	0	0,7	0
27	Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vašakai	8859,2	27	9192,6	23,6	5790,7	13,4	13678	24,6	8678,2	21,3	12633,6	23,4	17608,3	25,3
VI	Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija	2389,7	7,3	2514,7	6,5	3477,4	8,1	5354,2	9,6	3694,7	9,1	4397,1	8,1	6374,1	9,2

28	Neorganiniai chemikalai; organiniai arba neorganiniai tauriųjų metalų, retųjų žemių metalų, radioaktyviųjų elementų arba izotopų junginiai	114,6	0,3	132,9	0,3	203,8	0,5	317	0,6	108,1	0,3	167,2	0,3	285,2	0,4
29	Organiniai chemijos produktai	40,6	0,1	45,6	0,1	50,6	0,1	88,8	0,2	65,7	0,2	150,5	0,3	217,4	0,3
30	Farmacijos produktai	236,2	0,7	263,9	0,7	366,3	0,8	486,9	0,9	662,3	1,6	790,9	1,5	931,1	1,3
31	Trąšos	1453	4,4	1433,5	3,7	2130,9	4,9	3519	6,3	1814,4	4,5	2082,6	3,9	3356,1	4,8
32	Rauginimo arba dažymo ekstraktai; taninai ir jų dariniai; dažikliai, pigmentai ir kitos dažiosios medžiagos; dažai ir lakai; glaistai ir kitos mastikos; rašalai	161,8	0,5	203,3	0,5	241	0,6	228,2	0,4	199,9	0,5	282,5	0,5	311,5	0,4
33	Eteriniai aliejai ir kvapieji dervų ekstraktai (rezinoidai); parfumerijos, kosmetikos ir tualetiniai preparatai	92,5	0,3	108,5	0,3	116,6	0,3	117,9	0,2	163,9	0,4	198,4	0,4	295,3	0,4
34	Muilas, organinės paviršinio aktyvumo medžiagos, skalbikliai, tepimo priemonės, dirbtiniai vaškai, paruošti vaškai, blizginimo arba šveitimo priemonės, žvakės ir panašūs dirbiniai, modeliavimo pastos, stomatologiniai vaškai, taip pat stomatologijos preparatai, daugiausia iš gipso	45,7	0,1	56,5	0,1	69,3	0,2	83,1	0,1	93,9	0,2	123,6	0,2	182,7	0,3
35	Albumininės medžiagos; modifikuoti krakmoliai; klijai; fermentai (enzimai)	64,7	0,2	75,2	0,2	85,5	0,2	119	0,2	88,5	0,2	117,8	0,2	153	0,2
36	Sprogmenys; pirotechnikos produktai; degtukai; piroforiniai lydiniai; tam tikros degiosios medžiagos	2,5	0	1,4	0	0,9	0	0,8	0	0,7	0	0,4	0	0,4	0
37	Fotografijos ir kinematografijos prekės	23,6	0,1	29,7	0,1	18,3	0	15,9	0	17,4	0	15,5	0	12,3	0
38	Įvairūs chemijos produktai	154,5	0,5	164,1	0,4	194,2	0,4	377,6	0,7	479,8	1,2	467,6	0,9	629	0,9
VII	Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai	1186,5	3,6	1999,6	5,1	3430,2	7,9	3304	6	2750,8	6,8	3677,4	6,8	4314,5	6,2
39	Plastikai ir jų dirbiniai	1060,7	3,2	1845,3	4,7	3224,2	7,5	3105	5,6	2608,7	6,4	3461,8	6,4	4027,8	5,8
40	Kaučiukas ir jo dirbiniai	125,7	0,4	154,2	0,4	206	0,5	199	0,4	142,2	0,3	215,6	0,4	286,8	0,4
VIII	Žalios (neišdirbtos) odos, išdirbta oda, kailiai ir jų dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	127,1	0,4	164,3	0,4	189,6	0,4	193,9	0,3	163,6	0,4	232,5	0,4	308,7	0,4
41	Žalios (neišdirbtos) odos (išskyrus kailius) ir išdirbta oda	66,1	0,2	66,4	0,2	64,6	0,1	48,8	0,1	41,1	0,1	64,4	0,1	75,7	0,1

42	Odos dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	21,8	0,1	33,5	0,1	51,5	0,1	60,9	0,1	50,7	0,1	59,6	0,1	76,2	0,1
43	Kailiai ir dirbtiniai kailiai; jų dirbiniai	39,1	0,1	64,4	0,2	73,5	0,2	84,1	0,2	71,8	0,2	108,6	0,2	156,9	0,2
IX	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	1494,9	4,6	1584,2	4,1	1985,3	4,6	1742	3,1	1337,2	3,3	1875,9	3,5	2324,8	3,3
44	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis	1485,4	4,5	1572	4	1973,1	4,6	1732,1	3,1	1325,3	3,3	1865,1	3,5	2315,6	3,3
45	Kamštiena ir kamštienos dirbiniai	0,1	0	1,1	0	3,1	0	0,8	0	3,8	0	1,5	0	0,9	0
46	Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	9,5	0	11,1	0	9,1	0	9,1	0	8,1	0	9,3	0	8,3	0
X	Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos); popierius ir kartonas bei jų dirbiniai	413,2	1,3	552,6	1,4	674,6	1,6	723,5	1,3	667,2	1,6	1024,3	1,9	1252,7	1,8
47	Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos)	11,2	0	29,1	0,1	41,5	0,1	54,2	0,1	37,5	0,1	55,5	0,1	99,3	0,1
48	Popierius ir kartonas; popieriaus plaušiena, popieriaus arba kartono dirbiniai	298,4	0,9	384,9	1	465,7	1,1	484,9	0,9	462,2	1,1	731,8	1,4	885,5	1,3
49	Spausdintos knygos, laikraščiai, reprodukcijos ir kiti poligrafijos pramonės dirbiniai; rankraščiai, mašinraščiai ir brėžiniai	103,6	0,3	138,6	0,4	167,4	0,4	184,5	0,3	167,4	0,4	237,1	0,4	267,9	0,4
XI	Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai	3043	9,3	3228,3	8,3	3262,7	7,6	3058,9	5,5	2624,7	6,4	3225,3	6	3671,1	5,3
50	Šilkas	0,2	0	0,7	0	0,4	0	0,6	0	0,7	0	0,8	0	0,9	0
51	Vilna, švelniavilnių arba šiurkščiavilnių gyvūnų plaukai; ašutų verpalai ir audiniai	189,1	0,6	186,3	0,5	225,4	0,5	186,5	0,3	138,7	0,3	194,2	0,4	220,7	0,3
52	Medvilnė	69,6	0,2	95,9	0,2	86,5	0,2	63,7	0,1	43,2	0,1	74,1	0,1	72,1	0,1
53	Kiti augaliniai tekstilės pluoštai; popieriniai verpalai ir popierinių verpalų audiniai	154,6	0,5	146,1	0,4	140,6	0,3	110,3	0,2	71,7	0,2	90,6	0,2	115,3	0,2
54	Cheminės gijos	122,1	0,4	150,4	0,4	175,1	0,4	148,9	0,3	127	0,3	186,4	0,3	200,2	0,3

55	Cheminiai kuokšteliniai (štapelio) pluoštai	142,4	0,4	148,3	0,4	146,8	0,3	112,6	0,2	60,3	0,1	70,2	0,1	77,2	0,1
56	Vata, veltinys ir neaustinės medžiagos; specialieji siūlai; virvės, virvelės, lynai ir trosai bei jų dirbiniai	111,2	0,3	140,8	0,4	171,7	0,4	163,4	0,3	165,1	0,4	271,1	0,5	329,9	0,5
57	Kilimai ir kita tekstilinė grindų danga	5,3	0	5,3	0	8,7	0	14,3	0	5,9	0	5,7	0	8	0
58	Specialieji audiniai; siūtiniai pūkiniai tekstilės gaminiai; nėriniai; gobelenai; apsiuvai; siuvinėjimai	36,3	0,1	49,6	0,1	49,6	0,1	37,4	0,1	23,2	0,1	23,5	0	27,7	0
59	Įmirkyti, aptraukti, padengti arba laminuoti tekstilės gaminiai; tekstilės dirbiniai, naudojami pramonėje	18,4	0,1	21,1	0,1	31,1	0,1	30,2	0,1	35,6	0,1	37,8	0,1	44,7	0,1
60	Megztinės arba nertinės medžiagos	30,9	0,1	39,5	0,1	47,4	0,1	43,9	0,1	39,1	0,1	56,8	0,1	55,8	0,1
61	Megzti arba nerti drabužiai ir jų priedai	627,6	1,9	673,4	1,7	705	1,6	831,8	1,5	797,1	2	892,8	1,7	1028,4	1,5
62	Drabužiai ir jų priedai, išskyrus megztus ir nertus	1236,5	3,8	1252,2	3,2	1152,4	2,7	990,9	1,8	814,5	2	969,2	1,8	1099,6	1,6
63	Kiti gatavi tekstilės dirbiniai; rinkiniai; dėvėti drabužiai ir dėvėti tekstilės dirbiniai; skudurai	298,9	0,9	318,6	0,8	321,9	0,7	324,5	0,6	302,6	0,7	352,2	0,7	390,7	0,6
XII	Avalynė, galvos apdangalai, skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys; paruoštos naudoti plunksnos ir jų dirbiniai; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	51,2	0,2	74,9	0,2	85,2	0,2	99,5	0,2	91,2	0,2	97,3	0,2	123,7	0,2
64	Avalynė, getrai ir panašūs dirbiniai; tokių dirbinių dalys	42,8	0,1	63,2	0,2	74,1	0,2	87	0,2	77,5	0,2	79,4	0,1	107,3	0,2
65	Galvos apdangalai ir jų dalys	6,1	0	8,8	0	8,7	0	10	0	11,3	0	13,8	0	13,2	0
66	Skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys	1,3	0	2	0	1,3	0	0,9	0	0,9	0	2,9	0	2,1	0
67	Paruoštos naudoti plunksnos ir pūkai bei dirbiniai iš plunksnų arba iš pūkų; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	1	0	0,9	0	1,1	0	1,7	0	1,5	0	1,2	0	1,1	0
XIII	Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žeručio arba panašių medžiagų; keramikos dirbiniai; stiklas ir stiklo dirbiniai	295,6	0,9	414,3	1,1	499,7	1,2	541,4	1	370,7	0,9	499,6	0,9	575,5	0,8
68	Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žeručio arba panašių medžiagų	122,1	0,4	206,8	0,5	253,8	0,6	270,4	0,5	173,8	0,4	246,1	0,5	256,6	0,4

69	Keramikos dirbiniai	49	0,1	52	0,1	62	0,1	75	0,1	57,1	0,1	76,4	0,1	82,9	0,1
70	Stiklas ir stiklo dirbiniai	124,5	0,4	155,6	0,4	183,8	0,4	196	0,4	139,8	0,3	177,1	0,3	236	0,3
XIV	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	66,8	0,2	117,7	0,3	214,5	0,5	208,9	0,4	103,5	0,3	184,8	0,3	273,5	0,4
71	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	66,8	0,2	117,7	0,3	214,5	0,5	208,9	0,4	103,5	0,3	184,8	0,3	273,5	0,4
XV	Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai	1434,2	4,4	1779,7	4,6	2261,8	5,2	2647,3	4,8	1817	4,5	2421	4,5	3264,7	4,7
72	Geležis ir plienas (juodieji metalai)	537,2	1,6	670,9	1,7	901,4	2,1	1133,7	2	578,2	1,4	882,2	1,6	1218,9	1,8
73	Dirbiniai iš geležies arba iš plieno (iš juodųjų metalų)	541	1,7	678	1,7	847,4	2	1045,3	1,9	865,8	2,1	1000,8	1,9	1267,4	1,8
74	Varis ir vario dirbiniai	39,1	0,1	57,1	0,1	57,3	0,1	55,2	0,1	37,8	0,1	58,1	0,1	180	0,3
75	Nikelis ir nikelio dirbiniai	1,1	0	1,6	0	4,4	0	12,6	0	3,9	0	6,4	0	12	0
76	Aliuminis ir aliuminio dirbiniai	112,4	0,3	126,3	0,3	147,9	0,3	145,5	0,3	123,6	0,3	201,7	0,4	258,2	0,4
78	Švinas ir švino dirbiniai	11,5	0	13,6	0	49,9	0,1	24,4	0	15,5	0	24,4	0	26,2	0
79	Cinkas ir cinko dirbiniai	2,1	0	5,6	0	4,7	0	3,8	0	3,6	0	3,8	0	6,2	0
80	Alavas ir alavo dirbiniai	0,3	0	0,1	0	1,1	0	0,3	0	0	0	0,1	0	0,6	0
81	Kiti netaurieji metalai; kermetai; dirbiniai iš šių medžiagų	2,5	0	1,4	0	4,1	0	6,9	0	5,8	0	6,4	0	18,5	0
82	Įrankiai, padargai, peiliai, šaukštai ir šakutės iš netauriųjų metalų; jų dalys iš netauriųjų metalų	39,8	0,1	34,6	0,1	47	0,1	51	0,1	37,9	0,1	56,1	0,1	63,6	0,1
83	Įvairūs dirbiniai iš netauriųjų metalų	147,2	0,4	190,5	0,5	196,7	0,5	168,6	0,3	145	0,4	180,9	0,3	213,1	0,3
XVI	Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	4079	12,4	4885,8	12,6	5589,3	12,9	5914,5	10,7	4078	10	5643,3	10,4	7214,5	10,4
84	Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	1845,4	5,6	2355,8	6,1	2867,4	6,6	3112,8	5,6	2260,3	5,5	3185,2	5,9	4288,8	6,2

85	Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	2233,6	6,8	2530	6,5	2721,9	6,3	2801,8	5	1817,6	4,5	2458,1	4,5	2925,7	4,2
XVII	Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai	2707,4	8,3	3948,4	10,2	4557,4	10,6	4756,6	8,6	2956,1	7,3	4196,5	7,8	5339	7,7
86	Geležinkelio arba tramvajaus lokomotyvai, riedmenys ir jų dalys; geležinkelių arba tramvajaus bėgių įrenginiai ir įtaisai bei jų dalys; visų rūšių mechaniniai (įskaitant elektromechaninius) eismo signalizacijos įrenginiai	16,8	0,1	7,7	0	18,5	0	23	0	14,6	0	106,8	0,2	122,8	0,2
87	Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	1931,9	5,9	3101	8	3832,1	8,9	3904,4	7	2385,9	5,9	3498,4	6,5	4994,4	7,2
88	Orlaiviai, erdvėlaiviai ir jų dalys	192,9	0,6	157	0,4	97,9	0,2	291,1	0,5	58	0,1	26	0	34,3	0
89	Laivai, valtys ir plaukiojantieji įrenginiai	565,7	1,7	682,6	1,8	608,9	1,4	538,1	1	497,7	1,2	565,2	1	187,5	0,3
XVIII	Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; laikrodžiai; muzikos instrumentai; jų dalys ir reikmenys	353,7	1,1	452,9	1,2	720,9	1,7	1292,3	2,3	700,6	1,7	887,2	1,6	1128,4	1,6
90	Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; jų dalys ir reikmenys	346,3	1,1	444,3	1,1	712,7	1,7	1279,6	2,3	687,4	1,7	868,4	1,6	1103,7	1,6
91	Laikrodžiai ir jų dalys	6,9	0	7,9	0	7,3	0	11	0	12	0	17,8	0	23,2	0
92	Muzikos instrumentai; šių dirbinių dalys ir reikmenys	0,5	0	0,7	0	0,9	0	1,7	0	1,2	0	1	0	1,6	0
XIX	Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	4,1	0	7,1	0	19,6	0	23,9	0	15	0	24,6	0	22,3	0
93	Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	4,1	0	7,1	0	19,6	0	23,9	0	15	0	24,6	0	22,3	0
XX	Įvairūs pramonės dirbiniai	1950,5	6	2425,2	6,2	2954,9	6,8	2894,8	5,2	2602,3	6,4	3145,3	5,8	3910,9	5,6

94	Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės ir panašūs kimštiniai baldų reikmenys; šviestuvai ir apšvietimo įranga, nenurodyti kitoje vietoje; šviečiantieji ženklai, šviečiančiosios iškabos ir panašūs dirbiniai; surenkamieji statiniai	1808,8	5,5	2207,7	5,7	2665	6,2	2645,8	4,8	2404,4	5,9	2875,3	5,3	3549,5	5,1
95	Žaislai, žaidimai ir sporto reikmenys; jų dalys ir reikmenys	74,3	0,2	114,3	0,3	154,7	0,4	112,3	0,2	98,2	0,2	145,9	0,3	191,5	0,3
96	Įvairūs pramonės dirbiniai	67,4	0,2	103,2	0,3	135,2	0,3	136,6	0,2	99,6	0,2	124	0,2	169,9	0,2
XXI	Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	2,6	0	1,4	0	1,8	0	3,3	0	1,7	0	1,4	0	1,9	0
97	Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	2,6	0	1,4	0	1,8	0	3,3	0	1,7	0	1,4	0	1,9	0
XXII	Prekės, kurioms taikomos specialiosios deklaravimo nuostatos	19,1	0,1	28,2	0,1	20,3	0	34	0,1	32,2	0,1	62,1	0,1	184,8	0,3

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Importas į Lietuvą pagal prekių grupes 2005-2011 metais, mln. Litų

	Kombinuotoji nomenklatura	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
		importas		importas		importas		importas		importas		importas		importas	
		mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%	mln. Lt	%
	Iš viso	43151,9	100	53274,6	100	61503,5	100	73006,3	100	45311	100	60952,8	100	78812,2	100
I	Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai	948	2,2	1098,5	2,1	1441,5	2,3	1862,7	2,6	1627,1	3,6	1924,3	3,2	2196,5	2,8
1	Gyvi gyvūnai	41,6	0,1	59,2	0,1	68,9	0,1	89,7	0,1	62,9	0,1	89,3	0,1	97,1	0,1
2	Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai	274,1	0,6	318	0,6	482,2	0,8	703,8	1	574,2	1,3	478,9	0,8	579	0,7
3	Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	426,3	1	415,7	0,8	497,8	0,8	580,3	0,8	640,9	1,4	825,9	1,4	804,7	1
4	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	128,4	0,3	210,5	0,4	287,9	0,5	392,6	0,5	262,1	0,6	447,3	0,7	623,7	0,8
5	Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje	77,5	0,2	95,1	0,2	104,7	0,2	96,3	0,1	87	0,2	82,9	0,1	92	0,1
II	Augaliniai produktai	942	2,2	1449,7	2,7	1808,5	2,9	2749,6	3,8	1994	4,4	2772,4	4,5	3372,5	4,3
6	Augantys medžiai ir kiti augalai; svogūneliai, šaknis ir kitos panašios augalų dalys; skintos gėlės ir dekoratyviniai žalumynai	41,6	0,1	51,4	0,1	69,5	0,1	90,3	0,1	77,2	0,2	72,4	0,1	130,6	0,2
7	Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai	174,7	0,4	277,4	0,5	348,6	0,6	674,9	0,9	487,1	1,1	765,2	1,3	953,7	1,2
8	Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos	377,1	0,9	660,1	1,2	844,5	1,4	1215,7	1,7	886,5	2	1209,1	2	1434,7	1,8
9	Kava, arbata, matė ir prieskoniai	149,8	0,3	173,6	0,3	198,6	0,3	219,9	0,3	233,8	0,5	322,5	0,5	347,6	0,4
10	Javai	55,9	0,1	104,5	0,2	137,4	0,2	260	0,4	67,8	0,1	131,3	0,2	221,9	0,3
11	Malybos produkcija; salyklas; krakmolas; inulinas; kviečių glitimas	50	0,1	51,3	0,1	67,1	0,1	62,8	0,1	51,1	0,1	63,5	0,1	104,1	0,1
12	Aliejinių kultūrų sėklos ir vaisiai; įvairūs grūdai, sėklos ir vaisiai; augalai, naudojami pramonėje ir medicinoje; šiaudai ir pašarai	79,2	0,2	116,3	0,2	124,2	0,2	205,3	0,3	173,8	0,4	190,8	0,3	159,6	0,2
13	Šelakas; lipai, dervos ir kiti augalų syvai bei ekstraktai	13,1	0	14,1	0	16,6	0	19,2	0	16,2	0	16,5	0	18,5	0

14	Augalinės pynimo medžiagos; augaliniai produktai, nenurodyti kitoje vietoje	0,6	0	1	0	2	0	1,7	0	0,4	0	1,1	0	1,7	0
III	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	211,7	0,5	264,3	0,5	293,8	0,5	481,8	0,7	342,6	0,8	337,4	0,6	409,7	0,5
15	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	211,7	0,5	264,3	0,5	293,8	0,5	481,8	0,7	342,6	0,8	337,4	0,6	409,7	0,5
IV	Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	1597,4	3,7	2140,4	4	2553,5	4,2	3045,7	4,2	2686,4	5,9	2943,5	4,8	3601,4	4,6
16	Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių, moliuskų arba kitų vandens bestuburių	99,6	0,2	136,1	0,3	169,1	0,3	199,6	0,3	190,8	0,4	182,9	0,3	195,5	0,2
17	Cukrūs ir konditerijos gaminiai iš cukraus	158,2	0,4	227,1	0,4	188,9	0,3	224	0,3	191,9	0,4	185,4	0,3	317,8	0,4
18	Kakava ir gaminiai iš kakavos	92,9	0,2	131,6	0,2	177,8	0,3	216	0,3	184,4	0,4	220,3	0,4	247,9	0,3
19	Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai	129,8	0,3	160,9	0,3	217,9	0,4	253,7	0,3	214,6	0,5	222	0,4	252,7	0,3
20	Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai	158,1	0,4	189,8	0,4	242,2	0,4	272,4	0,4	211,3	0,5	220,6	0,4	242	0,3
21	Įvairūs maisto produktai	292,3	0,7	355,1	0,7	416,7	0,7	472,2	0,6	396,7	0,9	407,2	0,7	456,8	0,6
22	Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	297,5	0,7	433,8	0,8	571,6	0,9	774	1,1	603	1,3	769,2	1,3	1006,1	1,3
23	Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	196,1	0,5	244,7	0,5	287,2	0,5	374,7	0,5	347	0,8	400,3	0,7	433,7	0,6
24	Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	172,9	0,4	261,2	0,5	282	0,5	259,2	0,4	346,9	0,8	335,5	0,6	449	0,6
V	Mineraliniai produktai	10996,5	25,5	12481	23,4	10569,7	17,2	21552,6	29,5	13157,1	29	20276,2	33,3	27028,8	34,3
25	Druska; siera; žemės ir akmenys; tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas	419,8	1	496,8	0,9	580	0,9	1388,9	1,9	617,3	1,4	737,4	1,2	1044,6	1,3
26	Rūdos, šlakai ir pelenai	4,3	0	4,1	0	5,4	0	9,3	0	12,1	0	14,3	0	6,8	0
27	Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	10572,3	24,5	11980,1	22,5	9984,3	16,2	20154,4	27,6	12527,8	27,6	19524,4	32	25977,4	33
VI	Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija	3360,5	7,8	4497,5	8,4	5957	9,7	6530	8,9	5570	12,3	6708,5	11	8097,1	10,3

28	Neorganiniai chemikalai; organiniai arba neorganiniai tauriųjų metalų, retųjų žemių metalų, radioaktyviųjų elementų arba izotopų junginiai	350,2	0,8	318,8	0,6	171	0,3	338	0,5	281,8	0,6	392,8	0,6	408,7	0,5
29	Organiniai chemijos produktai	215,4	0,5	916,8	1,7	1917	3,1	1676,4	2,3	1410,6	3,1	1981	3,3	2423,2	3,1
30	Farmacijos produktai	1128,5	2,6	1276,8	2,4	1552,5	2,5	1758,6	2,4	1836,1	4,1	1879,5	3,1	2149,8	2,7
31	Trąšos	274	0,6	280,4	0,5	327,4	0,5	603,2	0,8	364,1	0,8	528,6	0,9	725,1	0,9
32	Rauginimo arba dažymo ekstraktai; taninai ir jų dariniai; dažikliai, pigmentai ir kitos dažiosios medžiagos; dažai ir lakai; glaistai ir kitos mastikos; rašalai	399,9	0,9	527	1	578,8	0,9	525,4	0,7	376,3	0,8	464,8	0,8	531,9	0,7
33	Eteriniai aliejai ir kvapieji dervų ekstraktai (rezinoidai); parfumerijos, kosmetikos ir tualetiniai preparatai	298,9	0,7	347,9	0,7	397,6	0,6	417,8	0,6	355,5	0,8	380,4	0,6	470,5	0,6
34	Muilas, organinės paviršinio aktyvumo medžiagos, skalbikliai, tepimo priemonės, dirbtiniai vaškai, paruošti vaškai, blizginimo arba šveitimo priemonės, žvakės ir panašūs dirbiniai, modeliavimo pastos, stomatologiniai vaškai, taip pat stomatologijos preparatai, daugiausia iš gipso	192,6	0,4	217,5	0,4	258,6	0,4	290	0,4	260,6	0,6	287,3	0,5	348,9	0,4
35	Albumininės medžiagos; modifikuoti krakmolai; kljajai; fermentai (enzimai)	72,2	0,2	86,1	0,2	105,4	0,2	120,3	0,2	95,2	0,2	114,1	0,2	143,8	0,2
36	Sprogmenys; pirotechnikos produktai; degtukai; piroforiniai lydiniai; tam tikros degiosios medžiagos	8	0	7,2	0	11,8	0	11,8	0	7,7	0	8,3	0	9,6	0
37	Fotografijos ir kinematografijos prekės	81,8	0,2	85,5	0,2	60,4	0,1	56,9	0,1	52,4	0,1	46,3	0,1	43,6	0,1
38	Įvairūs chemijos produktai	339,2	0,8	433,5	0,8	576,6	0,9	731,6	1	529,8	1,2	625,4	1	842,1	1,1
VII	Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai	2419,3	5,6	2745	5,2	3145,6	5,1	3055,2	4,2	2058	4,5	2739,9	4,5	3385,7	4,3
39	Plastikai ir jų dirbiniai	2005,1	4,6	2262,5	4,2	2573,9	4,2	2521,1	3,5	1745,3	3,9	2271,2	3,7	2736,1	3,5
40	Kaučiukas ir jo dirbiniai	414,2	1	482,6	0,9	571,7	0,9	534,1	0,7	312,7	0,7	468,7	0,8	649,6	0,8
VIII	Žalios (neišdirbtos) odos, išdirbta oda, kailiai ir jų dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	170,5	0,4	238,8	0,4	329,6	0,5	273,7	0,4	161,4	0,4	242,5	0,4	272	0,3
41	Žalios (neišdirbtos) odos (išskyrus kailius) ir išdirbta oda	76,8	0,2	99,4	0,2	108,7	0,2	85,2	0,1	62	0,1	93,6	0,2	103,1	0,1

42	Odos dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	70,4	0,2	97,1	0,2	131,2	0,2	137,1	0,2	81,2	0,2	91,4	0,1	101,8	0,1
43	Kailiai ir dirbtiniai kailiai; jų dirbiniai	23,3	0,1	42,3	0,1	89,8	0,1	51,4	0,1	18,1	0	57,5	0,1	67,2	0,1
IX	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	880,6	2	990,8	1,9	1340,2	2,2	1167	1,6	681,2	1,5	880,3	1,4	1082,9	1,4
44	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys	873,3	2	980,3	1,8	1325,7	2,2	1150,6	1,6	671,5	1,5	867	1,4	1072	1,4
45	Kamštiena ir kamštienos dirbiniai	3,5	0	4,6	0	6,1	0	6,2	0	2,5	0	4	0	3,9	0
46	Dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	3,8	0	5,9	0	8,4	0	10,2	0	7,3	0	9,2	0	7,1	0
X	Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos); popierius ir kartonas bei jų dirbiniai	871,5	2	1013,6	1,9	1198	1,9	1298,3	1,8	1069	2,4	1392,3	2,3	1660,9	2,1
47	Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos)	17,8	0	20	0	32,4	0,1	61,7	0,1	42,1	0,1	93	0,2	142,7	0,2
48	Popierius ir kartonas; popieriaus plaušiena, popieriaus arba kartono dirbiniai	746,8	1,7	884,7	1,7	1069,3	1,7	1110,3	1,5	949,2	2,1	1207	2	1405,7	1,8
49	Spausdintos knygos, laikraščiai, reprodukcijos ir kiti poligrafijos pramonės dirbiniai; rankraščiai, mašinraščiai ir brėžiniai	106,8	0,2	109	0,2	96,3	0,2	126,2	0,2	77,6	0,2	92,2	0,2	112,5	0,1
XI	Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai	2418,6	5,6	2679,9	5	2961,5	4,8	2916	4	2285,3	5	2753,9	4,5	3171,8	4
50	Šilkas	9,1	0	6,3	0	6,7	0	9,7	0	10,5	0	11,3	0	12,8	0
51	Vilna, švelniavilnių arba šiurkščiavilnių gyvūnų plaukai; ašutų verpalai ir audiniai	271,1	0,6	260,6	0,5	271,2	0,4	213,5	0,3	156,2	0,3	194	0,3	258,9	0,3
52	Medvilnė	272,9	0,6	276,6	0,5	266,7	0,4	213,1	0,3	149	0,3	202,8	0,3	218,8	0,3
53	Kiti augaliniai tekstilės pluoštai; popieriniai verpalai ir popierinių verpalų audiniai	120,3	0,3	108,3	0,2	100,2	0,2	70,6	0,1	52,7	0,1	77	0,1	94,2	0,1
54	Cheminės gijos	264,8	0,6	270,9	0,5	252,9	0,4	198,9	0,3	158,7	0,4	198,7	0,3	225,8	0,3

55	Cheminiai kuokšteliniai (štapelio) pluoštai	411,9	1	411,8	0,8	398,3	0,6	308,7	0,4	235,8	0,5	325,9	0,5	379,2	0,5
56	Vata, veltinys ir neaustinės medžiagos; specialieji siūlai; virvės, virvelės, lynai ir trosai bei jų dirbiniai	96,7	0,2	113,2	0,2	130,8	0,2	114,9	0,2	87,8	0,2	136,1	0,2	129,9	0,2
57	Kilimai ir kita tekstilinė grindų danga	31,6	0,1	40,7	0,1	47	0,1	45	0,1	26,7	0,1	26,3	0	28,2	0
58	Specialieji audiniai; siūtiniai pūkiniai tekstilės gaminiai; nėriniai; gobelenai; apsiuvai; siuvinėjimai	80,4	0,2	83	0,2	75,1	0,1	65,4	0,1	60,4	0,1	80,4	0,1	112,1	0,1
59	Įmirkyti, aptraukti, padengti arba laminuoti tekstilės gaminiai; tekstilės dirbiniai, naudojami pramonėje	74,5	0,2	80,5	0,2	84,9	0,1	76,6	0,1	53,2	0,1	75,1	0,1	78,7	0,1
60	Megztinės arba nertinės medžiagos	164,6	0,4	163	0,3	171,9	0,3	153	0,2	124	0,3	167	0,3	181,1	0,2
61	Megzti arba nerti drabužiai ir jų priedai	200,8	0,5	296,1	0,6	382,2	0,6	612,7	0,8	528,3	1,2	550,3	0,9	636,8	0,8
62	Drabužiai ir jų priedai, išskyrus megztus ir nertus	285,3	0,7	404,3	0,8	585,8	1	624,9	0,9	450,4	1	498,4	0,8	577,4	0,7
63	Kiti gatavi tekstilės dirbiniai; rinkiniai; dėvėti drabužiai ir dėvėti tekstilės dirbiniai; skudurai	134,8	0,3	164,6	0,3	187,7	0,3	209,1	0,3	191,5	0,4	210,7	0,3	238,1	0,3
XII	Avalynė, galvos apdangalai, skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys; paruoštos naudoti plunksnos ir jų dirbiniai; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	238,6	0,6	316,8	0,6	379,5	0,6	441,5	0,6	306,9	0,7	281,2	0,5	360,7	0,5
64	Avalynė, getrai ir panašūs dirbiniai; tokių dirbinių dalys	217,7	0,5	289,2	0,5	346,3	0,6	406,2	0,6	284,5	0,6	256,4	0,4	331,9	0,4
65	Galvos apdangalai ir jų dalys	9,9	0	14,6	0	16,6	0	17,5	0	11,9	0	12,5	0	16,6	0
66	Skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys	5,4	0	6,2	0	6,6	0	7,5	0	4,7	0	6,8	0	6,8	0
67	Paruoštos naudoti plunksnos ir pūkai bei dirbiniai iš plunksnų arba iš pūkų; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	5,6	0	6,8	0	10	0	10,3	0	5,8	0	5,5	0	5,4	0
XIII	Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žeručio arba panašių medžiagų; keramikos dirbiniai; stiklas ir stiklo dirbiniai	713,6	1,7	932,7	1,8	1187,7	1,9	1068,4	1,5	578,4	1,3	670,3	1,1	876,6	1,1
68	Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žeručio arba panašių medžiagų	258,2	0,6	352,8	0,7	432,5	0,7	371,2	0,5	198	0,4	225,8	0,4	279,4	0,4

69	Keramikos dirbiniai	196,2	0,5	252,9	0,5	310,3	0,5	300	0,4	158,7	0,4	176	0,3	245,6	0,3
70	Stiklas ir stiklo dirbiniai	259,2	0,6	327	0,6	445	0,7	397,2	0,5	221,8	0,5	268,4	0,4	351,6	0,4
XIV	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	62,3	0,1	101,3	0,2	162,8	0,3	170,8	0,2	63,7	0,1	105,8	0,2	224,9	0,3
71	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	62,3	0,1	101,3	0,2	162,8	0,3	170,8	0,2	63,7	0,1	105,8	0,2	224,9	0,3
XV	Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai	2990,8	6,9	3756,1	7,1	4806,6	7,8	4475,4	6,1	2274,4	5	3015,9	4,9	4044,3	5,1
72	Geležis ir plienas (juodieji metalai)	1145,2	2,7	1454,3	2,7	1896,6	3,1	1842,5	2,5	783,4	1,7	1113,8	1,8	1587,5	2
73	Dirbiniai iš geležies arba iš plieno (iš juodųjų metalų)	1048,6	2,4	1265,4	2,4	1713,8	2,8	1538,7	2,1	815,5	1,8	1013,7	1,7	1299,1	1,6
74	Varis ir vario dirbiniai	92,7	0,2	152,6	0,3	154,4	0,3	129,7	0,2	53	0,1	88,3	0,1	193,6	0,2
75	Nikelis ir nikelio dirbiniai	2,5	0	1,4	0	1,3	0	2,5	0	2	0	3,3	0	5,1	0
76	Aliuminis ir aliuminio dirbiniai	222	0,5	284,5	0,5	364,1	0,6	334,9	0,5	184,9	0,4	239,3	0,4	307	0,4
78	Švinas ir švino dirbiniai	1,9	0	2,9	0	6,8	0	5,2	0	12,1	0	19,5	0	28,5	0
79	Cinkas ir cinko dirbiniai	5,8	0	13,5	0	13,4	0	10,8	0	5	0	8,4	0	14,5	0
80	Alavas ir alavo dirbiniai	1,2	0	0,8	0	0,8	0	0,9	0	1	0	1,2	0	1,2	0
81	Kiti netaurieji metalai; kermetai; dirbiniai iš šių medžiagų	5,5	0	6,6	0	9,4	0	11,2	0	5,9	0	11,6	0	16,9	0
82	Įrankiai, padargai, peiliai, šaukštai ir šakutės iš netauriųjų metalų; jų dalys iš netauriųjų metalų	132,8	0,3	162,4	0,3	189,3	0,3	192,5	0,3	114,3	0,3	155	0,3	179,7	0,2
83	Įvairūs dirbiniai iš netauriųjų metalų	332,5	0,8	411,5	0,8	456,7	0,7	406,6	0,6	297,3	0,7	361,8	0,6	411,2	0,5
XVI	Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	7737,1	17,9	9402,8	17,6	10984,6	17,9	10485,1	14,4	5998,2	13,2	7684,5	12,6	9712,9	12,3
84	Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	4584,7	10,6	5491,8	10,3	6137,2	10	5839,4	8	3514,3	7,8	4222,2	6,9	5675,1	7,2

85	Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	3152,4	7,3	3910,9	7,3	4847,4	7,9	4645,7	6,4	2483,9	5,5	3462,3	5,7	4037,8	5,1
XVII	Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbinių transporto įrenginiai	5068,8	11,7	7383,5	13,9	10060,9	16,4	8978,7	12,3	2953,6	6,5	4624,3	7,6	7234	9,2
86	Geležinkelio arba tramvajaus lokomotyvai, riedmenys ir jų dalys; geležinkelių arba tramvajaus bėgių įrenginiai ir įtaisai bei jų dalys; visų rūšių mechaniniai (įskaitant elektromechaninius) eismo signalizacijos įrenginiai	88,1	0,2	180,3	0,3	177,7	0,3	602,8	0,8	166,8	0,4	295,2	0,5	207,2	0,3
87	Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	4498,6	10,4	6583	12,4	9336,2	15,2	7754,8	10,6	2602,7	5,7	4202,9	6,9	6484,7	8,2
88	Orlaiviai, erdvėlaiviai ir jų dalys	256,3	0,6	202,3	0,4	347,4	0,6	417,6	0,6	127,4	0,3	88,7	0,1	100,4	0,1
89	Laivai, valtys ir plaukiojantieji įrenginiai	225,8	0,5	417,9	0,8	199,6	0,3	203,4	0,3	56,7	0,1	37,5	0,1	441,6	0,6
XVIII	Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; laikrodžiai; muzikos instrumentai; jų dalys ir reikmenys	647,1	1,5	739,8	1,4	892,1	1,5	1001,9	1,4	698,6	1,5	788,3	1,3	1104	1,4
90	Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; jų dalys ir reikmenys	621,8	1,4	703,4	1,3	846,4	1,4	956,3	1,3	670,8	1,5	758,5	1,2	1060,9	1,3
91	Laikrodžiai ir jų dalys	18,7	0	27,1	0,1	31,7	0,1	34,4	0	20,6	0	23,2	0	32,7	0
92	Muzikos instrumentai; šių dirbinių dalys ir reikmenys	6,7	0	9,3	0	14	0	11,1	0	7,2	0	6,7	0	10,3	0
XIX	Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	12,5	0	13,1	0	46,2	0,1	23,5	0	14,4	0	14,2	0	16,6	0
93	Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	12,5	0	13,1	0	46,2	0,1	23,5	0	14,4	0	14,2	0	16,6	0
XX	Įvairūs pramonės dirbiniai	710,6	1,6	941,3	1,8	1247,8	2	1220,2	1,7	733,9	1,6	789,8	1,3	951,5	1,2

94	Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės ir panašūs kimštiniai baldų reikmenys; šviestuvai ir apšvietimo įranga, nenurodyti kitoje vietoje; šviečiantieji ženklai, šviečiančiosios iškabos ir panašūs dirbiniai; surenkamieji statiniai	471,5	1,1	617,1	1,2	879,6	1,4	878,8	1,2	491,7	1,1	500,4	0,8	618	0,8
95	Žaislai, žaidimai ir sporto reikmenys; jų dalys ir reikmenys	142	0,3	211,8	0,4	243	0,4	224,2	0,3	159	0,4	183,7	0,3	211,1	0,3
96	Įvairūs pramonės dirbiniai	97,1	0,2	112,4	0,2	125,2	0,2	117,2	0,2	83,2	0,2	105,7	0,2	122,4	0,2
XXI	Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	0,5	0	1,5	0	5,4	0	3,8	0	1,3	0	1,5	0	1,8	0
97	Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	0,5	0	1,5	0	5,4	0	3,8	0	1,3	0	1,5	0	1,8	0
XXII	Prekės, kurioms taikomos specialiosios deklaravimo nuostatos	153,5	0,4	86,2	0,2	131	0,2	204,6	0,3	55,4	0,1	5,8	0	5,5	0

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKSPORTO SSGG ANALIZĖ

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 11 d. Nr. 1494 nutarimas

10. Atlikus Lietuvos eksporto analizę, nustatytos šios stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG):

10.1. Stiprybės:

10.1.1. gera geografinė padėtis tiek eksportuoti lietuviškos kilmės prekes, tiek plėsti paslaugų teikimą;

10.1.2. turtingas kultūrinis ir istorinis paveldas, graži ir natūrali gamta, palanki ekologiniam ir gamtos turizmui, geros kokybės rekreacinės ir SPA paslaugos kurortuose;

10.1.3. išplėtotas automobilių ir jūros kelių tinklas;

10.1.4. išplėtotą ryšių sistema;

10.1.5. kvalifikuoti ir darbštūs žmonės, geras užsienio kalbų mokėjimas, Rytų ir Vakarų kultūrų supratimas;

10.1.6. atvira ekonomika. Laisvas paslaugų ir prekių judėjimas. Narystė ES išplėtė prekių ir paslaugų realizavimo rinkas, sudarė prielaidas užsienio prekybos pagyvėjimui, prekių ir paslaugų gamybos atnaujinimui, užsienio investicijų augimui, atvėrė galimybes siekti spartesnės technologijų pažangos, mažinti technologijų ir ekonomikos atsilikimą;

10.1.7. Lietuvos ekonomika yra orientuota į eksportą;

10.1.8. pakankamas mokslo įstaigų bei rengiamų specialistų skaičius, yra sąlygos plėsti didelės pridėtinės vertės paslaugų eksportą;

10.1.9. geras valstybės institucijų, LEPA, valstybės įmonės Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūros įdirbis eksporto rėmimo srityje, sukurtas atstovavimo ekonominiams interesams užsienyje tinklas;

10.1.10. ES parama įmonių konkurencingumui didinti;

10.1.11. ekonomikos nuosmukio sąlygomis aktyvesni ir ankstyvesni valdžios veiksmai siekiant stabilizuoti ekonomiką. Parengtas Krizės įveikimo planas, kuriame numatomos kur kas platesnio užmojo fiskalinės politikos priemonės, neplanuojamas lito kurso režimo pakeitimas. Yra galimybė pasinaudoti laikinomis ES taikomomis priemonėmis krizei įveikti.

10.2. Silpnybės:

10.2.1. mažas Lietuvos gamintojų darbo našumas, produktyvumas, kooperacijos, klasterizacijos stoka;

10.2.2. nepakankamai išplėtotą geležinkelių ir daugiarūšio transporto infrastruktūrą;

10.2.3. verslui skirtų inovacijų stoka; nedidelė žiniomis grindžiamo verslo lyginamoji dalis. Mažas paslaugų (išskyrus transporto) eksportas;

10.2.4. nelankstus darbo santykių reguliavimas. Didelis darbo jėgos ir protų nutekėjimas į užsienio valstybes;

10.2.5. socialinio ir politinio dialogo bei susitarimų stoka ekonomikos sunkmečio sąlygomis;

10.2.6. susistemintos informacijos stoka, nepakankamai veiksmingas atstovavimas Lietuvos ekonominiams interesams užsienyje;

10.2.7. valstybės institucijų ir LEPA struktūriniai pertvarkymai gali pareikalauti papildomų lėšų ir laiko, eksporto plėtros rezultatas gali būti pasiektas ne iš karto.

10.3. Galimybės:

10.3.1. ekonomikos augimas besivystančiose šalyse, logistikos, transporto, statybų ir informacinių technologijų sektorių plėtra Vidurinės Azijos, Užkaukazės, Rytų šalyse, augantis bendradarbiavimas su Šiaurės Europos šalimis suteikia galimybę tapti Baltijos jūros regiono paslaugų centru;

10.3.2. mažesnės gamybos ir paslaugų teikimo sąnaudos, palyginti su Skandinavijos šalimis, leidžia išlaikyti konkurencinį pranašumą;

10.3.3. didėjantis didelę perkamąją galią turinčių šalių (Kazachstanas, Užkaukazės, arabų šalys, Izraelis, Balkanų šalys) aktyvumas pasaulio ekonomikoje ir susidomėjimas Europos šalių ekonomikos galimybėmis;

10.3.4. populiarėjantis gamtos ir ekologinis turizmas, sveikatinimo paslaugų paklausa;

10.3.5. naujos laikinos ekonomikos gaivinimo priemonės, taikomos ES ekonomikos nuosmukio laikotarpiu.

10.4. Grėsmės:

10.4.1. tarptautinio šalies supratimo, pripažinimo stoka;

10.4.2. trumpas laikinosios valstybės pagalbos priemonių galiojimas (ES teisės aktuose nustatytas iki 2010 metų pabaigos);

10.4.3. padidėjusi eksporto kreditų draudimo rizika Rusijoje ir kitose NVS šalyse. Gali išaugti draudimo išmokų suma ir draudimo kaina, sumažėti valstybės dalyvavimo prisiimant eksporto kreditų draudimo riziką galimybės;

10.4.4. galimas elektros energijos kainos Lietuvoje padidėjimas nuo 2010 metų, nutraukus Ignalinos atominės elektrinės antrojo bloko eksploatavimą, galintis turėti neigiamos įtakos įmonių konkurencingumui;

10.4.5. verslo galimybės prisitaikyti dirbti dabartinio ekonomikos nuosmukio sąlygomis, sulėtėjus ekonomikos augimui ir ES šalyse, yra sunkesnės nei po 1998 metų Rusijos krizės, kai eksportas buvo sėkmingai perorientuotas į Vakarų šalių rinkas. Dabar būtinas geografinis rinkų plėtimas į tolimesnius regionus pareikalaus daugiau sąnaudų, tuo pasinaudoti galės tik finansiškai stiprūs ar specifiniai pramonės ar paslaugų sektoriai. Dėl tikėtino NVS ir kitų trečiųjų šalių ekonomikos smukimo gali sumažėti šalių, į kurias eksportuojamos lietuviškos kilmės prekės.

10.4.6. tarptautinės finansų krizės sukurtas recesinis ir defliacinis pasaulio ekonomikos klimatas gali apriboti lietuviškos kilmės prekių geografiją;

10.4.7. eksporto augimas pagrįstas lietuviškos kilmės prekių paklausa dėl jų palyginti žemų kainų, kurios iki šiol buvo galimos dėl mažesnių darbo sąnaudų. Didėjant darbo sąnaudoms, nykstant kitiems skirtumams tarp Lietuvos ir ES šalių senbuvių, augant produkcijos savikainai, lietuviškos prekės gali tapti mažiau konkurencingos.

EKSPERTŲ APKLAUSA

„LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS POKYČIAI 2004-2011 METAIS“

1. Apibūdinkite užsienio prekybos reikšmę Lietuvos ekonomikai.

- Labai svarbi
- Svarbi
- Tiek kiek ir kitos ekonomikos šakos
- Nesvarbi
- Visiškai nesvarbi

Savo pasirinkimą pakomentuokite:

2. Kaip manote, ar Europos Sąjunga (ES) pakankamai atsižvelgia į mažųjų Vidurio ir Rytų Europos – naujųjų ES narių - interesus, vykdydama ir formuodama Bendrąją Prekybos Politiką (BPP) ?

- Visuomet atsižvelgia
- Dažniausiai atsižvelgia
- Atsižvelgia nežymiai, kiek tai neprieštarauja didžiųjų ES narių interesams
- Dažniausiai neatsižvelgia
- Niekuomet neatsižvelgia

Savo pasirinkimą pakomentuokite:

3. Kaip manote, ar ES BPP tikslai ir gaires atitinka būtent Lietuvos užsienio prekybos interesus ?

- Visiškai atitinka
- Dalinai atitinka
- Visiškai neatitinka

Savo pasirinkimą pakomentuokite:

4. Kaip manote, ar ES formuodama BPP ne per daug pasiduoda tarptautinių organizacijų, tokių kaip PPO, spaudimui liberalizuoti prekybą ?

- Taip
- Sunku pasakyti
- Ne

Savo pasirinkimą pakomentuokite:

- 5. Kaip manote, kokie veiksniai lėmė Lietuvos eksporto plėtrą po įstojimo į ES 2004-2008 metų laikotarpiu ?** (Suranguokite veiksnius, pažymėdami pasirinktą skaičių, 6 – svarbiausias veiksnys, 1 – mažiausiai svarbus veiksnys).

Veiksniai	Rangai					
	1	2	3	4	5	6
Prekių ir paslaugų konkurencingumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valstybės parama ir skatinimo politika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiesioginės užsienio investicijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skverbimasis į naujas rinkas (įskaitant atsivėrusias ES rinkas)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Įmonių investicijos į technologijas ir plėtrą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Įmonių vadybinės kompetencijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Savo pasirinkimus pakomentuokite:

- 6. Jūsų nuomone, kokios buvo pagrindinės priežastys, lėmusios ženklų Lietuvos eksporto smukimą 2009 metais ?**
- 7. Kokie veiksniai lėmė spartų Lietuvos eksporto atsigavimą ir plėtrą bei rekordines eksporto apimtis ekonominės krizės metu 2009 m. pabaigoje – 2011 m. ?** (Suranguokite veiksnius, pažymėdami pasirinktą skaičių, 6 – svarbiausias veiksnys, 1 – mažiausiai svarbus veiksnys).

Veiksniai	Rangai					
	1	2	3	4	5	6
Prekių ir paslaugų konkurencingumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valstybės parama ir skatinimo politika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiesioginės užsienio investicijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skverbimasis į naujas rinkas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Įmonių investicijos į technologijas ir plėtrą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Įmonių vadybinės kompetencijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Savo pasirinkimus pakomentuokite:

- 8. Kaip manote, kokios yra veiksmingiausios „Lietuvos Respublikos 2009-2013 metų eksporto plėtros strategija“ priemonės, skatinant ir plėtojant Lietuvos eksportą?** (Suranguokite veiksnius, pažymėdami pasirinktą skaičių, 7 – svarbiausias veiksnys, 1 – mažiausiai svarbus veiksnys).

Priemonės	Rangai						
	1	2	3	4	5	6	7
Ekonominė diplomatija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lengvatinės paskolos ir finansavimo programos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Specialūs mokymai įmonėms	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eksporto galimybių tyrimai įmonėms	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pagalba pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Parodų ir verslo forumų organizavimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informacijos rinkimas ir teikimas įmonėms	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Savo pasirinkimus pakomentuokite:

9. Trumpai bendrais bruožais prisistatykite, paminėdami veiklos sritį, kurioje dirbate, patirtį ir kt.:

10. Jūsų pastabos ir komentarai (Jei tokių turite)

Nuoširdžiai Jums dėkoju už bendradarbiavimą!